

**TURUN
YLIOPISTO**
UNIVERSITY
OF TURKU

MIESTEN HYVINVOINNIN KYTKENNÖISTÄ JA TUTKIMUKSESTA

Taru Talvensuu

**TURUN
YLIOPISTO**
UNIVERSITY
OF TURKU

MIESTEN HYVINVOINNIN KYTKENNÖISTÄ JA TUTKIMUKSESTA

Taru Talvensuu

Turun yliopisto

Humanistinen tiedekunta
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Kulttuuriperinnön tutkimus
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen tohtoriohjelma (Juno)

Työn ohjaajat

Dosentti Riina Haanpää
Turun yliopisto

Dosentti Eriikka Oinonen
Tampereen yliopisto

Tarkastajat

Dosentti Taija Kaarlenkaski
Itä-Suomen yliopisto

Dosentti Eerika Koskinen-Koivisto
Jyväskylän yliopisto

Apulaisprofessori Noora Pyyry
Helsingin yliopisto

Dosentti Tiina Seppä
Itä-Suomen yliopisto

Vastaväittäjä

Dosentti Eerika Koskinen-Koivisto
Jyväskylän yliopisto

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

ISBN 978-951-29-9205-8 (Sähköinen)
ISSN 0082-6987 (Print)
ISSN 2343-3191 (Online)
Painosalama, Turku, Suomi 2023

TURUN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuuriperinnön tutkimus

TALVENSUU, TARU: Miesten hyvinvoinnin kytkennöistä ja tutkimuksesta

Väitöskirja, 69 sivua, 1 liitesivu

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen tohtoriohjelma (Juno)

Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Miesten hyvinvoinnista ja elintavoista puhuttaessa ja niitä tutkittaessa sukupuoli ja siihen liitetyt ominaisuudet ovat usein keskiössä. Tässä tutkimuksessa miesten hyvinvointia analysoidaan yhdistämällä humanismin sekä posthumanismin ja ihmiskeskeisyyden jälkeiset näkökulmat. Tutkimuksessa kysytään, minkälaisina miesten elintavat ja niiden muuttaminen terveys- ja hyvinvointioppaissa kuvataan, minkälaisia moniaineksisia tekijöitä miesten elintapoihin liittyy sekä minkälaisia kytköksiä, affekteja ja vuorovaikutuksia materioilla, ympäristöillä, elintavoilla ja hyvinvoinneilla on. Yhteenvedo-osuudessa analysoidaan myös sitä, millä tavoin miesten hyvinvointia voidaan tutkia.

Aineistoina tutkimuksessa on käytetty suomalaisia, miehille suunnattuja terveys- ja hyvinvointioppaita sekä erilaisten miesryhmien ryhmäkeskusteluja ja miesten kanssa luontoympäristöissä tehtyjä yhdessäkuljeskeluja. Ensimmäisessä artikkelissa analysoidaan suomalaisten terveys- ja hyvinvointioppaiden kuvauksia miehistä ja miesten elintavoista. Toinen artikkeli käsittelee lääkäriissä käymistä sekä avun hakeamista ja kolmannessa analysoidaan ruokaan, ruuanlaittoon ja syömiseen liittyviä tekijöitä. Neljännessä artikkelissa tarkastellaan minkälaiden kohtaamisten, tulemisten ja affektien kautta hyvinvointi lisääntyy luonnossa. Analyysimenetelminä on käytetty psykoanalyttista luentaa sekä postkvalitatiivisesta tutkimuksesta vaikutteita saaneita analyyseja.

Tutkimus osoittaa, että terveys- ja hyvinvointioppaissa miesten elintapoja ja valintoja selitetään miehisyydellä ja miehenä olemisella. Menneisyyttä ja miehisyyttä korostetaan myös elintapamuutoksista kirjoitettaessa. Tekijät, joita miehet itse liittävät elintapoihin ja hyvinvointiin ovat kuitenkin paljon moniaineksisempia. Rakenneellisten tekijöiden sekä arvojen ja toiveiden lisäksi arjessa vaikuttavat niin sosiaaliset, keholliset kuin materiaalisetkin toimijat. Näitä toimijoita on mahdotonta irrottaa toisistaan, joten elintapoja ja hyvinvointia tulisikin tarkastella moniaineksisinä tapahtumina. Tutkimuksessa osoitetaan, että humanismin jälkeinen postkvalitatiivinen hyvinvoinnin tutkimus mahdollistaa ihmis- ja kielikeskeisyyttä laajemman, moniaineksisuuden ja relationaalisuuden huomioivan, analyysin.

ASIASANAT: hyvinvointi, elintavat, terveysperintö, posthumanismi, postkvalitatiivinen tutkimus

UNIVERSITY OF TURKU

Faculty of Humanities

School of History, Culture and Arts Studies

Cultural Heritage Studies

TALVENSUU, TARU: On the Connectivities and Research of Men's Well-being

Doctoral dissertation, 69 pages, 1 appendix page

Doctoral Programme in History, Culture and Art Studies (Juno)

April 2023

ABSTRACT

In conversations and research about men's well-being and lifestyles, gender, and characteristics associated with it, are often in the centre. This study approaches men's well-being from a perspective in which humanism, posthumanism and post-anthropocentrism are combined. The study asks how men's lifestyles and lifestyle changes are described in health and well-being guides, what kind of diverse factors are involved in men's lifestyles, and what kind of connectivities, affects and interactions materials, environments, lifestyles, and well-beings have. The summary section also analyses how men's well-being can be studied.

The research material consists of Finnish health and well-being guides for men, focus group discussions of various groups of men and go-along driftings conducted with men in nature environments. The first article analyses descriptions of men and men's lifestyles in Finnish health and well-being guidebooks. The second article studies doctor visits and help-seeking, and the third analyses factors related to food, cooking, and eating. The fourth article examines what kind of encounters, comings, and affects increase well-being in nature. Analysis methods used are psychoanalytic reading and analyses inspired by post-qualitative inquiry.

The research shows that in health and well-being guides, men's lifestyles and choices are explained by masculinity and by being a man. The past and masculinity are also emphasized when writing about lifestyle changes. However, the factors that men themselves associate with lifestyle and well-being are much more diverse. In addition to structural factors, values and hopes, everyday life is influenced by social, physical, and material actors. It is not possible to separate these actors, therefore lifestyles and well-being should be seen as heterogeneous events. The study suggests that posthumanist post-qualitative research on well-being allows for an analysis, that is more comprehensive than anthropocentrism and discourse-centred analysis, and takes into account heterogeneity and relativity.

KEYWORDS: well-being, lifestyles, health heritage, posthumanism, post-qualitative research

Kiitokset

Ensimmäisenä haluan kiittää tutkimuksen ryhmäkeskusteluihin ja yhdessäkyljeskeluihin osallistuneita miehiä. Ilman heitä tätä tutkimusta ei olisi. He puhuivat avoimesti hyvinvoinnista, terveydestä ja omista kokemuksistaan sekä ajatuksistaan. Kiitos siis tutkimukseen osallistumisesta sekä mielenkiintoisista keskusteluista ja erityisesti hienoista luontokokemuksista. Kiitos kuuluu myös ryhmien yhteishenkilöille sekä haastattelukutsuja jakaneille.

Tukenani tutkimustyössä ovat toimineet ohjaajani Riina Haanpää ja Eriikka Oinonen. Kiitän heitä kaikesta avusta ja tuesta, teksteihini paneutumisesta sekä kannustavista kommentteista. Kiitän alkuvaiheessa ohjaajana toiminutta Anna Sivulaa opetusmahdollisuuksista. Kiitos Pauliina Latvala-Harvilahti ja Riina että otitte minut kenttäkurseilleen opettamaan.

Kiitän esitarkastajina toimineita Tajja Kaarlenkaskea, Eerika Koskinen-Koivisto, Noora Pyyryä sekä Tiina Seppää käsikirjoitusta parantaneista asiantuntevista kommentteista, kysymyksistä ja ehdotuksista. Eerika Koskinen-Koivistolle kiitos myös vastaväittäjäksi suostumisesta.

Tärkeä tuki tutkimuksen aikana olivat muut tohtoriopiskelijat, (joista osa tosin on jo tohtoreita): Mikko Aho, Ilona Hankonen, Suvi Heikkilä, Kristian Lindroos, Jarkko Oraharju, Piia Pentti, Heikki Rosenholm, Lilli Sihvonon ja Elina Vaahensalo – kiitos vertaistuesta, keskusteluista, meemeistä, pullatauoista, lounaista, taiteesta ja irkkuiluista. Kiitos One for the Road.

Tutkimuksen mahdollistaneista apurahoista kiitän historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen tohtoriohjelma Junoa, Kuntouttamis- ja liikuntasäätiö Peurun-kaa, Satakunnan korkeakoulusäätiötä, Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahastoa sekä Turun yliopistosäätiötä. Kiitän Turun yliopistosäätiötä myös tutkijahuonestipendistä Villa Tammekanniin Tarttoon. Residentti-isäntänä toiminutta Harri Sundellia haluan kiittää hyvästä huolenpidosta ja hienoista keskusteluista. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen tutkinto-ohjelma ja tohtoriohjelma Juno mahdollistivat osallistumiseni Rosi Braidottin Posthuman Knowledge(s) kesäkouluun Utrechtissa.

Eniten töitä tutkimukseni hyväksi on tehnyt siskoni Tiia. Hän on väsymättömästi oikolukenu tekstejäni, auttanut käännöksiin liittyvissä pohdinnoissani sekä yrittänyt

selittää miten suomen kielen kielioppi toimii. Tutkimuksen ulkopuoliseen elämään valoa ovat tuoneet läheiset ja ystävät, kiitos erityisesti äiti, Jussi-eno, Jenni perheeseen, Lauri ja Floris.

05.03.2023

Taru Talvensuu

Sisällys

Kiitokset.....	5
Osajulkaisuluettelo.....	9
1 Johdanto.....	10
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat.....	10
1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rakenne.....	11
1.3 Miesten elintapojen ja hyvinvoinnin tutkimuksesta.....	12
1.4 Miehet tässä tutkimuksessa.....	15
2 Teoreettiset lähtökohdat ja aiempi tutkimus.....	17
2.1 Perinnöntutkimusta ja humanismin jälkeistä tutkimusta.....	17
2.2 Monistinen ja relationaalinen ontologia.....	19
2.3 Tiedontuotanto, aineistot ja eettisyys.....	21
2.4 Humanismin jälkeistä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimusta....	26
3 Tutkimuksen toteutus.....	30
3.1 Aineistot.....	30
3.1.1 Terveys- ja hyvinvointioppaat.....	30
3.1.2 Ryhmäkeskustelut.....	32
3.1.3 Yhdessäkuljeskelut.....	34
3.2 Analyysimetodit & käsitteet.....	37
3.2.1 Psykoanalyttinen luenta.....	37
3.2.2 Kartoittaminen ja käsite metodina -analyysi.....	38
4 Tulokset.....	45
4.1 Terveysoppaiden mies.....	45
4.2 Elintapojen ja hyvinvoinnin moniaineksisuus.....	47
4.3 Hyvinvointien kytkentöjä.....	52
5 Lopuksi.....	57
Lähteet.....	60
Liitteet.....	70
Alkuperäisjulkaisut.....	71

Taulukko- ja kuvaluettelo

Taulukko 1. Artikkelit	12
Taulukko 2. Tutkimuskysymykset ja tavoitteet	45
Kuva 1. Avun hakemisen kartoitusta.	41

Osajulkaisuluettelo

Väitöskirjan yhteenveto-osa perustuu seuraaviin alkuperäisjulkaisuihin, joihin viitataan tekstissä roomalaisilla numeroilla I–IV.

- I Slutbäck Taru. “Mies kaatuu sinänsä kunniakkaasti” – psykoanalyttinen luenta miesten terveysoppaista. *J@rgonia*, 2018; 16(31): 67–91.
- II Slutbäck Taru. Hyvinvointiin liittyvän avun hakemisia ja hakemattomuuksia miesten ryhmäkeskusteluissa. *Kuntoutus*, 2020; 43(4): 21–32.
- III Talvensuu Taru. Hyvän syömisen sommittumat miesten ryhmäkeskusteluissa. *Arvioitavana Kulttuurintutkimus -lehdessä*.
- IV Talvensuu Taru. Miesten hyvinvointi ja affektit luonnossa – humanismin jälkeinen näkökulma. *Alue ja ympäristö*, 2021; 50(1): 111–123.

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Kun haetaan yliopistoon jatko-opiskelijaksi, on oltava tutkimussuunnitelma. Tässä suunnitelmassa pitää kuvata muun muassa käytettävät aineistot ja metodologia sekä kertoa, miten tutkimus liittyy tutkimusperinteeseen.¹ Tämän suunnitelman perusteella saatetaan hakea myös työskentelyapurahoja. Tutkimuksen edetessä suunnitelmat tietenkin muuttuvat ja tarkentuvat, mutta usein tutkimusta aletaan tehdä keräämällä tutkimussuunnitelmassa kuvattuja aineistoja. Sen jälkeen ei aina ole mahdollista pysähtyä miettimään, mitä itse asiassa olikaan tutkimassa tai miksi tekee tutkimusta juuri näillä aineistoilla ja metodeilla. Kun aloitin väitöstutkimukseni suunnittelun vuonna 2014, olin kiinnostunut tutkimaan, *miten miehille terveydestä, hyvinvoinnista ja elämäntavoista kirjoitetaan (ja miksi juuri niin)*. Olin arjessani huomionnut, että miehille suunnatuissa terveys- ja elintapahankkeissa käytetään usein erityistä miehille suunnattua neuvontaa ja puhetta² ja mediassa muistutetaan asiantuntijoiden avulla lukijoita säännöllisesti siitä, että miehet eivät pidä huolta terveydestään.³ Minua alkoivat kiinnostaa tällaisen sukupuolittuneen puheen sisältämät stereotyyppit ja yleistävät väittämät.

Tutkimukseni kohteeksi tuli siis aluksi miehille suunnattu terveysneuvonta. Myöhemmin halusin saada tutkimukseen mukaan myös miesten kokemukset ja ajatukset hyvinvoinnista sekä vertailla näitä virallisen neuvontapuheen kanssa. Tätä vertailua en koskaan tehnyt, mutta koska olin järjestänyt ryhmäkeskusteluja miehille, miehet säilyivät yhä tutkimuksen keskiössä. Mikäli aloittaisin tutkimusta nyt, en tekisi samanlaisia sukupuolittuneita tai sukupuolittavia valintoja. En tutkimusta tehdessäni ajatellut, että miesten hyvinvointi ja elintavat olisivat jotenkin erilaisia kuin muilla sukupuolilla. Enemmänkin halusin tuoda esille sukupuolesta riippumattomia elintapoihin liittyviä tekijöitä ja näyttää, että miesten hyvinvointia voi tutkia muustakin kuin siitä lähtökohdasta, että miehisuus ja maskuliinisuus vaikuttavat

¹ Turun yliopisto 2021.

² Paloste 2016; Tuikkanen & Mäkeläinen 2015.

³ Esim. Von Hertzen 2018; Husso 2015; Suni 2010; Suomimies seikkailee 2015.

elintapoihin. Tässä tutkimuksessa onkin – artikkelien tulosten lisäksi – kyse siitä, mitä ja millä tavoin voi tai pitää tutkia tutkittaessa (miesten) hyvinvointia.

1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rakenne

Tämä väitöskirja koostuu neljästä artikkelista, joissa olen tarkastellut suomalaisten miesten hyvinvointiin ja elintapoihin liittyviä toimijoita.⁴ Artikkelissa I, ”*Mies kaa-tuu sinänsä kunniakkaasti*” *psykoanalyttinen luenta miesten terveysoppaista*, analysoin suomalaisten terveys- ja hyvinvointioppaiden kuvauksia miehistä ja miesten elintavoista. Artikkelissa II *Hyvinvointiin liittyvän avun hakemisia ja hakemattomuuksia miesten ryhmäkeskusteluissa* analysoin lääkärissä käymiseen ja avun hakemiseen liittyviä tapahtumia ja kytkeviä kuten avun soittamista muille, monimuotoisen avun saamista ja kuntoutusta ja artikkelissa III *Hyvän syömissä sommittumat miesten ryhmäkeskusteluissa* hyvään ruokaan, ruuanlaittoon ja syömiseen liittyviä toimijoita kuten elintarvikkeita, kotiruokaa ja läheisiä. Artikkeleissa II ja III käytin aineistona ryhmäkeskusteluja. Artikkelien aiheita, miesten avun hakemista ja ruokavalintoja, on tutkittu paljon ja ne ovat usein esillä mediassa miesten elintavoista puhuttaessa. Myös ryhmäkeskusteluissa niistä puhuttiin paljon ja monipuolisesti. Artikkelissa IV *Miesten hyvinvointi ja affektit luonnossa – humanismin jälkeinen näkökulma* käytin aineistona yhdessäkuljeskeluja ja kysyin, minkälaisien kohtaamisten, tulemisten ja affektien kautta hyvinvointi lisääntyy luonnossa.

Tarkastelen tuloksia kolmen kysymyksen kautta:

1. Minkälaisina miesten elintavat ja niiden muuttaminen terveys- ja hyvinvointioppaisissa kuvataan?
2. Minkälaisia toimijoita miesten hyvinvointipuheissa elintapoihin liittyy ja mihin ne kytkeytyvät?
3. Miten hyvinvointiin ja elintapoihin liittyvien moniaineksisten toimijoiden kytkeytymistä voidaan tarkastella?

Taulukossa 1 on kuvattuna artikkeleissa käytetyt aineistot, metodit, aiheet sekä se, mihin tutkimuskysymyksiin artikkelissa vastataan.

⁴ Ensimmäinen artikkeli ilmestyi J@rgonia -lehdessä 2018, toinen Kuntoutus -lehdessä 2020 ja neljäs Alue ja ympäristö -lehdessä 2021.

Taulukko 1. Artikkelit.

Artikkeli	Aineisto	Analysimetodi	Aiheet	Tutkimuskysymys
I	Terveys- ja hyvinvointioppaat	Psykoanalyttinen luenta	Miesten elintavat, terveysneuvonta	1
II	Ryhmäkeskustelut	Kartoittaminen	Avun hakeminen ja hakemattomuus	2, 3
III	Ryhmäkeskustelut	Sommittuma metodina -analyysi	Ruoka, ruuanlaitto ja syöminen	2, 3
IV	Yhdessäkuljeskelut	Affekti metodina -analyysi	Luonto, hyvinvointi, toimintakyky	2, 3

Tässä toisessa luvussa kuvaan tutkimuksen lähtökohtia sekä miesten hyvinvoinnin ja elintapojen tutkimusta. Kolmannessa luvussa positioin itseäni perinnöntutkimuksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksen kentille ja pohdin ontologisia ja metodologisia valintojani. Neljännessä luvussa esittelen käyttämäni aineistot ja analyysimenetelmät sekä analyysissä käyttämäni sommittuman ja affektin käsitteet. Viidennessä luvussa vastaan tutkimuskysymyksiin ja kuudennessa luvussa vedän lyhyesti yhteen tutkimuksen tuloksia. Käyn yhteenveto-osiossa keskusteluja kahdella tasolla. Varsinaisessa tekstissä keskustelen tutkimukseni lähtökohtiin ja tutkimuskysymyksiini liittyvien keskeisten tutkijoiden kanssa ja alaviitteissä tuon esille keskusteluja, näkökulmia ja ajatteluni taustoja, jotka eivät suoraan liity tutkimukseeni.

1.3 Miesten elintapojen ja hyvinvoinnin tutkimuksesta

Neuvonta- ja valistusoppaiden sisältämää eri sukupuolille suunnattua terveys- ja hyvinvointipuhetta ja sen sukupuolittuneisuutta on tutkittu aiemminkin. Tutkimuksissa on todettu oppaiden sisältävän määrittelyjä sukupuolista ja niiden ominaisuuksista. Arja-Liisa Räisänen on aate- ja oppihistorian väitöskirjassaan tarkastellut vuosina 1865–1920 julkaistuja avioliitto-, kotitalous-, terveys- sekä seksuaalivalistusoppaita. Hän on käsitellyt suomalaisen sukupuolijärjestelmän muotoutumista oppaissa muun muassa naiseuden ja mieheyden ihanteiden sekä sukupuolille määriteltyjen tehtävien ja velvollisuuksien kautta.⁵ Terveysoppaita analysoineiden terveysviestinnän tutkijoiden Anna-Maria Mäki-Kuutin & Sinikka Torkkolan mielestä näillä oppailla on

⁵ Räisänen 1995.

tuotettu sukupuoli ja sukupuolijärjestystä.⁶ Aloitin tutkimuksen lukemalla miehille suunnattuja terveys- ja hyvinvointioppaita, mutta omasta näkökulmastani niissä ei vaikuttanut olevan kuvauksia siitä, millainen miehen *kuului* olla. Sen sijaan ne vaikuttivat kertovan, romantisoituja menneisyyskuvauksia käyttäen, millainen mies aina jo on.⁷ Tämä kerrotaan oppaissa lukijoille myyttistä menneisyyspuhetta käyttämällä.⁸

Tällainen sukupuolittunut terveyspuhe ja -neuvonta ei ole ongelmatonta, sillä se voi olla yhteydessä miesten terveyskäyttäytymiseen. Esimerkiksi terveyspsykologien Darrin Hodgettsin ja Kerry Chamberlainin haastattelemat miehet pitivät lääkärille menemättömyyttä ja avun hakemisen pitkittämistä miesten tapoina, mutta tiedostivat tämän toimintatavan haitallisuuden.⁹ Vaikka terveyspuheiden ja -tekstien ei tulkittaisikaan aiheuttavan tietynlaista käytöstä, sairauksiin ja sairastamisiin liittyvien sukupuolittuneiden käsitysten on huomattu vaikuttavan miesten toimintaan. Hoitotieteen tutkija Dorthe Nielsenin ja kumppaneiden mukaan osteoporoosiin sairastuneet miehet voivat salailia diagnoosiaan, koska osteoporoosi mielletään naisten sairaudeksi. Tämä väärä käsitys osteoporoosista voi myös viivästyttää miesten avun hakemista.¹⁰ Miehet voivat myös olla vastahakoisia hakemaan apua ”naisellisiksi” miellettyihin ongelmiin, koska heillä on ennako-oletuksia terveydenhoitoalan ammattilaisten suhtautumisesta.¹¹ Psykologia Sarah Seymour-Smithin ja kumppaneiden haastatteleminen lääkärin ja sairaanhoitajien kertomuksien mukaan miespotilaat välttelevät lääkärissä käymistä, eivät puhu ongelmistaan ja tulevat vastaanotolle vaimojen tuomina. Näitä piirteitä ei kuitenkaan pidetty pelkästään ongelmallisina, vaan niistä kerrottiin usein hauskoina anekdootteina. Eräs lääkäristä kertoi naureskellen olevansa itsekkin sellainen mies, jolle vaimo varaa lääkäriajan.¹² Terveyksiin ja sairauksiin liittyikin erilaisia esimerkiksi tilastollisesti havaittuja sukupuoliin liittyviä seikkoja sekä tietoon ja valtaan liittyviä kysymyksiä, jotka terveystutkimuksessa olisi hyvä huomioida.¹³

Miesten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä tutkimuksissa on usein käytetty maskuliinisuuskäsitettä ja/tai siihen liittyviä tulkintoja.¹⁴ Tällöin voidaan esimerkiksi esittää, että miesten suhtautuminen laihdutuskureihin riippuu heidän

⁶ Mäki-Kuutti & Torkkola 2014.

⁷ Artikkelin I, 73–77; 80–83.

⁸ Artikkelin I, 74.

⁹ Hodgetts & Chamberlain 2002, 277–278.

¹⁰ Nielsen et al. 2011, 171–172.

¹¹ Anstiss & Lyons 2014, 1368.

¹² Seymour-Smith et al. 2002.

¹³ Ahlbeck & Oinas 2012.

¹⁴ Esim. Bennet & Gough 2012; Coffey 2016; Gough et al. 2016; Monaghan 2007; Robertson 2006.

käsityksistään maskuliinisuudesta.¹⁵ Erilaisia puheita, tekoja, ja tekemättömyyksiä on tulkittu maskuliinisuudesta tai siihen pyrkimisestä johtuviksi.¹⁶ Maskuliinisuuden avulla on tulkittu tai selitetty muun muassa alkoholinkäyttöä, ruokaa ja syömistä, avun hakemista mielenterveysongelmiin, psykoterapian käyttöä ja lääkärissä käymisiä.¹⁷ Maskuliiniseksi voidaan nimetä sekä epäterveellisiä että terveellisiä elintapoja,¹⁸ mutta useimmiten tutkimuksien mukaan maskuliinisuus vaikuttaa negatiivisesti miehen terveyteen ja hyvinvointiin. Maskuliinisuutta on myös pyritty mittaamaan erilaisilla kyselylomakkeilla.¹⁹ Näitä maskuliinisuusmittaristoja on käytetty monen tieteenalan tutkimuksissa, mutta humanistisessa ja yhteiskunnallisessa miesten terveystutkimuksessa maskuliinisuuskäsite yhdistetään usein sosiaaliseen konstruktionismiin. Miesten tutkimuksessa paljon käytetyn psykologi Will Courtenayn maskuliinisuusteorian mukaan elintapoihin liittyvät käytännöt ovat keinoja rakentaa ja esittää sukupuolta ja maskuliinisuutta. Courtenayn mukaan on olemassa tavoiteltavaa maskuliinisuutta, tavoiteltu tapa esittää miestä, johon kuuluvat vahvalta ja vakaalta näyttäminen sekä feminiiniseksi miellettyistä teoista pidättäytyminen. Kun mies vaikenee ongelmistaan eikä käy lääkärissä ja näin vaikuttaa haavoittumattomalta ja vahvalta, vahvistaa hän käsitystä siitä, että miehet ovat naisia vahvempia. Vähemmistöihin kuuluvien miesten voi Courtenayn mielestä olla vaikea saavuttaa tavoiteltua maskuliinisuutta ja terveellisten, naiselliseksi miellettyjen, elämäntapojen hylkääminen tarjoaa heille helpon keinon tukea maskuliinisuutta.²⁰ Tästä näkökulmasta henkilökohtaiset, ympäristön rajoittamat ja mahdollistamat teot ja tekemättä jättämiset voivat pelkistyä sukupuolen esittämiseksi ja korostamiseksi. Erityisesti kulttuuristen tai etnisten vähemmistöryhmien miesten terveyskäyttäytymisen selittäminen näin on ongelmallista, koska teoria ei ota huomioon niin kulttuurien, perinteiden kuin arvojenkaan vaikutusta.²¹

¹⁵ Mallyon et al. 2010.

¹⁶ Esim. Bunn et al. 2015; Fowler & Geers 2017; Mahalik et al. 2007; Sloan et al. 2015; de Visser & McDonnell 2013.

¹⁷ Esim. Campos et al. 2018; Harding & Fox C 2015; Himmelstein & Sanchez 2016; Jeffries & Grogan 2012; Mahalik & Dagirmanjian 2018; Schösler et al. 2015; Seymour-Smith et al. 2002; Simonen 2012; Valkonen & Lindfors 2012.

¹⁸ Sloan et al. 2010.

¹⁹ Miesten terveystutkimuksissa on vielä viime vuosina ollut käytössä vuodelta 1974 oleva *Bem Sex Roles Inventory*, jolla mitataan perinteisiä sukupuolirooleja (Esim. Fowler & Geers 2017; Fugitt et al. 2017), mutta jonka on sanottu myös mittaavaan maskuliinisuutta ja feminiinisyyttä (Reynolds et al. 2016.). Muita käytettyjä mittaristoja ovat esimerkiksi 1980-luvulla kehitetyt *Sex-Role Egalitarianism Scale* (Esim. de Visser & McDonnell 2013) ja *Male Role Norm* -mittaristot (Esim. Himmelstein & Sanchez 2016; Sloan et al. 2015). Ajattelen, että sukupuoliin liitetyt ominaisuudet eivät ole pysyneet vuosikymmeniä täysin samanlaisina ja että ne voivat vaihdella kulttuurista toiseen.

²⁰ Courtenay 2000, 1387–1397.

²¹ Creighton & Oliffe 2010, 210–213.

Miehiä tutkineet Ilkka Pietilä ja Ilana Aalto ovat kirjoittaneet maskuliinisuuskäsitteestä kriittisesti. Olen heidän kanssaan samaa mieltä siitä, että käsite on sisällöltään ongelmallinen, se tuottaa helposti kehäpäätelmiä, eikä sitä miesten terveyttä ja hyvinvointia käsittelevissä tutkimuksissa reflektoida riittävästi.²² Maskuliinisuusmittaristoa käyttänyt psykologi Claire Sloan työryhmineen toteaa, että maskuliinisuus on hankala merkitsijä (*signifier*) ja jotain toista mittaria käyttämällä se olisi tullut tutkimuksessa määritellyksi eri tavoin.²³ Sen lisäksi, että maskuliinisuuskäsite on vaikeasti määriteltävä ja essentialistinen, se on epistemologisesti ongelmallinen. Sillä mikäli tutkimuksen kohteena olevien miesten olemiset ja tekemiset tulkitaan jo ennalta valitun tulkintakäsitteen, maskuliinisuuden, kautta, ei lopputuloksena voi olla kuin maskuliinisuuden uudelleen esitys; tehty tulkinta voi representoida vain sitä, minkä tutkijan valitsema näkökulma mahdollistaa, sen mikä jo alkujaankin oli analyysissa läsnä.²⁴

1.4 Miehet tässä tutkimuksessa

Kuten edellä tutkimuksen lähtökohtia kuvailin, ajatus *miesten* terveysperinnön ja hyvinvointipuheen tutkimisesta lähti julkisen keskustelun ihmettelystä. Tässä tutkimuksessa mies tulee määriteltä eri tavoin lähteestä riippuen. Ensinnäkin on analysoimieni terveys- ja hyvinvointioppaiden sekä tutkimusten mies, joka määritellään biologisesti tai tulee implisiittisesti määritellyksi mies-nainen-jaon toiseksi puoleksi. Miehillä suunnatuissa terveys- ja hyvinvointioppaissa kirjoitetaan vain miehistä ja naisista, sillä keskustelu sukupuolen moninaisuudesta ei ollut kovin näkyvää 1990-luvun lopulla tai 2000-luvun alussa. Mediassa ja tutkimuksissa erityisistä miesten elintavoista puhuttaessa tehdään yhä usein kyseenalaistamaton jako miehiin ja naisiin, vaikka sukupuolta voitaisiin lähestyä esimerkiksi juridisena, biologisena, kulttuurisena tai esitettynä.²⁵ Toiseksi tässä tutkimuksessa on ryhmäkeskusteluihin ja yhdessäkuljeskeluihin osallistuneita *miehiä*, ihmisiä, jotka ovat kokeneet itse olevansa jonkin määrittelyn mukaan miehiä, koska ovat osallistuneet tutkimukseen, johon on haettu miehiä. Myös osa ryhmäkeskusteluihin osallistuneiden miesten ryhmistä oli miehille suunnattua toimintaa.

Miehiä on kuitenkin mahdollista tutkia ilman, että sukupuoli tai siihen kuuluviksi ajatellut piirteet otetaan analyysia ja tutkimuskysymyksiä ohjaaviksi tekijöiksi. Tutkimuksessani olen pyrkinyt ymmärtämään monipuolisesti elintapojen ja hyvinvointien kytkeä miehillä suunnatussa terveys- ja hyvinvointineuvonnassa sekä

²² Aalto I 2012, 26–27; Pietilä 2009, 172–173.

²³ Sloan et al. 2015, 214–215.

²⁴ Ks. Deleuze & Guattari 1972/2007, 383–384.

²⁵ THL 2022.

miesten hyvinvointipuheissa. Analyyseissa on mukana sekä ihmisiä että heidän sosiaalisia, materiaalisia ja paikallisia kerrottuja kokemuksiaan. Olen tarkastellut keskustelu- ja yhdessäkuljeskeluaineistoja yhdistäen kulttuurien tutkimuksellisen näkökulman miesten omiin kokemuksiin²⁶ humanismin jälkeisen terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksen näkökulmaan, jossa huomioidaan elintapoihin liittyvää arkea ja tapahtumia ihmiskeskeisyyttä laajemmin. Yhtenä tavoitteenani tutkimuksessa on ollut esitellä elintapojen ja terveyden tutkimukseen näkökulmia, jotka eivät ole johdettavissa sukupuolesta.

Perinnöntutkimuksessa pyritään ymmärtämään ihmisten kokemuksia ja arkea, eikä esimerkiksi terveystieteiden tapaan etsimään tai osoittamaan kausaliitteita, elintapoihin vaikuttavia tekijöitä. Väestötasolla terveyteen vaikuttaviksi ajatellut sosiaaliset määrittäjät²⁷ toimivatkin metodologisesti, epistemologisesti ja ontologisesti eri tasolla kuin yksilöt. Tällöin myös sukupuoli pitää määritellä eri tavoin. Myöskään humanismin jälkeisessä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa analyysi ei perustu subjektien määrittelylle ominaisuuksien, kuten iän, sukupuolen, asuinpaikan tai sosiaaliluokan, mukaan.²⁸ En ole käyttänyt sukupuolta analyyseissani selittävänä tai vaikuttavana tekijänä, vaan se tulee esille yhteyksinä ja osana tapahtumia, esimerkiksi apua tarvitsevinä tai avusta kieltäytyvinä isoisinä ja isinä,²⁹ ruuanlaittotaidottomina poikina³⁰ ja nuoruuden seikkailumieleen liitettynä ”poikamaisuutena”³¹. Analyyseissani en ole käyttänyt muitakaan sosiaalisia määrittäjiä hyvinvointeja tai elintapoja selittävinä tekijöinä enkä aineistoon viitatessani erittele minkä ikäinen, missä asuva tai minkälaista työtä tekevä puhuja on. Esimerkiksi ikä tai asuinpaikka näkyvät analyyseissa samoin kuin sukupuoli, kytöntöinä tapahtumissa.

²⁶ Kokemuksella en tarkoita vain yksilön tekemää tulkintaa tapahtumasta, vaan myös elettyä, koettua ja kerrottua arjen tapahtumaa, jossa on mukana moniaineksisiä toimijoita.

²⁷ Sosiaalisia määrittäjiä ovat esimerkiksi ”sosiaaliluokka tai sosioekonominen asema ja näiden rakenneosat: koulutus, tulotaso ja taloudellinen vauraus sekä työmarkkina-asema ja ammatti sekä ammattiasema” (Palosuo et al. 2013, 18–19). Näitä määrittäjiä pidetään vaikuttavina tekijöinä esimerkiksi lääkärissä käymisessä; “the intersections among age, gender, race, immigration, language, sexual orientation, class, religion, and other social, political, and personal variables are likely to impact the ways in which men perceive visiting a physician” (Mahalik & Dagirmanjian 2018, 1591).

²⁸ Fox N & Alldred 2021b, 6; Fox N et al. 2018, 117.

²⁹ Artikkeli II, 25–26.

³⁰ Artikkeli III, 11.

³¹ Artikkeli IV, 117.

2 Teoreettiset lähtökohdat ja aiempi tutkimus

2.1 Perinnöntutkimusta ja humanismin jälkeistä tutkimusta

Tutkimukseni alkuvuosina suunnittelin tutkivani miesten terveyttä ja hyvinvointia kulttuurisena ilmiönä ja tarkastelevani miehille suunnattujen hyvinvointi- ja terveysoppaiden menneisyysdiskursseja jonkinlaisena asiantuntijoiden tuottamana virallisena versiona suomalaisten miesten terveystutkimusperinnöstä. Kun päätinkin soveltaa analyyseissäni humanismin jälkeisiä teorioita,³² piti minun ymmärtää myös perinnöntutkimus³³ ihmis- ja kielikeskeisyyttä laajemmin. Perintö luonnon ja kulttuurin jaon ylittävänä, erilaisten toimijoiden, kuten ihmisten, eläinten ja paikkojen³⁴ yhteyksinä, liittyy sekä siihen, minä perintö ymmärretään, että siihen, mikä tai mitkä

³² Keskeisiä humanismin jälkeistä ajattelua sekä filosofioita sen taustalla käsitteleviä teoksia minulle ovat olleet Braidotti 2013; 2019; Coole & Frost 2010; Deleuze 1992; 1981/2012; Deleuze & Guattari 1972/2007; 1980/1987; 1991/1993; Dolphin & van der Tuin 2012; Guattari 1989/2008; 1992/2010; 1996, Spinoza 1677/1994.

³³ Arkeologi ja kulttuurintutkija Johanna Enqvist on esittänyt, että tieteellisissä yhteyksissä käytettäisiin perinnön käsitettä erotuksena poliittisesta ja hallinnollisesta kulttuuriperinnön käsitteestä (Onikki-Rantajääskö & Enqvist 2018; ks. myös Tieteen termipankki: Perinnöntutkimus: Perintö). Kulttuuriperintökäsitettä käytetään myös tehtäessä jakoa luonnonperintöön ja kulttuuriperintöön. Näistä syistä käytän tässä tutkimuksessa käsitettä perinnöntutkimus.

³⁴ Paikan käsitettä voidaan määritellä eri tavoin. Humanistisessa maantieteessä paikka ymmärretään useimmiten representaatioksi (Hankonen 2021, 18). Kulttuurien tutkimuksen paikka voi olla nimetty tai kokemuksen pohjalta rajattu fyysinen tila, alue, seutu tai paikkakunta, eli kartalta osoitettava sijainti (Enges et al. 2015, 133–134). Humanismin ja ihmiskeskeisyyden jälkeisestä näkökulmasta paikat voivat määriytyä affektien, eriaineksisten toimijoiden ja verkostojen kautta. Paikka voidaan myös määritellä ilmiöksi, jossa tapahtuu inhimillisten ja ei-inhimillisten toimijoiden vuorovaikutuksia ja suhteita. (Hankonen 2021, 44; 117–118; Pöysä 2022, 30–33.) Ryhmäkeskustelu- ja kuljeskeluaineistoissani paikat ovat olleet fyysisiä alueita, joissa hyvinvoivemaksi-tuleminen on mahdollistunut ja jotka määriytyivät erityisesti ihmisten, muun laisten, materioiden ja muistojen toimimisen kautta.

analyysin kohteeksi otetaan.³⁵ Kriittisessä perinnöntutkimuksessa tutkitaan (aineettomia) *prosesseja*, joissa ihmiset antavat merkityksiä. Perinnöntutkimus, jossa näkökulma on ihmiskeskeisyyttä laajempi, sen sijaan tarkastelee konkreettisia *käytäntöjä*, joita ihmiset ja muut toimijat harjoittavat.³⁶ Käytäntö on prosessia materiaalisempi ja perintökäytännöissä ihmiset, eläimet, paikat ja materiat toimivat.³⁷ Samoin humanismin jälkeisen terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksen kohteina ovat yksilöiden sijaan ihmisten, ympäristöjen, materioiden ja asioiden vuorovaikutukset, affektit ja sommittumat.³⁸ Sairaus, terveys ja hyvinvointi muodostuvat näissä toisiinsa vaikuttavien paikallisten, materiaalistien, sosiaalisten ja abstraktien toimijoiden kohtaamisissa,³⁹ sen sijaan että niiden nähtäisiin olevan subjektin tai kehomielen⁴⁰ ominaisuuksia. Humanismin ja ihmiskeskeisyyden jälkeistä hyvinvoinnin ja terveyden tutkimusta on 2000-luvulla tehty esimerkiksi sosiologiassa, hoitotieteissä ja terveystieteissä.⁴¹

Humanismin jälkeistä ajattelua on mahdollista yhdistellä humanistiseen tutkimukseen. Esimerkiksi Ilona Hankonen on maisemantutkimuksen väitöskirjassaan kuvannut näkökulmansa olevan humanistisen maantieteen ja posthumanismin synteesi.⁴² Hän kirjoittaa soveltavansa erilaisia käsitteellisiä työkaluja voidakseen

³⁵ Harrison 2013, 229. Humanismin jälkeinen perinnöntutkimus keskittyy erityisesti ontologisiin kysymyksiin ja siihen, mitä perintö on. Perintöä voidaan lähestyä muidenkin kuin ihmisten näkökulmasta (Roudavski & Rutten 2020). Humanismin ja/tai ihmiskeskeisyyden jälkeisen perinteen ja perinnöntutkimuksen mahdollisuuksia ovat Harrisonin (2013; 2018; 2020) lisäksi pohtineet muun muassa Christina Fredengren (2015), Þóra Pétursdóttir (2013), Brit Solli (2011) ja Colin Sterling (2020a; 2020b). Humanismin jälkeistä tutkimusta Suomessa ovat tehneet esimerkiksi perinteentutkijat Taija Kaarlenkaski (2020; 2021) ja Tiina Seppä (2021), historiantutkija Tiina Männistö-Funk (2016), kulttuurihistorioitsija Heta Lähdesmäki (2020), etnologi Piia Pentti (2022) sekä arkeologian tiedontuotantoa tutkinut Marko Marila (2020).

³⁶ Harrison 2020, 40; Lillbroända-Annala 2014; katso myös Tieteen termipankki: Folkloristiikka: kulttuuriperintö.

³⁷ Harrison 2013, 32; 2020, 40.

³⁸ Andrews 2018a; Duff 2018, 140–142; Fox N 2012; Fox N et al. 2018, 122; Severson & Collins 2018, 126.

³⁹ Esim. Duff 2018; Fox N 2012.

⁴⁰ Spinozalaisesta näkökulmasta sielu ja keho ovat yhtä, eli se mikä lisää kehon kykyä toimia vaikuttaa samalla myös henkisesti (Deleuze & Guattari 1981/2012, 97–101; Duff 2014a, 44; Pietarinen 1994, 96).

⁴¹ Andrews & Duff 2019; Fox N 2016; Fox N et al. 2018; Rock et al. 2014. Uusmateriaalismista terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa ks. esim. Fox N 2016 ja Fox N & Alldred 2015 ja posthumanistisesta terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksesta Rock et al. 2014 ja Duff 2018. Humanismin jälkeisestä hyvinvoinnin tutkimuksesta humanistisessa maantieteessä ks. esim. Smith & Reid 2018, Duff 2018 ja Andrews 2018a. Ei-representationaalista teoriasta (*non-representational theory*) terveystieteissä on kirjoittanut erityisesti Gavin J. Andrews (2014; 2018b; Andrews et al. 2014).

⁴² Hankonen 2021, 35–37.

analysoida haastatteluaineiston eri tasoja sen sijaan, että rajaisi analyysin yhteen näkökulmaan ja joutuisi jättämään pois esimerkiksi diskurssien analyysin posthumanismiin sopimattomana. Sosiologi Ville Pöysä on maaseudulla asuvien poikien ja nuorten miesten elämää käsittelevässä väitöskirjassaan käyttänyt sekä sosiaalikonstruktivistista maskuliinisuuskäsitettä että humanismin jälkeiseen tutkimussuuntaukseen kuuluvaa uusmaterialistista analyysia.⁴³ Samoin kuin Hankosella, myös Pöysällä tutkimusperinteiden yhdistämisen syynä on tavoite analysoida aineistoa mahdollisimman monipuolisesti.⁴⁴ Tunnistan omassa tutkimuksessani tämän saman tavoitteen, halun huomioida ja ymmärtää niin yksilökohtaisia ja jaettuja kulttuurisia käsityksiä kuin materiaalista arkeakin, huomioiden muidenkin kuin ihmisten toimijuuden. Siinä missä humanismin jälkeinen ajattelu tuo tutkimukseen mukaan materiaalisuuden, paikallisuuden sekä vuorovaikutukset ja affektit, korostaa perinnöntutkimus yksilöiden ja yhteisöjen jakamia käytäntöjä, muistuttaa menneisyyden osallisuudesta nykyhetken elintapojen sommittumisissa ja auttaa kyseenalaistamaan terveysneuvonnan sisältämiä menneisyyden tulkintoja.

Kuvaan tässä luvussa teorioita ja tutkimuksia, jotka ovat vaikuttaneet omaan tutkimukseeni ja käyn keskustelua niiden kanssa tuoden samalla esille sitä, miten olen niitä soveltanut. Kirjotan ensin humanismin jälkeisen ajattelun taustalla olevasta ontologiasta ja sen yhdistämisestä analyysiini, sen jälkeen tietoon ja aineistoihin liittyvistä kysymyksistä ja lopuksi humanismin jälkeisen terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksen käytänteistä, kuten tutkimuksen kohteista ja tutkimuskysymyksistä.

2.2 Monistinen ja relationaalinen ontologia

Tutkimukseni alkuvaiheessa etsin sopivaa teoreettista lähtökohtaa itselleni lukemalla erilaisia teorioita ruumiillisuudesta, kielellisyydestä ja ”subjektista”.⁴⁵ Subjektikäsityksen sijaan löysin ranskalaisten nykyfilosofien Gilles Deleuzen & Félix Guattarin käsitteet ja Guattarin määritelmät subjektiviteetista.⁴⁶ Heidän kirjoituk-

⁴³ Pöysä 2022, 27–47.

⁴⁴ Pöysä 2022, 47.

⁴⁵ Esim. Hintsu 1998; Hotanen 2008; 2010; Kosonen 1996a; 1996b; Lummaa & Rojola 2014; Lyytikäinen 1995; Miettinen et al. 2010; Pulkkinen 1998; Zizek 1989/2005.

⁴⁶ Guattarin (1989/2008, 24) mukaan subjektin sijaan “olisi ehkä kuitenkin parempi puhua subjektivoitumisen komponenteista”. Tällöin subjekti ei ole strukturalististen merkittävien tulosten, vaan tarkastelun kohteena ovat subjektiviteeteiksi-tulemisten erilaiset osakoostajat (ransk. *composante*) (Guattari 1996, 159). Teoksissaan *Kolme ekologiaa* ja *Kaaosmoosi* Guattari (1989/2008; 1992/2010) korosti subjektiviteetin osakoostajien moninaisuutta, ne voivat olla materiaalisia, semioottisia, teknologisia, ekologisia, sosiaalisia ja niin edelleen.

sensa johdattivat minut Baruch Spinozan filosofiaan ja humanismin jälkeisten⁴⁷ terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksien lukeminen puolestaan filosofi Rosi Braidottin teorioihin.⁴⁸ Deleuzen, Guattarin ja Spinozan filosofiat ovat vaikuttaneet paljon Braidottin posthumanistisiin teorioihin. Deleuzea, Guattaria ja Braidottia yhdistää *monistinen ontologia*. Tämä ontologinen monismi pohjaa Spinozan ajatukselle, jonka mukaan maailma koostuu yhdestä substanssista. Tästä lähtökohdasta on johdettu esimerkiksi artikkelien analyysissä käyttämäni affektin ja sommittuman käsitteet,⁴⁹ joiden avulla on mahdollista tarkastella rinnakkain eriaineisia mikro- ja makrotason toimijoita. Nämä käsitteet eivät jaa maailmaa kahteen tasoon, esimerkiksi ruumiiseen ja mieleen.⁵⁰ Monistisen ontologian lisäksi humanismin jälkeisessä tutkimuksessa puhutaan myös litteästä,⁵¹ litteämmästä⁵² tai litistetystä monistisesta⁵³ ontologiasta. Tällaiselle ontologialle keskeistä on erottautuminen dualistisesta ontologiasta, kielen ja diskurssien erityisyydestä ja materiaalisuuden sekä kehollisuuden korostaminen.⁵⁴

Artikkelissa I käytin terveys- ja hyvinvointioppaiden analyysissä kirjailija, filosofi ja psykoanalytikko Julia Kristevan ajatteluun perustuvaa luentaa. Siinä missä Deleuze & Guattari kävivät filosofiansa kanssa keskusteluja niin taiteen, tieteen kuin politiikankin kanssa, on Kristeva kirjoituksissaan keskittynyt pääasiassa kieleen ja subjektiin. Tästä syystä heidän ajattelunsa samankaltaisuudet liittyvät subjektiin ja subjektiviteettiin. Kristevalaisessa psykoanalyysissä ruumis on jotain mihin palataan, pohjaututaan ja minkä kautta maailma tavoitetaan. Kristevalle kielellä on ruumiillinen perusta, eikä kieltä ole leikattu erilleen ruumiista.⁵⁵ Tällaisissa teorioissa kieli ja ruumis yhdistyvät, mutta tätä ruumista tarkastellaan joksikin jo tullessa ja olevana, ei tapahtumana tai tulevana. Humanismin jälkeisissä teorioissa kehollisuus sen sijaan tulee usein huomioiduksi toiminnan ja affektien kautta, esimerkiksi kysyttäessä – Deleuzeen & Guattariin viitaten⁵⁶ – mitä keho voi tehdä.⁵⁷ Myös Guattari oli psykoterapeutti, mutta yksilöön ja kieleen keskittymisen sijaan hän korosti

47 Käytän käsitettä ”humanismin jälkeinen” yläkäsitteenä erilaisille teorioille, joita yhdistää monistinen tai litteä ontologia, ihmiskeskeisyydestä luopuminen ja materiaalisuuden korostaminen.

48 Braidotti 2013; 2017; 2019a.

49 Ks. luku 4.2.1.

50 Braidotti 2019a; Deleuze 1981/2012; Deleuze & Guattari 1972/2007; 1980/1987; Spinoza 1677/1994.

51 Andrews & Duff 2019; Fox N 2016, 70; Fox N & Alldred 2018b, 193.

52 Mephie 2016.

53 Fox N & Powell 2021.

54 Braidotti 2017, 16–18.

55 Siltala 2006, 335.

56 Deleuze & Guattari 1980/1987, 299–305.

57 Esim. Coffey 2013; 2016, Fox N 2011, 360; 2012, 497; Fox N & Powell 2021, 2.

yhteisöjen, instituutioiden ja kulttuurin merkitystä ihmisten elämässä.⁵⁸ Deleuze & Guattari ovatkin kritisoineet tulkitsevaa, merkityksiä etsivää psykoanalyysia.⁵⁹ Guattari jakoi Kristevan ajatuksen siitä, että kielessä on läsnä ei-kielellistä semioottista ainesta, josta ei voi tulkita merkityksiä.⁶⁰ Hänen mukaansa esimerkiksi Kristeva ja Jacques Derrida ovat tehneet näkyviksi ei-merkitsevien ja ei-kielellisten subjektiviteetin osakoostajien merkitystä.⁶¹ Siirtyminen Kristevan ajattelusta Deleuzen & Guattarin ajatteluun ei siis merkinnyt katkosta, tai suurta ontologista muutosta, vaan enemmänkin näkökulman laajenemista ihmiskeskeisyydestä moniaineksisuuteen ja moniaineksisiin suhteisiin. Tämä muutos ajattelussa johti terveyden ja hyvinvoinnin määrittelyyn humanismin jälkeisiä ajatuksia apuna käyttäen sekä tulkittamista ja koodaamista välttävien analyysimenetelmien käyttämiseen.

Deleuzen & Guattarin ontologiaa on kutsuttu myös *relaationaaliseksi*. Tämä tarkoittaa sitä, että merkkien ja merkitysten sijaan keskiössä ovat asioiden väliset suhteet. Olioita, kuten ihmisiä, ei määritellä niiden muodon tai funktioiden avulla, vaan sen mukaan, minkälaisiin vaikutuksiin ja suhteisiin ne kykenevät.⁶² Deleuze & Guattari vertaavat tällaista suhteisiin perustuvaa ajattelua *rihmastoon* ja luokittelevaa, tulkitsevaa ja merkityksiä etsivää ajattelua puurakenteeseen. Esimerkiksi tietotekniikan (puu-)rakenteet ovat hierarkkisia ja luokiteltavia. Rihmastoissa sen sijaan ei ole yhtä keskeistä juurta, tai vartta, johon kaikki järjestelmällisesti liittyvät, vaan asiat ja oliot muodostavat erilaisia ja uusia yhteyksiä. Ne eivät palaudu merkityksiin vaan niissä kyse on suhteista.⁶³ Terveyden ja hyvinvoinnin yhteydessä tämä relaationaalisuus tarkoittaa sekä ihmisten että elintapojen tarkastelua niiden suhteiden kautta. Kehomielet toimivat maailmassa rihmastollisissa sommittumissa, joissa monenlaisilla toimijoilla on kykyä vaikuttaa toisiinsa ja tulla toistensa vaikuttamiksi. Relaationaalisuus on analyyseissani läsnä erityisesti käsitteiden avulla.

2.3 Tiedontuotanto, aineistot ja eettisyys

Analysoin tässä tutkimuksessani miesten hyvinvoinnin kytkeviä kahdesta näkökulmasta; artikkelissa I asiantuntijoiden kirjoittamissa teksteissä ja artikkeleissa II-IV miesten arjessa, miesten itsensä kertomina. Humanistisessa ja yhteiskunnallisessa tutkimuksessa on kiinnitetty huomioita asiantuntijoiden kirjoittamien tekstien

⁵⁸ Guattari 1992/2010.

⁵⁹ Esim. Deleuze & Guattari 1972/2007; 1980/1987, 26–38.

⁶⁰ Guattari 1992/2010, 102; Kristeva 1974/1984, 86–89. Atte Oksanen (2008, 139) on verrannut Deleuzen ja Guattarin ajatusta affektiivisuuden ja ruumiillisuuden jatkuvasta läsnäolosta Kristevan ajatukseen genotekstissä ilmenevästä semioottisesta.

⁶¹ Guattari 1992/2010, 26.

⁶² Deleuze 1981/2012, 156–160.

⁶³ Deleuze 1992, 22–52.

sisältämiin kuvauksiin sukupuolista ja niihin liitetyistä ominaisuuksista.⁶⁴ Tekstien analyysi kertoo vain teksteistä, eikä analyysia voi mielestäni ulottaa tekstien ulkopuolelle reaaliseen maailmaan. Ryhmäkeskusteluja ja yhdessäkuljeskeluja olenkin tehnyt päästäkseni tavoittamaan asiantuntijoiden teksteistä uupuneita miesten omia arkisia kokemuksia, toiveita, käsityksiä ja mahdollisuuksia. Niin haastattelujen kuin ryhmäkeskustelujenkin taustalla voidaan ajatella olevan yksinkertainen humanistiseen, laadulliseen tutkimukseen sisältyvä päätelmä, että haluttaessa tietää ilmiöstä tai asiasta, kysytään ihmisiltä siitä.⁶⁵ Tällaisesta näkökulmasta olen ryhmäkeskusteluja ja yhdessäkuljeskeluja tehnyt.

Ihmisten arjen ymmärtämiseen liittyy olennaisesti kokemus. *Kokemus* on yleinen käsite humanistisessa laadullisessa tutkimuksessa, ja esimerkiksi fenomenologiassa se on yksi keskeisimpiä käsitteitä. Fenomenologinen näkökulma kokemukseen ja tapahtumiin on ihmis- ja yksilölähtöinen ja tutkimuksen kohteena ovat ihmisten antamat *merkitykset*.⁶⁶ Lähtökohtana on ihmisten kehollinen suhde maailmaan, ja esimerkiksi sairautta ja kipua tarkastellaan tästä näkökulmasta, koettuna kokemuksena.⁶⁷ Fenomenologista kokemusta tutkitaan haastatteluja ja havainnointeja käyttämällä.⁶⁸ Mikäli kokemusta lähestytään sen tutkittavalle merkityksellisyyden ja sen sanallistamisen kautta, voidaan sitä analysoida tutkittavien puheista esimerkiksi kerrottavien menetelmin. Tällöin analyysi kohdistuu kieleen ja kertomuksiin.⁶⁹ Tässä tutkimuksessa analyysin kohteena eivät ole olleet kokemusten merkitykset, vaan kokemuksella tarkoitetaan moniaineksista ajallista ja paikallista *koettua tapahtumaa*, jossa ihminen toimii muun muassa esineiden, paikkojen ja muiden ihmisten kanssa. Näissä tapahtumissa hyvinvoinnit ja hyvinvoivemmaksi tulemiset mahdollistuvat. Humanismin jälkeisen näkökulman soveltaminen kokemuksen tutkimukseen tarkoittaa lisäksi muidenkin kuin ihmisten toimijuuden ja affektien huomioimista myös kokemuksissa. Esimerkiksi ryhmäkeskusteluissa miehet kertoivat kokemistaan ruuanlaittotapahtumista, joissa oli mukana muun muassa muita ihmisiä, ruokia, astioita, tunteita ja toiveita. Yhdessäkuljeskelussa osallistuja puolestaan kuvaili kokemustaan harmaahaikaroiden kohtaamisesta, jossa toimivat lintujen lisäksi myös esimerkiksi matkapuhelimen kartat, vene sekä tunteet ja tiedot.⁷⁰ Ihmisten kertomukset

⁶⁴ Esimerkiksi Hanna Guttorm (2014) on kasvatustieteen väitöskirjassaan käsitellyt käsityöopetuksen sukupuolittuneisuutta, Kirsti Lempiäinen (2003) sosiologian väitöskirjassaan sukupuolen esittämistä sosiologian kurssikirjoissa ja Jaana Vuori (2001) on sosiologina ja kulttuurintutkijana analysoinut terveydenhuollon ja sosiaalisen sektorin asiantuntijoiden kirjoittamissa teksteissä tuotettua vanhemmuuden sukupuolistamista.

⁶⁵ Juuti & Puusa 2020, 11.

⁶⁶ Laine 2018, 29–31, 43; Puusa & Juuti 2020, 71.

⁶⁷ Ahonen et al. 2015, 279.

⁶⁸ Huhtinen & Tuominen 2020, 304.

⁶⁹ Leimumäki 2012.

⁷⁰ Artikkelit III, 6–12; artikkeli IV, 117–118.

ovat tällaisen kokemustapahtumankin tutkimisessa tärkeitä, koska esimerkiksi heidän tunteensa, toiveensa ja muistonsa toimivat tässä kokemustapahtumassa. Haastattelu- tai keskusteluaineistoja käyttävä tutkija pääsee osallistumaan tutkittavien arkeen vain heidän kertomuksiansa kautta. Moniaineeksisen kokemustapahtuman toimijoita voidaan tutkia haastattelujen lisäksi muillakin menetelmillä kuin sellaisilla, jossa toimijat tulevat tarkastelluksi vain ihmisten niille antamien merkitysten kautta.⁷¹

Spinozalais-deleuzelaisen humanismin jälkeisen analyysin aineistoina voivat olla yksilö- ja ryhmähaastattelut, kävelyt sekä taideperustaiset menetelmät. Aineiston valinnassa olennaisinta on se, että valitulla menetelmällä tavoitetaan niitä tekijöitä, jotka ovat tällaisen analyysin kohteina, eli suhteita, sommittumia, affektiivisia virtauksia ja kykyjä.⁷² Esimerkiksi etnologi Piia Pentti on analysoinut osalliseksitulemista kaupunkiympäristössä käyttäen aineistonaan videoitua yhdessäkuljeskelua. Hänen tutkimuksensa kohteena ovat osallisuussommittumat, eli kuljeskeluun osallistuneen vuorovaikutus ympäristön kanssa. Pentti kuvaa ihmisen toimivan artikkelissa ”eräänlaisena ikkunana moniaineeksiseen sommittumaan”.⁷³ Myös ryhmäkeskusteluissa yhdessä tuotettu, jaettu ja henkilökohtaisia kokemuksia sisältävä, hyvinvointipuhe voi toimia ”ikkunana” hyvinvointien ja elintapojen sommittumiin, kytköksiin ja affekteihin. Humanismin jälkeinen näkökulma haastatteluaineistoon laajentaa tarkastelua ihmis- ja kielikeskeisyydestä kehollisuuteen, materiaalisuuteen ja muiden kuin ihmisten toimijuuteen. Tavoitteena on huomioida nämä kaikki yhdessä, suhteissa toisiinsa, ilman niiden vastakkainasettelua.⁷⁴ Humanismin jälkeisen tutkimuksen liian litteässä tai materialistisessa ontologiassa onkin vaarana, että huomioimatta jää eettisiä ja poliittisia toimijoita, kuten ihmistenvälisiä epätasa-arvoisuuksia sekä kapitaloseeniksi ja antroposeeniksi kutsuttu aikakausi,⁷⁵ jossa

⁷¹ Vrt. Juuti & Puusa 2020, 10; Laine 2018, 30.

⁷² Fox N & Alldred 2018a, 7. Humanismin jälkeisessä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa on käytetty niin haastattelu- ja keskusteluaineistoja (Alldred & Fox N 2015; Duff & Hill 2022; Fox N et al. 2018; Fox N & Alldred 2018a), etnografista aineistoa (Duff 2016a), haastatteluja ja havainnointia (Gorman 2019) kuin haastatteluja ja tutkijoiden reflektointiakin (McDougall et al. 2018).

⁷³ Pentti 2022.

⁷⁴ Ahonen et al. 2015, 282.

⁷⁵ Antroposeeniksi kutsutaan aikakautta, jolloin määrittelevin maapalloon vaikuttava voima on ihminen. Esimerkiksi ilmastonmuutosta aiheuttavien toimien takana eivät kuitenkaan ole kaikki ihmiset, vaan lähinnä teollistuneet länsimaat. Käsite kapitaloseeni nostaakin keskiöön (kaikkien) ihmisten sijaan kapitalismin. Hyvinvoinnin ja terveyden tutkimuksessa antroposeenin huomiointi on olennaista esimerkiksi sen vuoksi, että ihmisten hyvinvointi on riippuvainen ympäristön, kasvien, eläinten sekä maaperän hyvinvoinnista. Kapitaloseenista ja antroposeenista ks. esim. Haraway et al. 2016; Moore 2017.

elämme.⁷⁶ Tästä syystä ihmisiä tutkittaessa ei voida keskittyä pelkkään materiaali-suuteen, vaan on huomioitava myös kulttuurisia, ajallisaikallisia sekä yhteiskunnallisia toimijoita, muinakin kuin abstrakteina tekijöinä tai merkityksinä. Humanistisen tutkimuksen ajatus ihmisten ymmärtämisestä heitä haastatteleamalla ja heidän kanssaan puhumalla voi olla yksi keino saada tutkimukseen mukaan osallistujien kokemuksia ja vallitsevia epätasa-arvoisuuksia. Tunteiden, arvojen ja muistojen saaminen analyysiin mukaan edellyttää tutkittavien omaa puhetta, muistelua tai kirjoituksia. Haastatteluja, keskusteluja ja kertomuksia onkin käytetty hyvinvointiin ja elintapoihin liittyvien kokemusten, muistojen, tunteiden ja arvojen tutkimisen.⁷⁷ Esimerkiksi muistot ovat yksi asia, mistä voi sekä kertoa että minkä voidaan ajatella toimivan sommittuman osana, affektiivana arjessa.⁷⁸ Menneistä kokemisista ja kokemuksista voidaan saada tietoa vain näihin tapahtumiin osallistuneiden ihmisten kertomina.

Haastatteluihin ja keskusteluihin sekä tiedontuotantoon liittyy myös eettisiä kysymyksiä. Usein humanistisen, haastatteluja käyttävän, tutkimuksen eettisyydestä puhuttaessa mainitaan tutkittavien informointi, lupien pyytäminen ja anonymisointi sekä aineiston säilytykseen liittyvät tekijät.⁷⁹ Tieteenalan tietämisestä ja tiedontuotannosta kirjoittanut ja puhunut Rosi Braidotti kehottaa pohtimaan, minkälainen on oman tieteenalan tutkijasubjekti ja mille alan tiedontuotanto perustuu.⁸⁰ Ajattelen, että eettiseen tiedontuotantoon kuuluu tutkijan sekä tutkimukseen osallistuneiden roolien tiedostaminen ja esille tuominen sekä aineistossa että analyysissa. Esimerkiksi järjestämissäni ryhmäkeskusteluissa tutkijaposition oli selkeästi humanistinen. Valitsin keskusteluun osallistuneet ryhmät, määrittelin keskustelujen aiheet ja kirjoitin artikkeleja, joissa analysoin keskusteluihin osallistuneiden puheita. Vaikka ryhmäkeskustelut olivat arkikeskustelujen kaltaisia, enkä esittänyt miehille kysymyksiä, olivat ne silti minun tutkimustani varten luomiani tilanteita.

Ryhmäkeskusteluissa tuotetun hyvinvointipuheen lisäksi aineistonani on yhdesäkuljeskeluja, joilla on joitain yhtymäkohtia etnografiaan, kuten ihmisten arjen ja elämän tavoittaminen siihen osallistumalla.⁸¹ Etnografinen tutkimus on yksi kulttuurien tutkimuksen menetelmä ja sitä käytetään myös perinnöntutkimuksessa.⁸²

⁷⁶ Braidotti 2019a, 52–61.

⁷⁷ Esim. Coffey 2016; Fox N & Alldred 2018a; Hunt et al. 2013; Nielsen et al. 2011; O'Brien 2006; Shildrick et al. 2018.

⁷⁸ Fox N & Alldred 2018a, 6–8.

⁷⁹ Toisaalta on myös pohdittu anonymisoinnin ongelmallisuutta, esimerkiksi laivanrakentajia tutkineen historian tutkija Mikko Ahon (2019, 79) mukaan anonymisointi ei ole tutkimuseettisesti ongelmatonta, koska sen voidaan nähdä ”kieltävän [haastateltavilta] oikeuden omaan kertomaansa”.

⁸⁰ Braidotti 2019a, 75–99; Braidotti 2019b.

⁸¹ Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 21; 27.

⁸² Esim. Latvala-Harvilahti 2017; Steel & Koskinen-Koivisto 2019.

Etnografista tutkimusta tekevä tutkija tuottaa kohteestaan tietoa määrittelemässään rajatussa ajassa ja paikassa, ”kentällä”.⁸³ Kentän käsite on etnografiassa tärkeä myös siksi, että se luo kulttuurista kontekstia tutkijan ilmiöistä ja merkityksistä tekemille tulkinnoille.⁸⁴ Etnografisessa tutkimuksessa tutkija on siis keskeisessä roolissa aineiston tulkinnassa ja määrittelemällä kontekstin, jota vasten sitä analysoidaan.⁸⁵ Oma tutkimukseni eroaa etnografiasta ensinnäkin siinä, etten ole määritellyt kontekstia, johon peilaisin analyysiani. Myöskään paikat, joissa kuljeskelimme, eivät määrittyneet ontologisesti erillisiksi omasta maailmastani, paikoiksi, joihin olisin mennyt tekemään kenttätöitä. Ajatus tällaisesta erillisestä kentästä ei sovellu monistiseen ontologiaan.⁸⁶ Sen sijaan nämä paikat olivat kuljeskeluihin osallistuneille miehille mieluisia metsiä, soita ja rantoja sekä toimimisen paikkoja, joissa keskustelemisen lisäksi kuljeskelimme, aistimme ja toimimme yhdessä.

Samalla, kun kuljeskelut mahdollistivat tutkittavien ryhmäkeskustelua suuremman osallistumisen tutkimukseen, niissä korostuvat myös tutkijan kehomielen affektoitumiset ja kokemukset. Kirjoitin artikkelissa IV, ettei tarkoitukseni ollut tehdä autoetnografiaa. Olin läsnä, en analyysin kohteena tai lähtökohtana. Käveleminen, katseleminen ja kuunteleminen ovat kehollista, ja toisten kehollisten tuntemusten ja kokemusten analyysissa on aina mukana tutkijan oma kehollinen kokemus.⁸⁷ Vaikka ajattelenkin, että hyvinvointeja ja elintapoja olisi parempi tutkia haastatteluja ja keskusteluja moniaistisemmin menetelmin, en kuitenkaan haluaisi siirtää analyysin painopistettä enempiä kohti autoetnografiaa tekevää tutkijaa, mikäli tavoitteena on, niin kuin kulttuurien tutkimuksessa usein, kuvata muiden ihmisten elämää ja kokemuksia. Tutkijan rooli voi korostua myös postkvalitatiivisessa tutkimuksessa, jossa keskiössä ovat teoriat, ja tällöin väistämättä myös näitä teorioita opiskellut tutkija.⁸⁸

Yksi tapa tehdä osallistavaa tutkimusta on Jamie McPhien toteuttama kanssatoimintatutkimus.⁸⁹ Hän keräsi terveyttä ja hyvinvointia tukevaan *Walking in Circles?* (*Wic*) -tutkimusryhmäänsä kuusi osallistujaa, ja ryhmä valitsi yhdessä paikat, joissa he kävivät vuoden ajan kuukausittain kuljeskelemassa, valokuvaamassa ja havainnoimassa yhdessä. He tapasivat pari viikkoa retkien jälkeen ja analysoivat yhdessä

⁸³ Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 10–13; Latvala-Harvilahti 2017, 35; Olsson et al. 2015, 23. Toisinaan aineistot voivat olla myös arkistoaineistoja tai toisen tutkijan keräämiä aineistoja, mutta näissäkin tapauksissa aineiston ajatellaan olevan peräisin ”kentältä” (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 12).

⁸⁴ Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 10–12; 14; 28.

⁸⁵ Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 9.

⁸⁶ Myös postkvalitatiivisesta näkökulmasta ajatus kentästä ja kentällä tutkittavien havainnoinnista on ongelmallinen (St. Pierre 2017, 689–690).

⁸⁷ Paterson 2009, 776; ks. myös Suopajarvi et al. 2019.

⁸⁸ Postkvalitatiivisesta tutkimuksesta enemmän luvussa 4.2.2.

⁸⁹ McPhie 2016, 5.

retkien aikana kerättyä ja tuotettua materiaalia, kuten valokuvia ja muistiinpanoja.⁹⁰ Mcphie käyttää tutkimuksessaan osallistujien/kanssatutkijoiden kirjoituksia, piirroksia, miellekarttoja, keskusteluja, valokuvia ja havaintoja sekä yhdessä näistä tehtyjä analyyseja.⁹¹ Vaikka WiC-ryhmä ei ollut terapiaryhmä, he kokivat vointinsa parantuneen ja tapaamisten olleen toipumista tukevia.⁹² Kanssatoimintatutkimukseen hyvinvoinnista ja terveydestä liittyy myös eettisiä kysymyksiä ja haasteita, kuten milloin kyse on tutkimuksesta ja milloin terapiasta.⁹³ Se ei siis ole yksinkertainen vastaus hyvinvoinnin ja terveyden tutkimuksen tiedontuotannon kysymyksiin, mutta sen avulla voidaan kyseenalaistaa sekä ylhäältäpäin tulkitsevaa humanistista tutkijajäseniä että postkvalitatiivista teorioita ja käsitteitä korostavaa tutkijajäseniä. On myös pohdittu sitä, missä määrin tutkimukseen osallistuvien pitäisi käyttää aikaansa tutkimuksen edistämiseen tai olla kiinnostuneita tutkimuksen tekemisestä.⁹⁴ Tutkijalla kuitenkin on valta-asema tutkimuksen teossa, ja se olisi hyvä raportoinnissa tuoda esille.⁹⁵

Tutkijalla siis väistämättä on aina keskeinen rooli tieteellisen tutkimuksen tiedontuotannossa, oli kyseessä sitten etnografia, autoetnografia tai postkvalitatiivinen tutkimus, jossa ajatellaan teorioiden ja käsitteiden kanssa. Eettistä on tämän roolin ymmärtäminen ja esille tuominen.

2.4 Humanismin jälkeistä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimusta

Nostan tässä luvussa esille kolme humanismin jälkeistä terveyden ja hyvinvoinnin tutkijaa, Cameron Duffin, Jamie Mcphien ja Nick Foxin, joiden kanssa olen eniten ajatellut ja käynyt keskusteluja artikkeleissani. Humanismin jälkeisestä ja/tai deleuzelais-guattarilaisesta terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksesta ovat inspiroivasti kirjoittaneet monet muutkin.⁹⁶

Sosiologi Nick J. Fox on käyttänyt Spinozan, Deleuzen ja Guattarin ajattelua monissa humanismin jälkeisissä tutkimuksissaan muun muassa heikon terveyden sommittumista,⁹⁷ nuorten miesten seksuaalisuudesta,⁹⁸ terveysteknologioista,⁹⁹ syö-

⁹⁰ Mcphie 2016, 184–185.

⁹¹ Mcphie 2016, 5.

⁹² Mcphie 2016, 266–275.

⁹³ Mcphie 2016, 276–277.

⁹⁴ Steel & Koskinen-Koivisto 2019, 57–62.

⁹⁵ Steel & Koskinen-Koivisto 2019, 57–58.

⁹⁶ Ks. esim. Abrams 2017; Feely 2016; McLeod 2017.

⁹⁷ Fox N 2011.

⁹⁸ Alldred & Fox N 2015.

⁹⁹ Fox N 2017.

misestä¹⁰⁰ sekä lihomisista¹⁰¹. Koska Foxin spinozalainen ontologia on monistinen, ei ihmisen toimijuutta nosteta muiden toimijuuksien yläpuolelle, vaan toimijuutta on myös teknologialla, menneillä asioilla, materioilla ja diskursseilla.¹⁰² Esimerkiksi terveysteknologioiden sommittumissa toimivat kirurgien ja kehojen lisäksi myös verenpaineet, sydänlihakset, sähkö, insuliini, pinnanmuodot sekä laitteiden valmistajat.¹⁰³ Fox on myös kirjoittanut humanismin jälkeisen sosiologian ja terveystutkimuksen teorioista ja käytännöistä.¹⁰⁴ Hänen ja Pam Alldredin tutkimuskysymyksi-merkkit havainnollistavat humanistisen ja humanismin jälkeisen tutkimuksen eroja. Siinä missä ihmiskeskeinen kysymys voisi olla: *”What are the attitudes and views of elderly people to social changes in their neighbourhood?”* muotoilisi humanismin jälkeistä tutkimusta tekevä kysymyksensä esimerkiksi seuraavasti: *”How have changes in neighbourhood X since 2000 affected residents over 60?”*¹⁰⁵ Näistä jälkimmäisen kysymyksen vastaukseen sisältyy, henkilökohtaisten kokemusten lisäksi, materiaalisia, paikallisia, sosiaalisia ja muihinkin kuin ihmisiin liittyviä toimijoita. Omassa tutkimuksessani vastaavasti ihmiskeskeinen ja kausaliteettia etsivä kysymys olisi voinut olla esimerkiksi *”Mitkä tekijät vaikuttavat miesten avun hakemiseen/syömiseen”*. Sen sijaan kysyin, minkälaisissa tapahtumissa apua haetaan, ruokaa laitetaan ja syödään sekä minkälaisia toimijoita näihin liittyy.¹⁰⁶

Paikkojen, ihmisen ja hyvinvointien yhteenkietoutuneisuutta tutkinut Jamie Mcphie on kehittänyt ympäristöjen ja ihmisen hyvinvointien erottamattomuutta kuvaavan *’Environ(Mental) Health Assemblage’* -käsitteen. Tämä sopii paremmin sekä deleuzelais-guattarilaiseen ajatteluun, että monistiseen ontologiaan kuin jako luontoon ja ei-luontoon. Sen sijaan, että ihmiset menisivät luontoon, he ovat aina jo osa luontoa.¹⁰⁷ Mcphien tutkimus on hyvinvoivaksi tulemisen kartografiaa, eli postkvalitatiivinen kanssatoimintatutkimus, jossa psykomaantiedettä ja rihmanalyysiä käyttäen tutkitaan ihmis-ympäristö-sommittumia.¹⁰⁸ Näissä sommittumissa ihmisillä, materioilla ja paikoilla on kaikilla toimijuutta¹⁰⁹ ja sairastua voivat ihmisten lisäksi myös paikat.¹¹⁰ Mcphie käytti analyysissään, materiaalien kanssa ajattelussa ja

¹⁰⁰ Fox N & Alldred 2018a.

¹⁰¹ Fox N et al. 2018.

¹⁰² Alldred & Fox N 2015; Fox N 2017; Fox N et al. 2018.

¹⁰³ Fox N 2017.

¹⁰⁴ Esim. Fox N 2012; 2016; Fox N & Alldred 2015; 2018b; 2021; Fox N & Powell 2021.

¹⁰⁵ Fox N & Alldred 2021b, 6–7.

¹⁰⁶ Artikkelii II; artikkeli III.

¹⁰⁷ Mcphie 2016, 77; 2019, 115–125.

¹⁰⁸ “This study, a post-qualitative collaborative action (re)search, used psychogeography and rhizoanalysis to map the assemblages of six people-environments [...]” (Mcphie 2016, 5).

¹⁰⁹ Mcphie 2016, 238–261; 2019, 141–188.

¹¹⁰ Mcphie 2016; 63–66.

kirjoittamisessa, tutkimusmateriaaleina muun muassa piirrettyjä ja kirjoitettuja muistiinpanoja, valokuvia, havainnointia ja videoituja yksilö- ja ryhmähaastatteluja.¹¹¹ Koska hänen tutkimuksensa oli kanssatoimintatutkimusta, myös tutkimukseen osallistujien kesken käydyt keskustelut ovat osa analyysia.¹¹² Olen pyrkinyt tutkimuksessaan huomioimaan osallistumiset ja vuorovaikutukset. Yhdessäkuljeskelujen osallistujat valitsivat paikat ja/tai kuljettavat reitit, joita kuljeskelimme yhdessä. Ajattelen tämän merkityksen olleen siinä, että koska osallistujat tiesivät reittien pituudet, he myös tiesivät, miten pitkään kuljeskelut kestäisivät ja olisivat halutessaan voineet valita lyhyemmän reitin. Tilanteet eivät olleet vain tutkijan luomia, vaan osallistujat esimerkiksi valokuvasivat luontoa ja tekivät metsästyksen liittyviä tehtäviä samalla. Eli yhtä lailla kuin miehet osallistuivat minun ehdottamiini yhdessäkuljeskeluihin, osallistuin minä heidän toimiinsa. He myös toimivat luontoympäristöissä asiantuntijoina ja osoittivat erilaisia asioita, kuten linnunpesiä ja kasveja.¹¹³ Pysin myös ryhmäkeskustelujen analyyseissa nostamaan esille yksittäisten puheenvuorojen sijaan keskusteluja sekä vuorovaikutuksia. Keskustelu voi tehdä näkyväksi elintapasommittumiemme yhteisiä toimijoita, mutta myös niiden affektien yksilöllisyyttä.¹¹⁴

Monitieteistä hyvinvointitutkimusta tehnyt Cameron Duff on soveltanut Deleuzen ajattelua ja käsitteitä muun muassa mielenterveysongelmista toipumisen¹¹⁵ ja päihteiden käytön¹¹⁶ tutkimiseen. Teoksessaan *Assemblages of Health. Deleuze's Empiricism and the Ethology of Life* Duff kirjoittaa Deleuzen ajattelun ja käsitteiden soveltamisesta terveyden ja sairauden tutkimisessa. Hänen mukaansa Deleuzen soveltaminen terveyden tutkimukseen johtaa terveyden ymmärtämiseen (ja tutkimiseen) sommittumina, eli terveemmäksi-tulemisten tapahtumina, joissa ihmiset, paikat, artefaktit, affektit, tapahtumat ja suhteet vaikuttavat. Tässä korostuu Deleuzen ajattelun relationaalisuus.¹¹⁷ Hyvinvointi voidaan ymmärtää deleuzelais-guattarilais-spinozalaisittain relationaalisena eli kykynä affektoida ja tulla affektoiduksi tai vuorovaikutuksissa tapahtuvana hyvinvoivaksi-tulemisena.¹¹⁸ Esimerkiksi mielenterveysongelmista paraneminen on affektiivista terveemmäksi-tulemistä, jossa ihmisten lisäksi toimivat myös paikat ja esineet. Terveemmäksi tulemistä tapahtuu sommateriaalisissa tilanteissa, kuten kahvilassa ihmisiä tavatessa tai puistossa

¹¹¹ Mcphie 2016; 2019.

¹¹² Mcphie 2016, 5.

¹¹³ Artikkelin IV.

¹¹⁴ Artikkelin III, 6–8.

¹¹⁵ Duff 2012; 2016a.

¹¹⁶ Duff 2014b; 2016b.

¹¹⁷ Duff 2014a, 25–60.

¹¹⁸ Duff 2014a; 2016a.

kävelyllä.¹¹⁹ Artikkelissa IV tarkastelin luontoympäristöissä kasvien, muun lajisten, elektronisten laitteiden ja kulkuvälineiden kanssa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa hyvinvoivemmaksi-tulemista kykynä affektoida ja tulla affektoiduksi.

Olen tässä luvussa esitellyt tämän tutkimuksen ontologisia ja epistemologisia lähtökohtia sekä tutkimukseni sijoittumista humanistiseen ja humanismin jälkeiseen tutkimusperinteeseen. Humanistisesta tutkimuksesta olen ottanut ajatukset ihmisten kokemusten ja arjen tutkimisesta heidän kanssaan puhumalla. Perinnöntutkimus tuo mukaan näkökulman asiantuntijoiden teksteillään rakentamaan terveysperintöön sekä menneisyyden ja ajallisuuden toimijuuteen. Humanismin jälkeinen ajattelu puolestaan laajentaa näkökulmaa ihmis- ja kielikeskeisyydestä materiaalisuuteen ja muuhun moniaineksisuuteen sekä eriaineksiseen toimijuuteen.

Monistisesta, deleuzelais-spinozalaisesta, ontologiasta katsottuna maailma on moniaineksinen, ja vuorovaikutamme sen kanssa kehomielinä. Artikkeleissa II ja III aineistonani käyttämäni hyvinvointipuhe on ryhmäkeskusteluissa vuorovaikutuksessa tuotettua puhetta oman arjen ja elämän kokemuksista ja tapahtumista, joissa abstraktit, materiaaliset, teknologiset ja monet muut toimijat affektoivat. Näiden lisäksi hyvinvointipuhe on henkilökohtaisia ajatuksia, toiveita ja käsityksiä. Ihmiskeskeiset, henkilökohtaiset muistot, arvot ja toiveet sekä ajallisuudet ovat niin olennainen osa hyvinvointiin ja elintapoihin liittyvää toimintaa, ettei niitä voi jättää huomioidatta eivätkä ne voi jäädä tutkijan tekemiksi tulkinnoiksi. Muistojen lisäksi muun muassa ihmisten, muun lajisten sekä paikkojen menneisyys ja tulevaisuus ovat hyvinvointien ja elintapojen sommittumissa aina läsnä.¹²⁰ Sekä tutkijalla että tutkittavalla on oma, esille tuotu paikkansa tutkimussommittumassa. Tutkija ei toimi aineistojensa tai teorioidensa yläpuolella, vaan niiden kanssa yhdessä tutkimussommittumassa, jossa on ihmisten lisäksi muitakin toimijoita.¹²¹ Omassa tutkimussommittumassani on ollut mukana esimerkiksi filosofien ja tutkijoiden tekstejä, ajatuksia ja tuloksia, ihmisiä, joiden kanssa olen keskustellut hyvinvoinneista, miehistä ja terveyksistä, paikkoja, joissa keskustelut ja kuljeskelut tapahtuivat, laitteita ja välineitä, muistoja, käsitteitä sekä tietenkin tutkimukseen osallistuneita miehiä.

¹¹⁹ Duff 2016a.

¹²⁰ Ks. Fox N & Alldred 2018a, 12.

¹²¹ Tutkimussommittumasta esim. Coleman & Ringrose 2013; Fox N & Alldred 2015; 2018b; 2021; Shildrick et al. 2018.

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Aineistot

Tutkimusta tehdessäni halusin laajentaa näkökulmaani miehistä ja miehille kirjoitetuista teksteistä (artikkeli I) miesten omiin ajatuksiin ja käsityksiin. Ryhmäkeskusteluja aineistona käyttäviä artikkeleja (II ja III) kirjoittaessani aloin kaivata materiaalisuutta ja kehollisuutta vielä paremmin tavoitettavaa aineistoa. Viimeistä artikkelia (IV) varten kehitin yhdessäkuljeskelumenetelmän, jonka avulla pystyin keskustelemisen lisäksi osallistumaan miesten arkeen ja tapoihin. Tämä erilaisten aineistojen käyttäminen mahdollisti terveystuokien laajentamisen stereotyyppioista ja elintapojen selittämisestä miesten arjen kuvauksiin, joissa elintapoihin ja hyvinvoivemmaksi tulemiseen kytkeytyvät yksilöihin ja menneisyyksiin liittyvien asioiden lisäksi esimerkiksi materiaaliset ja rakenteelliset tekijät.

3.1.1 Terveys- ja hyvinvointioppaat

Ensimmäisessä artikkelissa käyttämäni aineisto koostuu kymmenestä suomalaisesta, vuosina 1995–2010 julkaistusta, miehille suunnatusta terveys-, hyvinvointi- ja laihdutusoppaasta. Jätin tarkastelun ulkopuolelle uskonnolliset teokset ja käännösteokset. Aineiston oppaat voidaan jakaa viiteen kategoriaan, kaikenikäisille miehille kirjoitettuihin laihdutusoppaisiin¹²², terveysoppaisiin¹²³ ja parisuhdeoppaisiin¹²⁴ sekä nuorille miehille suunnattuihin oppaisiin¹²⁵ ja ikääntyneille miehille suunnattuihin oppaisiin¹²⁶. Jokaisesta kategoriasta valitsin kaksi opasta. Vaikka oppaissa käsitellään pääasiassa miehiä, niitä ei ole kirjoitettu vain miesten luettavaksi, vaan myös naiselle, ”joka välittää kumppaninsa terveydestä”¹²⁷ sekä miehen lapsille.¹²⁸ Teok-

¹²² *Suomalaisen miehen laihdutuskirja* (Aalto O 2000) ja *Läski syö miestä* (Jääskeläinen 2009).

¹²³ *Terve, mies!* (Larsen & Ukkola 2000) ja *Miesklinikka* (Nurmenniemi 2008).

¹²⁴ *Vetovoima ja rakkaus* (Dunderfelt 2010) ja *Parisuhteen huoltokirja* (2010).

¹²⁵ *Asiaa nuorelle miehelle* (Keinänen & Säävälä 1998) ja *Korkkari. Jokamiehen jännityslukemisto* (Cacciatore et al. 2004).

¹²⁶ *Ikimies* (Larva & Takala 2004) ja *Miehen elämänpaari* (Petäys 2004).

¹²⁷ Larsen & Ukkola 2000, takakansi.

¹²⁸ Petäys 2004, takakansi.

sisä osavastuu miehen terveydestä ja hyvinvoinnista siirretäänkin puolisolle, joka kuvataan aina naiseksi. Oppaissa kerrotaan niiden tarjoavan miehelle tietoa ja ymmärrystä miehestä itsestään sekä hänen tunne-elämästään, terveydestään ja ikääntymisestä. Oppaiden tarkoitus on helpottaa ja parantaa miesten elämää esimerkiksi käsittelemällä asioita joihin nuori mies ”törmää” huomattaessaan olevansa ”muuttamassa mieheksi”.¹²⁹ Miestä voidaan myös ”ohjata hallittuun vanhenemiseen” ja herättää ”pohtimaan” hyvinvointiaan¹³⁰. Oppaiden kirjoittajat esitetäänkin miesten terveyden ja hyvinvoinnin asiantuntijoina. Monessa oppaassa vähintään yksi kirjoittajista on lääkäri, ja oppaat kertovatkin perustuvansa pääasiassa lääketieteelliseen ja tutkittuun tietoon. Kirjoittajat eivät useinkaan viittaa tutkimuksiin tai muihin julkaisuihin, vaan tieteellisen tiedon lähteinä toimivat muun muassa nimeämättömät lääkärikirjoittajan ”ranskalainen kollega”, ”kuorsausleikkauksia tekevä lääkäri” sekä ”tiedemiehet” ja ”aivotutkijat”¹³¹. Lääketieteen asiantuntija on siis mieheyden asiantuntija. Oppaiden sisältönä on kuitenkin paljon muutakin kuin (lääke-)tieteellistä tietoa, sillä niiden lähtökohtana on ”suomalainen mies”, johon menneisyys vaikuttaa vahvasti. Historian- tai kulttuurientutkimuksellista tietoa ei oppaissa perustella eikä niissä viitata ylimalkaisesti ”tutkijoihin”, niin kuin lääketieteellisestä tiedosta kirjoitettaessa, vaan se esitetään yleisesti tiedettyinä totuuksina, kuten esimerkiksi kertomalla, että ”[a]lkuyhteiskunta, maa-metsätalousyhteiskunta, oli miehen kannalta terve ja selkeä”.¹³² Myyttinen menneisyys ja kulttuuri ovat analysoimissani oppaissa keskeisessä asemassa, sillä sen lisäksi, että niillä selitetään ja perustellaan miehen (elin-)tapoja, toiveita ja tuntemuksia, ne myös toimivat pohjana lukijoille annetuissa neuvoissa. Oppaiden miesten terveyttä ja hyvinvointia edistämään tarkoitettu puheesta voikin löytää menneisyyden tulkintaa, arvoja sekä tapoja.¹³³

Sukupuoli korostuu asiantuntijoiden miehiä käsittelevässä terveystieteessä usein niin mediassa kuin terveystieteessäkin. Oppaissa miehestä kirjoitetaan usein yksikössä, mikä korostaa miehien samanlaisuutta.¹³⁴ Analysoimissani oppaissa annetaan neuvoja miehelle, joka määritellään biologian ja myyttisen menneisyyden avulla.¹³⁵ Vaikka oppaiden kirjoitetaan olevan tarkoitettu kenelle tahansa miehelle, ”tavalliselle kadun tallaajalle”¹³⁶, niiden mieskuvauksia lukemalla selviää, että tämä

¹²⁹ Keinänen & Säävälä 1998, 3.

¹³⁰ Larva & Takala 2004, 10; Larsen & Ukkola 2000, 12.

¹³¹ Aalto O 2000, 79; Larsen & Ukkola 2000, 157; Larva & Takala 2004, 9; Nurmenniemi 2008, 14.

¹³² Petäys 2004, 125.

¹³³ Artikkelit I, 68, 84–85.

¹³⁴ Artikkelit I, 73–74.

¹³⁵ Biologismiajattelun ongelmallisuutta käsittelevät esim. Ahlbeck & Oinas (2012, 152–165).

¹³⁶ Cacciatore et al. 2004, 8.

suomalainen mies on biologisesti tietyllä tavalla määritelty mieheksi ja hänellä on tietynlaiset esi-isät. Oppaiden miehen esi-isät ovat arktista perua ja ”pohjoista rotua”, olevia metsästäjiä, jotka yksin tai pienissä ryhmissä hankkivat riistaa ja turkiksia sillä aikaa, kun naiset muodostivat perinteitä jakavia yhteisöjä.¹³⁷ On tärkeää huomioida oppaista juuri tällaista puhetta, koska sillä selitetään ja perustellaan miesten elintapoja ja jopa kokemuksia ja toiveita. Miesten terveyden ja hyvinvoinnin asiantuntijoina esitetyt kirjoittajat voivat tarjota oppaissa oman tulkintansa miesten elintavoista ja niiden syistä, mutta myös uusintaa käsitystä erityisestä ”miehisestä” terveyskäyttäytymisestä, terveysperinnöstä. Sukupuolitetulla terveyspuheella voi olla vaikutuksia avunhakemiseen,¹³⁸ mutta perinnöntutkimuksen näkökulmasta se on ongelmallista myös siksi, että se tarjoaa jo valmiiksi tehdyn tulkinnan menneisyydestä ja kulttuurista ja niiden vaikutuksista miehiin.¹³⁹ Syitä sille, miksi miehille suunnattu terveysneuvonta sisältää menneisyyden esityksiä, sen tulkintoja, arvoja sekä tapoja ja esittää niiden näkymisen nykyajan miehissä samalla tavalla, ei oppaiden tekstejä analysoimalla voi löytää.

3.1.2 Ryhmäkeskustelut

Halusin sisällyttää tutkimukseeni myös miesten omia kokemuksia ja ajatuksia elintavoista sekä ”miesten terveysperinnöstä”, jota asiantuntijat oppaissa määrittelevät. Aiempien tutkimusten perusteella ajattelin, että ryhmäkeskustelujen avulla voisin kuulla monipuolisempia käsityksiä hyvinvoinneista kuin yksilöhaastatteluilla. Ryhmäkeskusteluja ovat käyttäneet tutkimuksissaan esimerkiksi paperiteollisuuden mies-työntekijöiden terveyteen liittyviä käsityksiä ja elintapoja käsitelleitä haastatteluja terveystieteen väitöskirjassaan analysoinut Ilkka Pietilä sekä erilaisten miesten kokemuksia ja käsityksiä terveydestä ja elintavoista tutkinut terveystutkija Rosaleen O’Brien.¹⁴⁰ Erityisesti O’Brienin yksityiskohtaiset ja pohtivat kuvaukset haastattelujen suunnittelusta, testaamisesta ja tekemisestä innoittivat ja auttoivat ryhmäkeskustelujen suunnittelussa. He molemmat esittävät, että miehet puhuvat yksilöhaastatteluissa eri tavoin kuin ryhmissä. O’Brienin mukaan miehet puhuivat ryhmissä miehisyteen ja terveyteen liittyvistä ajatuksistaan avoimemmin kuin yksilöhaastatteluissa.¹⁴¹ Pietilän mukaan yksilöhaastatteluissa miehet korostivat terveellisiä elintapoja ja ryhmähaastatteluissa puhuivat kriittisemmin elintapojen vaikutuksesta hyvinvointiin.¹⁴²

¹³⁷ Artikkelin I, 75.

¹³⁸ Esim. Anstiss & Lyons 2014, 1368; Hodgetts & Chamberlain 2002, 277–278; Nielsen et al. 2011, 171–172.

¹³⁹ Artikkelin I, 84–85.

¹⁴⁰ O’Brien 2006; O’Brien et al. 2005; 2009. Pietilä 2008; 2009.

¹⁴¹ O’Brien 2006, 36–40.

¹⁴² Pietilä 2009, 174–175.

Järjestin syksyllä 2018 neljä ryhmäkeskustelua, joihin osallistui yhteensä 15 eri ikäistä miestä, kolmeen haastatteluun osallistui neljä miestä ja yhteen kolme miestä. Osallistujat löysin erilaisista harrastusryhmistä ja järjestöistä, joten he tiesivät tai tunsivat toisensa jo ennalta. Ryhmistä kaksi kokoontui kevyen liikunnallisen tekemisen puitteissa ja kaksi kulttuuriharrastuksen. Keskustelut kestivät noin puolesta toista tunnista kahteen tuntiin.¹⁴³ Ryhmäkeskusteluissa puhuimme laajasti hyvinvointiin, terveyteen ja elintapoihin liittyvistä asioista ja omista kokemuksista. Valmiiden kysymysten sijaan keskustelua suuntasivat virikkeet,¹⁴⁴ eli toimin haastattelijan sijaan enemmänkin keskustelun ohjaajana tuomalla esille uusia aiheita virikkeiden avulla. Käyttämiäni virikkeitä olivat esimerkiksi miesten terveyttä ja elintapoja käsittelevien lehtiartikkelien otsikot, lainaukset terveys- ja hyvinvointioppaista sekä *Yksi elämä* -hankkeen¹⁴⁵ julkaisemat keinot saada miehet pitämään parempaa huolta itsestään. Pyysin ryhmäkeskusteluihin osallistuneita miehiä arvioimaan näitä paperille tulostamiani virikkeitä ja ne saivatkin aikaan monipuolista keskustelua, eikä minun tarvinnut juuri kysyä osallistujilta kysymyksiä. Miehet sen sijaan kyselivät asioita toisiltaan. Ryhmäkeskustelu kuvaakin näitä tilanteita paremmin kuin ryhmähaastattelu. Halusinkin tilanteiden olevan mahdollisimman arkikeskustelumaisia ja vapaamuotoista. Monet virikkeet käsittelivät ”miesten” terveyttä, ”miesten” hyvinvointia, ”miesten” elintapoja ja niin edelleen. En voi kuitenkaan väittää, että virikkeet olisivat ohjanneet miehiä puhumaan tietystä näkökulmasta tai kertomaan omia näkemyksiään erityisestä miesnäkökulmasta.

Ryhmäkeskustelut toki ovat tutkijan järjestämiä ja osittain suunniteltuja. Silti niiden on mahdollista olla tilanteita, joissa niin virikkeet, muistot kuin muiden kertomuksetkin affektoivat osallistujia. Ryhmäkeskusteluaineisto sisältää miesten ajatuksia hyvinvoinneista sekä kuvauksia tapahtumista heidän elämässään, niistä asioista, joista he itse päättivät kertoa. Niin kuin arkikeskusteluissakin, valitsemme mitä kertoa ja mitä jättää kertomatta. Ryhmäkeskusteluissa osallistujat kertoivat enimmäkseen omista kokemuksistaan omasta eletystä arjestaan. Keskusteluissa tätä tehtiin vuorovaikutuksessa muiden kanssa, jolloin hyvinvointipuhe ei aina jää vain oman elämän tapahtuman uudelleenesitykseksi, vaan siihen voidaan yhdistää uusia toimijoita, kuten artikkelin III keskustelussa ruuanlaittilanteesta.¹⁴⁶ Vaikka haastatteluiden ja muiden kielikeskeisten aineistojen avulla voidaankin tavoittaa jotain näitä moniaineksisen maailman

¹⁴³ Olen kuvannut tarkemmin ryhmäkeskusteluita ja niihin osallistuneita miehiä artikkeleissa II ja III. Lista ryhmäkeskusteluista ja yhdessäkuljeskeluista on liitteenä.

¹⁴⁴ Käsitellen virikkeitä myös artikkeleissa II ja III. Inspiraation ja neuvoja virikkeiden käyttöön sain Jukka Törrösen (2001) artikkelista.

¹⁴⁵ *Yksi elämä* oli Aivoliiton, Diabetesliiton ja Sydänliiton yhteinen hanke (myöhemmin mukaan liittyivät myös Filha, Hengitysliitto, MIELI Suomen Mielenterveys ry ja syöpäjärjestöt), jossa kannustettiin ihmisiä pitämään parempaa huolta itsestään.

¹⁴⁶ Artikkelin III, 6–8.

toimijoita, sekä hyvästä syömisestä että avun hakemisesta olisi ollut mahdollista saada monipuolisempaa ymmärrystä visuaalisemmilla tai osallistuvimmilla menetelmillä. Näitä tai muita elintapoihin liittyvää jatkotutkimusta tehdessä siirtäisin aineistojen keräämisen ajatuksesta kohti yhteiseen, jaettuun maailmaan osallistumista.

3.1.3 Yhdessäkuljeskelut

Yhdessäkuljeskelumenetelmän kehitin, koska koin tarvitsevani monimuotoista, materiaalista ja tapahtuvaa arkea keskusteluaineistoa paremmin tavoitettavaa aineistoa. Ryhmäkeskusteluissa moni miehistä oli kertonut elintapojen ja hyvinvoinnin yhteyksistä lähiluontoon ja ulkoilumahdollisuuksiin sekä rentoutumisesta luontoon menemällä. Halusin tietää lisää hyvinvointien sekä asuinpaikkojen ja luonnon kytkennöistä. Tein yhdessäkuljeskelut viiden miehen kanssa keväällä ja kesällä 2020. Näistä osallistujista kaksi olivat vastanneet internetissä jakamaani haastattelukutsuun, jossa etsin luontoa¹⁴⁷ harrastavia miehiä, yhden osallistujan sain kollegani

¹⁴⁷ Luontokäsite määritellään eri tieteenaloilla eri tavoin. Teoksessa *Monitieteinen ympäristötutkimus* (toim. Lummaa, Rönkä & Vuorisalo 2012) avataan muun muassa psykologian, talous- ja uskontotieteen sekä kirjallisuuden- ja matkailututkimuksen luontokäsityksiä ja -suhteita. Matkailututkimuksessa luonto voidaan ymmärtää esimerkiksi resurssina tai toimijana, riippuen siitä mitä tieteenalaa tutkija edustaa. Mikäli luonto ymmärretään konstruktiona, tutkitaan esimerkiksi siihen liitettyjä mielikuvia. Jos taas halutaan tutkia niin polkua, ympäröivää luontoa kuin polulla kulkijoitakin, tietoineen, taitoineen ja kulttuurisine käsityksineen, voidaan käyttää osallistuvia menetelmiä. (Rantala 2012, 91–94.) ”Kulttuuria” käytetään myös luonnon vastinparina, esimerkiksi jaottelussa kulttuuriperintöön ja luonnonperintöön. Näin ei kuitenkaan tarvitse tehdä, esimerkiksi Hankonen (2019, 19–23; 45) on ottanut tutkimuksensa teoreettiseksi lähtökohdaksi käsityksen luonnosta *kulttuurisena ympäristönä*, jossa ollaan, ja määrittelee tämän olemisen kulttuuriperinnöksi. Tällöin luonto ja kulttuuri eivät ole erillisiä, vaan huokoisia ja toisissaan läsnä. Järjestämissäni yhdessäkuljeskeluissa luonto oli arkiymmärryksellinen käsite, koska pyysin miehiä valitsemaan kävelyjä varten paikan luonnossa ja käytimme luontokäsitettä juttellessamme (ks. myös Hankonen 2019, 126). Artikkelissa IV luonto käsitteellistyy affektien ja toiminnan mahdollistumisien kautta, luontoa ovat paikat ja ympäristöt, joissa voi esimerkiksi rauhoittua, kiinnostua, hiihtää, veneillä sekä autoilla ja moniaineinen luonto kytkeytyy toimimiseen myös muistojen, laitteiden ja sosiaalisen toiminnan kautta. Luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksia tutkittaessa luonto määrittyy monesti ihmisestä ja ei-luonnosta erilliseksi paikaksi, jonne ihminen voi mennä saamaan luonnon hyvinvointivaikutuksia. Tämä voi johtaa luonnon näkemiseen resurssina. (Mcphie 2016, 77; 2019, 115–125.) Luontokäsite voidaankin ymmärtää ontologisena, tutkimuksellisenä tai arkisena käsitteenä. Analyysissäni luonto ei määrittynyt suhteessa kulttuuriin, ihmiseen tai ei-luontoon, vaan sen kautta, minkä miehet luonnoksi määrittivät. Artikkelissa IV tarkastelin miesten luontoon liittämäänsä affekteja ja mahdollistumisia sekä kuljeskeluja arkiymmärryksessä luonnoksi määritellyissä paikoissa. Hyvinvoivaksi-tulemisen tapahtumissa on mukana monenlaista luontoa, eikä luonnon hyvinvointia voi erottaa ihmisen hyvinvoinnista. Deleuzelais-spinozalaisesta näkökulmasta ihmiset ovatkin osa luontoa (Fox N & Allred 2019; Mcphie 2019, 117, myös Clarke & Mcphie 2014).

kautta ja kaksi osallistujien ehdottamina. Pyysin miehiä etukäteen valitsemaan kuljeskelullemme sellaisen luontoon liittyvän paikan, jossa he erityisesti viihtyvät tai käyvät usein. Osan kuljeskeluista kävelimme miesten ennalta päättämää reittiä pitkin, toiset olivat määrittelemättömämpiä kuljeskeluja. Kuljeskelimme miesten valitsemissa paikoissa joen rannalla, pitkospuilla sekä metsä- ja lenkkipoluilla. Nauhoitin keskustelumme matkapuhelimella. Keskusteluista lyhin oli hieman alle tunnin mittainen ja pisin noin kaksi tuntia. Olen käyttänyt artikkelissa IV aineistona sekä näitä nauhoituksia ja niiden litteraatioita että koettuja yhdessäkuljeskeluja tapahtumina. Tämä voi olla ongelmallista, jos tutkimusmateriaaleja¹⁴⁸ halutaan ajatella arkistoitavina aineistoina. Ajallisaikalliskehollinen tilanne, jossa juttelemme sekä poimimme ja syömmе mustikoita tutkimukseen osallistujan kanssa, ei ole samanlaista aineistoa kuin nauhalle tallentunut ja litteroitu aineisto. Toinen ongelmallinen asia kävelyhaastattelussa on niiden ableismi¹⁴⁹. Mikäli ei tutkita juuri *kävelyä*, olisi kuljeskelu pitänyt mieltää laajemmaksi kulkemiseksi ja huomioida mahdollisina osallistujina myös ne, joille käveleminen on vaikeaa tai mahdotonta.

Suunnitellessani kulkemisia, jotka nimesin *yhdessäkuljeskeluiksi*, luin go-along-haastattelusta,¹⁵⁰ kuljeskeluista, hengailuista sekä kävelyhaastattelusta urbaaneissa ympäristöissä ja luontoympäristöissä.¹⁵¹ On muutamia syitä sille, miksi pidin tärkeänä kehittää ja määritellä itse omaa metodologiaa. Koin, että pelkkä tutkimushaastattelun tekeminen kävellen ei välttämättä riitä tavoittamaan affekteja, vuorovaikutuksia tai paikkojen ja kokemusten sosio-materiaalisia sommittumia. Moneen menetelmistä sisältyi myös mielestäni liian tarkka jako tutkijaan ja haastateltavaan ja/tai havainnoitavaan. Lisäksi oman tutkimukseni kohteena eivät olleet vain osallistuneet ihmiset tai heidän kokemuksilleen antamansa merkitykset, vaan luonnossa tapahtuvat affektit ja tulemiset, jolloin fenomenologiseen tutkimusperinteeseen kuuluvat menetelmät, joissa halutaan ymmärtää tai tulkita osallistujien sisäistä kokemusmaailmaa,

¹⁴⁸ Haastatteluaineisto on usein tutkijan keräämä, mutta tutkimusmateriaalia kertyy eri tavoin tutkimuksen edetessä. Tutkimusmateriaaliin voi sisältyä esimerkiksi haastatteluja, pohdintoja, affekteja ja tutkimukseen osallistuvien kanssa yhdessä koettuja tapahtumia. Tutkimusmateriaalia ei voi luokitella ja tulkita samalla tavoin kuin aineistoa, vaan sen kanssa ajatellaan. Keskustelut ja kuljeskelut voivat olla aineistoa, jota tutkija luokittelee ja tulkitsee, tai ne voivat olla materiaalia, jolloin tutkija tekee analyysia niiden kanssa.

¹⁴⁹ Ableismilla tarkoitetaan sekä vammaisten syrjintää että ajattelua, jonka lähtökohtana on vammaaton, terve ja toimintakykyinen ihminen (Karhu 2020, 258).

¹⁵⁰ Go-along on suomennettu ”mukana kulkemiseksi” (Suopajarvi 2010) sekä ”kanssakulkemiseksi” ja ”kanssakävelyksi” (Ojanen 2018), käytän kuitenkin selkeyden vuoksi tässä nimeä go-along.

¹⁵¹ Asikainen 2011; Aula 2018; Carpiano 2009; Jokinen et al. 2010; Kusenbach 2003; Ojanen 2018; Ponto 2017; Precarias a la deriva 2009; Pyyry 2019a; 2019b; Suopajarvi 2010; Suoranta & Ryyänen 2014.

eivät täysin sopineet omaan näkökulmaani. Yhdessäkuljeskelumetodissa yhdistelin piirteitä muista menetelmistä: kävelyhaastatteluista otin ajatuksen paikoissa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta, go-alongista arkisten asioiden puheeksi tuleminen ja kuljeskeluista¹⁵² tasa-arvoisuuden ja ennaltamäärittelemättömyyden, eli kuljeskelut tehtiin miesten valitsemissa paikoissa, enkä suunnitellut kysymyksiä etukäteen. Vain kuljeskelujen tema oli ennalta päätetty, ja osallistujat tiesivät, että minua kiinnostivat heidän ajatuksensa ja kokemuksensa hyvinvoinnista ja luonnosta. Kuljeskelujen aikana puhuimme myös arkielämästä, kuten työhön liittyvästä hyvinvoinnista, perheistä ja harrastuksista, menneistä kokemuksista niin lähivuosilta kuin lapsuudesta-kin sekä asioista, joita aistimme kuljeskellessamme.

Kuljeskeluissa tapahtuu se, mitä (ihmis-ympäristösommittumissa) tapahtuu, jolloin aineisto ei voi vastata kovinkaan tarkkoihin ennalta määriteltyihin kysymyksiin. Kuljeskelujen aikana on sen sijaan mahdollista tavoittaa moniaistista maailmaa, sen kehomiellellistä kokemista ja erityisesti kuljeskellessa tapahtuvia affekteja. Tutkijan osin suunnitteleman ja tavoitteellisen keskustelun lisäksi yhdessäkuljeskelu on myös arjessa tapahtuvien asioiden huomioimisia ja moniaistisia ja toiminnallisia kohtauksia.¹⁵³ Minulle menetelmässä oli ensisijaisesti kyse mahdollisuudesta päästä moniaistisesti osallistumaan miesten arkeen ja tapoihin sekä nähdä ja kuulla toimimisesta esimerkiksi materioiden, laitteiden ja muun lajisten toimijoiden kanssa. Samalla, kun kuljeskelut mahdollistivat tutkittavien ryhmäkeskustelua suuremman osallistumisen tutkimukseen, niissä korostuvat tutkijan kehomielen affektoitumiset ja kokemukset. Yhdessä kuljeskeltaessa jaetaan paikkoja, kokemuksia ja tapahtumia. Kuljeskeluissa tämä toteutui erityisesti lintuja katsellessamme ja kuunnellessamme sekä hoitaessamme metsästyksen liittyviä tehtäviä. Mielestäni keskeistä tässä onkin yhdessä kokeminen ja affektoituminen. Kehomielisyyteni, kyyni tulla erilaisten tekijöiden vaikuttamaksi luonnossa sekä lukemani teoriat vaikuttivat analyysiini. Huomioin miesten kyvyt havaita pieniä kasveja ja linnunpesiä sekä tunnistaa lintuja niiden laulun perusteella, koska minulla ei tällaista affektiivista tietämystä¹⁵⁴ itselläni ollut. Toisaalta taas jotkin asiat varmasti jäivät minulta huomaamatta, koska ne ovat minulle niin arkipäiväisiä.

¹⁵² Kuljeskeluja ja ajalehtimisiä on perinteisesti tehty urbaaneissa ympäristöissä, mutta spinozalaisesta monistisesta näkökulmasta ei ole olennaista tehdä jakoa luontoon ja ei-luontoon (katso esim. Clarke & McPhie 2014; 2015).

¹⁵³ Ks. Hankonen 2021, 81.

¹⁵⁴ Affektoituneeksi tulemalla kertynyt taito (Nygren & Jokinen 2013); ks. myös artikkeli IV, 116 ja Hankonen 2021, 49.

3.2 Analyysimetodit & käsitteet

Artikkelissa I olen käyttänyt analyysimetodina kristevalaista psykoanalyyttistä luentaa, artikkelissa II kartoitusta sekä artikkeleissa III ja IV käsite metodina -analyysia. Kartoituksessa ja käsite metodina -analyseissa olen soveltanut postkvalitatiivista ajattelua sekä Deleuzen & Guattarin käsitteitä, joita muuallakin humanismin jälkeisessä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa on käytetty. Esittelen ensin kristevalaisen luennan ja sen jälkeen laadullisen jälkeistä tutkimusta yleensä ja tarkemmin käyttämiäni metodeja, eli kartoitusta sekä sommittuman ja affektin käsitteiden kanssa ajattelua.

3.2.1 Psykoanalyyttinen luenta

Artikkelissa I tarkastelin psykoanalyyttistä luentaa käyttämällä, miten oppaissa kuvataan miehiä ja miesten elintapoja. Tämä psykoanalyttikko Julia Kristevan teorioihin pohjaava tekstianalyysi on enemmänkin lukutapa kuin tarkoin määritelty metodi. Kristevalainen analyysi perustuu käsitykselle jakautuneesta subjektista.¹⁵⁵ Tämä subjektikäsitys vastaa käsitystä poststrukturalistisesta, ruumiillisuuden, alitajunnan, kielen, kulttuurin sekä menneisyyden koostamasta subjektista.¹⁵⁶ Psykoanalyysin subjekti on yhtä aikaa sekä semioottinen eli esikielellinen ja aistimus-affektiivinen että symbolinen eli looginen ja merkityksiä muodostava.¹⁵⁷ Tällöin myös kielessä ovat läsnä nämä molemmat tahot, ja niitä molempia tarvitaan merkityksien tuottamiseen.¹⁵⁸ Symbolinen konkretisoituu tekstissä *fenotekstinä* ja semioottinen *genotekstinä*. Ne eivät ole kielitieteellisiä tekstilajeja, vaan fenoteksti on kielioppia noudattava kieltä, kuten virallista asiatekstiä ja genoteksti ruumiillista sekä esikielellistä, asiatekstin läpi murtuvaa ainesta.¹⁵⁹ Taidehistorioitsija Riikka Stewen on kuvaavasti kutsunut fenotekstiä ilmitekstiksi ja genotekstiä piilotekstiksi.¹⁶⁰ Tieteellinen teksti on suurimmaksi osaksi fenotekstiä.¹⁶¹ Genoteksti on tekstilajin sijaan prosessi, joka tuo tekstiin semioottisesta nousevaa ainesta.¹⁶² Tämä näkyy esimerkiksi poeettisena kielenä, kieliopin sääntöjen rikkoutumisina, toistoina, katkoksina ja änkytyksinä sekä muunlaisina fenotekstin loogisen sisällön murtumina.¹⁶³

¹⁵⁵ Kristeva 1974/1984, 21–24.

¹⁵⁶ Artikkelin I, 72–73.

¹⁵⁷ Kristeva 1974/1984, 21–24; Siltala 2012.

¹⁵⁸ Kristeva 1974/1984, 86–89.

¹⁵⁹ Kristeva 1974/1984, 86–89.

¹⁶⁰ Stewen 1991.

¹⁶¹ Kristeva 1993, 96.

¹⁶² Kristeva 1974/1984, 86–87.

¹⁶³ Kristeva 1993, 67; 1974/1984, 86; Smith 1998, 22; Stewen 1991, 130–135.

Psykoanalyttinen luentani keskittyi vain oppaiden kieleen. Analyysissa eivät olleet mukana terveysoppaiden kirjoittamisen perinteet ja käytännöt, kirjoittajien tavoitteet tai mahdolliset oppaiden lukijat. Tein analyysia lukemalla oppaita useita kertoja ja kiinnittämällä huomioita viralliseen, usein tieteeseen pohjaavaan neuvontapuheeseen sekä siitä poikkeavaan kieleen, kuten kielikuviin, toistoihin ja muuhun poeettiseen kieleen.¹⁶⁴ Käytin geno- ja fenotekstin käsitteitä analysoidessani tekstejä, erityisesti niiden menneisyyskäsitteitä, elintapoihin liittyvää perintöä sekä miehiin yhdistettyjä arvoja. Virallista neuvontapuhetta oppaissa ovat esimerkiksi biologiaan ja lääketieteeseen pohjaava puhe mitattavasta, oikeanlaisesta ja terveestä kehosta.¹⁶⁵ Miehillä suunnatut terveys- ja hyvinvointioppaat sisältävät paljon muutakin kuin tätä tieteeseen perustuvaa neuvontapuhetta. Niissä on paljon poeettista kieltä, toistoja ja epäselvää merkityksenmuodostusta.¹⁶⁶ Psykoanalyttista luentaa onkin käytetty lähinnä kaunokirjallisten tekstien analyysiin.¹⁶⁷ Poeettisen kielen analysointi mahdollisesti runollisen menneisyyspuheen, sanontojen sekä niiden kautta tekstiin tuotujen arvojen, tulkintojen ja ristiriitaisuuksien huomioinnin. Analysoimalla tekstien vaihteluja pystyin huomioimaan neuvonnan epäjohdonmukaisuuksia sekä miesten hyvinvoinnin ja elintapojen kulttuurisia sekä menneisyyteen ja perintöön liittyviä piirteitä. Keskusteluaineistojen analyysiin psykoanalyttinen luenta olisi mielestäni liian ihmis- ja kielikeskeinen.

3.2.2 Kartoittaminen ja käsite metodina -analyysi

Ymmärtääkseni elintapoihin ja hyvinvointeihin liittyviä erilaisia tekijöitä koin tarvitsevani sellaisen analyysimetodin, joka ei edellyttäisi luokittelua, teemoittelua tai tulkintaa. Aluksi en tiennyt miten muuten voisin aineistoani analysoida. Minua puhuttelivat muun muassa Hanna Guttormin luova tapa kirjoittaa,¹⁶⁸ postkvalitatiivisesta tutkimuksesta kirjoittaneen Sharon Murphy Augustinen pohdinnat siitä, mitä tutkija tekee, jos hän ei koodaa aineistoaan¹⁶⁹ ja Deleuzen & Guattarin rihmastollinen ajattelu vaihtoehtona ylä- ja alakategorioita sisältävälle puurakenteelle.¹⁷⁰ Luin tutkimuksia, joissa oli käytetty humanismin jälkeistä ajattelua ja/tai Deleuzen & Guattarin käsitteitä, ja löysinkin erilaisia tapoja tehdä tutkimusta, tapoja, jotka eivät perustuneet tulkinnalle tai koodaukselle. Tällaiselle analyysille ei välttämättä ole niimeä, mutta metodi voidaan avata lukijalle kuvailemalla. Outi Koskinen työryhmi-

¹⁶⁴ Artikkel I, 72.

¹⁶⁵ Artikkel I, 77–78.

¹⁶⁶ Artikkel I, 74–75; 79–80.

¹⁶⁷ Esim. Kivilaakso 2008; Leraillez 1995.

¹⁶⁸ Guttorm 2012; 2014.

¹⁶⁹ Augustine 2014.

¹⁷⁰ Deleuze 1992, 24–27.

neen analysoi ruokahävikin vähentämisen käytäntöjä käyttäen aineistoinaan blogi-kirjoituksia, haastatteluja ja etnografista havainnointia. He kuvaavat analyysimenetelmänsä perustuvan systemaattisen logiikan sijaan ”luovaan dialogiin empiirisen materiaalin kanssa”.¹⁷¹ Aineistojen analyysimenetelmistä kirjoittanut kasvatustieteilijä Ulla-Maija Salo puolestaan toteaa, että aineiston teemoittelusta voidaan etäännyä ”pistämällä töpseli teoriaan”, eli laittamalla tutkimusmateriaali liikkeelle.¹⁷²

Kasvatustieteilijä Elizabeth Adams St. Pierre on kehittänyt *postkvalitatiiviseksi tutkimukseksi* (*post qualitative inquiry*¹⁷³) nimeämäänsä tapaa tehdä tutkimusta, jossa keskeistä ovat onto-epistemologian painottaminen aineistonkeräys- ja analyysimenetelmien sijaan ja teorioiden lukemisen tärkeys.¹⁷⁴ Postkvalitatiivinen tutkimus ei ole metodologia, eikä siinä ole valmiita tutkimusasetelmia tai -käytäntöjä, joita tutkija voisi käyttää.¹⁷⁵ Käytännössä postkvalitatiivista ajattelua hyödyntävät menetelmät edellyttävät käyttäjältään lukemista, kirjoittamista ja ajattelemista. Tämän tuloksena tutkimusmateriaali alkaa ”hohtaa” ja muodostaa yhteyksiä teorioiden, käsitteiden ja maailman kanssa.¹⁷⁶ Moni laadullisen jälkeistä tutkimusta tehnyt tutkija pohjaakin analyysiaansä St. Pierren postkvalitatiivisiin ajatuksiin. Laadullisen jälkeinen tutkimus perustuu myös usein monistiseen ontologiaan. Erityisesti Deleuzen & Guattarin käsitteitä ja ajattelua on sovellettu erilaisissa perinteisen laadullisen tutkimuksen kritiikeissä ja vaihtoehtoisissa tutkimusmenetelmissä.¹⁷⁷ Olen omissa kirjoituksissani ja käsite metodina -analyysissäni soveltanut ja yhdistänyt Deleuzen & Guattarin sekä St. Pierren ja muiden laadullisen tutkimuksen jälkeistä analyysia tehneiden ajatuksia. Keskeisintä käyttämissäni analyysitavoissa oli se, että ne mahdollistivat hyvinvointien ja elintapojen kytkentöjen, moniaineisuusisuuden ja tapahtumallisuuden huomioimisen sekä sellaisen analyysin, jossa aineistoa ei tulkita tai luokitella.

Kartoittaminen

Nimitin artikkelissa II käyttämäni analyysia *kartoittamiseksi*. Lähtökohtanani sille oli Deleuzen & Guattarin ohje ”Tehkää kartoja, älkää jäljenteitä!”¹⁷⁸ Analyysissäni halusin välttää uusintamasta perinteistä käsitystä miesten avun hakemisesta tai ste-

¹⁷¹ Koskinen et al. 2018, 19.

¹⁷² Salo 2015, 181.

¹⁷³ Suomen kielessä ei ole hyvää vastinetta sanalle inquiry, Guttorm et al. (2015) ehdottavat ”utelua”.

¹⁷⁴ St. Pierre 2014; 2017; 2018; 2019; 2021a; 2021b.

¹⁷⁵ St. Pierre 2021a, 5–6.

¹⁷⁶ MacLure 2013b, myös Maclure 2013a.

¹⁷⁷ Esim. Mazzei & McCoy 2010, Jackson 2010, Coleman & Ringrose 2013.

¹⁷⁸ Deleuze 1992, 34.

reotypiaa apua hakemattomasta miehestä. En siis halunnut luoda *jäljennettä* apua hakemattomasta miehestä tai ”miehisestä” avun hakemattomuudesta, vaan *kartoittaa* avun hakemista ja hakemattomuutta sekä niihin liittyviä erilaisia toimijoita. Tällaisessa Deleuzen & Guattarin relationaaliseen ontologiaan perustuvassa tutkimuksessa ei ole mahdollista löytää yhtä vastausta, vaan tutkijasta tulee ”karttojen tekijä”.¹⁷⁹ Yhteneväisyyksien ja toistuvuuksien löytämisen sijaan kartoittava tutkija pyrkii etsimään uusia kytkentöjä, vaikutuksia sekä mahdollisuuksia.¹⁸⁰ Vaikka yleensä analyysia esiteltäessä kerrotaan vain siitä, mitä aineiston kanssa on tehty, ovat jo ennen aineiston tai tutkimusmateriaalin kohtaamista tehty lukeminen ja kirjoittaminen usein osa analyysia. Tutkimukseksi-tuleminen ei tapahdu lineaarisesti tai loogisesti, vaan ”sotkuisesti”.¹⁸¹ Artikkelia II kirjottaessani tekemäni kartoitus pitikin sisällään lukuisia lukemiani ajatuksia ja teorioita sekä niistä kirjoittamiani tutkimuspäiväkirjapohdintoja.¹⁸² Ne toimivat ja alkoivat yhdistellä asioita kuunnellessani ja ajatellesani ryhmäkeskustelunauhoitteita. Muiden tekstien kanssa ajattelu onkin ollut tärkeä osa tutkimuksen tekemistä.

Kartoittavassa analyysissa ei ole mahdollista luokitella aineistoa käyttämällä apuna esimerkiksi taulukoita tai laadullisen aineiston analyysiin tarkoitettuja ohjelmia. Se ei myöskään tapahdu järjestelmällisesti tiettyjen vaiheiden kautta. Näistä syistä sitä on vaikea selittää ja kuvailla. Omassa analyysissani ajattelin ja piirsin avun hakemisia ja hakemattomuuksia ajallisaikallisina tapahtumina, joissa erilaiset asiat toimivat.¹⁸³ Käytin sekä nauhoitteita että niistä kirjoittamiani litteraatioita kartoittaessani avun hakemiseen ja hakemattomuuteen yhdistyviä asioita. Tein analyysia piirtämällä värikkäitä monikeskuksisia miellekarttoja, joissa yhdistelin ryhmäkeskusteluissa puhuttuja asioita. Artikkelissa käsittelemäni teemat valitsin miellekarttoihin tiivistyneistä, monia asioita yhteen liittävästä, ryppäistä.¹⁸⁴ Tällaista analyysia voikin kritisoida selkeästi selitettävän ja kuvailtavan metodin puuttumisesta. On paljon helpompi selittää aineiston systemaattista luokittelua kuin kytkentöjen etsimistä tutkimusmateriaalista, miellekarttojen piirtämistä ja aineistojen kanssa tehtyä ajattelua.

¹⁷⁹ Oksanen 2004, 226.

¹⁸⁰ Oksanen 2004, 226–229; Ringrose & Coleman 2013, 125–128.

¹⁸¹ Ks. Guttorm 2012; 2014, 13.

¹⁸² En teorioita ja metodologioita opiskellessani osannut ajatella, että sekin tulisi olemaan osa analyysia. Augustine (2014) on listannut erilaisia tiedostoja, joita hän käytti tehdessään analyysia kirjoittamalla: ”[...] my Deleuzian dictionary, my new literature review, my interview transcripts with memos, and a document that was a “parking lot” of ideas”. Itse loin tekstitiedoston jokaiselle artikkelille ja kirjalle minkä luin ja kokosin niihin keskeisiä asioita sekä kirjoitin omia pohdintojani ja huomioita löytämistäni yhteneväisyyksistä muihin teksteihin ja teemoihin. Mielenkiintoisimpia pohdintoja jatkoin tutkimuspäiväkirjassa.

¹⁸³ Artikkelia II, 29.

¹⁸⁴ Artikkelia II, 24.

tulosten esittelyä laajemmin, käsitteen kanssa ajatellaan koko analyysin ajan.¹⁸⁸ Käytännössä analyysia tehdään samoin kuin edellä kuvattua kartoittamista, eli käsitteet pitää saada *toimimaan* ajateltaessa, eli analyysia tehtäessä.

Anna Hickey-Moody kirjoittaa deleuzelais-spinozalaisen affektikäsitteen käyttämisestä metodina erityisesti taiteen tutkimuksessa.¹⁸⁹ Affektikäsitteen avulla voidaan esimerkiksi ymmärtää, miten taide lisää kykyä tulla affektoiduksi ja miten taidetta koetaan.¹⁹⁰ Myös monia muita Deleuzen & Guattarin luomia käsitteitä on käytetty postkvalitatiivisissa tutkimuksissa. Esimerkiksi kasvatustieteilijä Pauliina Rautio on käyttänyt ihmisten ja lintujen yhdessäelämisen analyysissaan kertosaäkeen (*refrain, ritournelle*) käsitettä.¹⁹¹ Kasvatustieteilijä Alecia Jackson käytti tulemisen (*becoming, devenir*) käsitettä analysoidessaan kenttätyössä havainnoimaansa tyttöä tapahtumana ja tulemisena.¹⁹² Tulemisen käsitettä ovat käyttäneet myös David Clarke ja Jamie McPhie tutkiessaan ympäristökoulutuksia ja luonnossa olemista.¹⁹³ Näissä tutkimuksissa tutkijat eivät ole vain mekaanisesti käyttäneet käsitettä, vaan käsitteet ovat toimineet ajateltaessa ja kirjoitettaessa. Valitsin artikkelien III ja IV käsite metodina -analyyseihini *sommittuman* ja *affektin* käsitteet, koska ne sopivat sekä tutkimukseen, jossa ei pyritä tulkitsemaan, että käsitykseni maailman moniaineksisuudesta. Moniaineksisuuden olen pyrkinyt tuomaan analyysiin kuvaamalla erilaisia toimijoita sekä keskittymällä vuorovaikutuksiin ja kytkentöihin. Käyttämäni käsitteet mahdollistivat kytkentöjen ja moniaineksisuuden huomioimisen ja ihmiskeskeisyyttä laajemmän ajattelun, mutta eivät korostaneet liikaa teorioiden tai teorioiden kanssa ajattelevan tutkijan roolia analyysissa. Myös tutkija affektoi ja affektoituu sekä toimii *sommittumissa*.¹⁹⁴

Sommittuman (*assemblage, agencement*) käsite on peräisin Deleuzelta & Guattarilta.¹⁹⁵ Sommittuma voidaan ajatella tapahtumana, jossa vuorovaikutukset, affektit ja muut kytkennät yhdistävät erilaisia asioita toisiinsa. Sommittumiin voi kuulua esimerkiksi diskursseja, käytäntöjä, affekteja, arvoja, instituutioita, esineitä, kehomieliä, paikkoja sekä ympäristöjä.¹⁹⁶ Materiaalisten ja kehollisten vuorovaikutusten lisäksi niissä yhdistyy asioita esimerkiksi semioottisiin ja sosiaalisiin kytkentöihin.¹⁹⁷ Sommittuman käyttö ei ole vain yritys tavoittaa monimuotoista maailmaa,

¹⁸⁸ Jackson & Mazzei 2012a, 721.

¹⁸⁹ Hickey-Moody 2013.

¹⁹⁰ Hickey-Moody 2013, 93–94.

¹⁹¹ Rautio 2017.

¹⁹² Jackson 2010.

¹⁹³ Clarke & Mcphie 2014; 2015; Mcphie & Clarke 2019, ks. myös Clarke & Mcphie 2020.

¹⁹⁴ Fox N & Alldred 2021a, 8–10; Hankonen 2021, 81–86.

¹⁹⁵ Deleuze 1992; Deleuze & Guattari 1972/2007; 1980/1987.

¹⁹⁶ Coffey 2016, 174; Duff 2016a; Fox N 2011, 362; Fox N 2017, 139.

¹⁹⁷ Deleuze & Guattari 1980/1987, 22–23.

vaan on deleuzelais-guattarilaiseen relationaaliseen ajatteluun sopiva työkalu. St. Pierren mukaan sommittuma auttaa huomioimaan liikettä luokittelun sijaan ja tulemistä olemisen sijaan.¹⁹⁸ Tein analyysia ajattelemalla ryhmäkeskusteluaineistoa sommittuman käsitteen kanssa. Artikkelissa III hahmottelin kirjoittamalla ja miellekarttoja piirtämällä ruuanlaittoon ja hyviin syömiseen liittyviä tulemisia, toimijoita sekä niiden suhteita ja affekteja. Erilaisissa ruokasommittumissa toimivat esimerkiksi asiantuntijuudet, epäterveellisyydet, materiat ja muut ihmiset.¹⁹⁹ Ruokasommittumaan voi kuulua myös ruokakauppoja, resursseja, ruuanlaittovälineitä, laihdutusryhmiä, ravintoloita sekä muistoja ruuista ja syömisistä.²⁰⁰ Pysin sommittuman avulla tavoittamaan erityisesti hyvän syömisestä tapahtumallisuutta, moniaineksisuutta sekä paremmaksi syömiseksi tulemistä.

Affekti voidaan ymmärtää ja sitä voidaan soveltaa monin eri tavoin. Affektikäsite voidaan yhdistää esimerkiksi tunteisiin, kehollisuuteen tai pyrkimykseen tavoittaa kokemuksia kielellisyyttä laajemmin. Gregory J. Seigworth ja Melissa Gregg ovat *The Affect Theory Reader* -teoksessaan listanneet kahdeksan erilaista affektia soveltavaa teoriaa. Näitä ovat esimerkiksi psykoanalyttinen tutkimus, fenomenologia, uusmaterialistinen tutkimus ja humanismin jälkeinen spinozalaisuus.²⁰¹ Perinteisesti diskursseja, symboleja ja merkkejä tulkitsevassa kulttuurien tutkimuksessa affektikäsitettä on käytetty saamaan analyysiin mukaan arkisia käytäntöjä, kehollisuutta ja vaikeasti sanallistettavia tunteita.²⁰² Humanismin jälkeisessä terveyden ja hyvinvointitutkimuksessa käytetään sen sijaan useimmiten Baruch Spinozan määrittelemää, usein Deleuzen & Guattarin tulkitsemaa, affektikäsitettä.²⁰³ Tämä spinozalainen affekti ei ole tunne tai tunnetila, vaan siirtymistä tilasta toiseen. Spinoza on määritellyt sen olevan ”ruumiin vaikutuksia, jotka lisäävät tai vähentävät, auttavat tai estävät ruumiin omaa toimintakykyä”.²⁰⁴ Terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa tämä spinozalainen affekti on yhdistetty erityisesti toimintakykyyn, jolloin terveys voidaan määritellä kehomielen kyvyksi affektoida ja tulla affektoiduiksi.²⁰⁵ Käytin artikkelin IV käsite metodina -analyysissä Deleuzen & Guattarin tulkitsemaa spinozalaista affektia ja määrittelin hyvinvoinnin kyvyksi affektoida ja tulla

¹⁹⁸ St. Pierre 2013, 226.

¹⁹⁹ Artikkelin III.

²⁰⁰ Fox N & Alldred 2018a, 11.

²⁰¹ Seigworth & Gregg 2010, 5–9.

²⁰² Rinne et al. 2020, 5–11.

²⁰³ Esim. Abrams 2017; Barnfield 2016; Fox N 2012; Fox N et al. 2018; Nicholls 2018.

²⁰⁴ Spinoza E III määr 1. Sanan ”vaikutuksia” tilalla on Vesa Oittisen suomentamassa *Ettikassa* ”tiloja”, mutta käytän tässä Eetu Virenin suomentamassa ”vaikutuksia” (teoksessa Deleuze 1981/2012, 64), koska affektio (*affectio*) tarkoittaa kappaleen tai kehon tilaa ja affekti (*affectus*) siirtymistä tilasta toiseen (Deleuze 1981/2012, 63–67).

²⁰⁵ Duff 2018, 140; Fox N 2012, 502–504; 2016, 68–69.

affektoiduiksi.²⁰⁶ Analysoin luonnossa parantuvia toimintakykyjä eli tapahtumia, kokemisia ja tulemisia, joissa miehet toimivat yhdessä paikkojen, materioiden, muiden ihmisten ja muun lajisten kanssa. Affektin kanssa ajattelemalla minun oli mahdollista ottaa analyysiini mukaan erilaisia luonnossa toimimisia.²⁰⁷ Tällöin analyysin keskiössä ovat tapahtumat ja niissä toimivat ja vaikuttavat asiat. Affektikäsitteen kanssa ajattelu auttoi keskittymään näihin. Affektiivisuus toimi tässä analyysissäni myös siksi, että kuljeskeluissa, keskustelemisen lisäksi, kytkeydyimme aistiemme ja ruumiillisuuksiemme kautta paikkoihin ja tilanteisiin.²⁰⁸

²⁰⁶ Artikkelin IV, 112–113, 115–116.

²⁰⁷ Artikkelin IV, 120.

²⁰⁸ Artikkelin IV, 120–121.

4 Tulokset

Käsittelen tutkimuksen tuloksia kolmen tutkimuskysymyksen kautta. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaan artikkelin I avulla ja toiseen ja kolmanteen artikkelien II, III ja IV avulla. Tutkimuskysymyksiin sisältyy sekä teoreettisia että sisällöllisiä tavoitteita.

Taulukko 2. Tutkimuskysymykset ja tavoitteet.

Kysymys	Sisällölliset tavoitteet	Teoreettis-metodologiset tavoitteet
1. Minkälaisina miesten elintavat ja niiden muuttaminen terveys- ja hyvinvointioppaissa kuvataan?	Miesten elintapoihin liitettyjen tekijöiden kuvaaminen	Neuvontatekstien sekä poeettisen kielen analysointi
2. Minkälaisia toimijoita miesten hyvinvointipuheissa elintapoihin liittyy ja mihin ne kytkeytyvät?	Elintapoihin liittyvän moniaineksisuuden kuvaaminen	Moniaineksisuuden, tapahtumallisuuden ja muidenkin kuin ihmisten toimijuuden huomiointi ja analysointi
3. Miten hyvinvointiin ja elintapoihin liittyvien moniaineksisten toimijoiden kytkentymistä voidaan tarkastella?	Elintapojen kytkentöjen tutkiminen	Kytkentöjen analysointi sommitumien ja affektien käsitteiden avulla

4.1 Terveysoppaiden mies

Minkälaisina miesten elintavat ja niiden muuttaminen terveys- ja hyvinvointioppaissa kuvataan?

Artikkelissa I analysoin, kuinka suomalainen mies, neuvonnan kohde, teksteissä rakennetaan. Kuten miesten terveystutkimuksessakin, oppaissa miesten toimintaa selitetään yksinkertaisesti miehisyydellä ja miehenä olemisella. Ei siis ole olemassa miesten elintapoja, vaan (suomalaisen) miehen elintavat. Erityisesti lääkärissä käymisen välttely tai liian myöhään hoitoon hakeutuminen ovat asioita, joita mies tekee

biologiansa, ”äijäkulttuurin” tai ”miehekkyyden vaatimuksien” vuoksi.²⁰⁹ Näitä arvolautuneita konstruktioita käytetään oppaissa myös suostuteltaessa miestä parantamaan elintapojaan esimerkiksi miehistymispuheella ja kertomalla, että miehen perusominaisuuksiin kuuluu ”kyky tehdä päätöksiä”. Näin laihduttamistakaan ei perustella yksilön terveyden tai olon paranemisella, vaan toisten silmissä miehekkäämmäksi tulemisella.²¹⁰

Kuvaukset miesten elintavoista ja niiden muuttamisesta ovat myös ristiriitaisia. Toisaalta suomalainen mies kuvataan menneisyyden määrittelemäksi. Menneisyydessä ”pohjoista rotua” olevat miehet metsästäivät hiljaa ”laumoissa” ja myöhemmin elivät terveellisesti maaseudulla paljon töitä tehden. Nämä kuvitellut menneisyydet kuvataan raskaina mutta silti terveellisinä aikoina, jolloin miehet voivat elää sellaisina kuin he pohjimmiltaan ovat.²¹¹ Oppaiden mukaan näiden miesten ominaisuudet määrittelevät myös nykymiestä. Puhumattomuus ja avun hakemattomuus ovat sekä geneettisesti että kulttuurisesti nykymiehessä.²¹² Saappaat jalassa kuollut esi-isä oli harmoniassa elävä mies, kun taas epäluonnollista kaupunkielämää viettävä nyky-mies on ”maailman huonoin potilas”. Toisaalta taas kulttuuriin ja identiteettiin liittyvillä tekijöillä selitetään miehen huonoja elintapoja. Kummassakaan tapauksessa miehen kehomielen hyvinvointia ei korosteta. Miehen ruumis on koneruumis, jota voidaan mitata ja huoltaa. Myös henkiset ongelmat ovat ongelmia ”koneistoissa”, joka voidaan korjata, jotta miehen työkyky säilyy.²¹³ Työntekoon kykeneminen esitetään oppaissa yhdeksi tärkeimmistä asioista miehen elämässä.²¹⁴ Suorittamisen eetosta korostetaan, mutta yksilön oman hyvinvoinnin tärkeydestä ei puhuta.²¹⁵ Myös elintapojen arkiset, materiaaliset ja sosiaaliset kytkökset jäävät suureksi osaksi käsittelemättä.

Analysoin psykoanalyttisen luennan avulla miehille suunnattujen terveys- ja hyvinvointioppaiden tekstien kahta tasoa, virallista neuvontapuhetta ja sen läpi murttuvia arvoja.²¹⁶ Näin sain analyysiin mukaan myös paljon sellaista tekstiä, joka ei ensisilmäyksellä vaikuta kertovan miehistä ja elintavoista, kuten menneisyyskuvaukset, sanonnat, vertaukset ja muun poeettisen kielen.²¹⁷ Niillä kuitenkin selitetään ja perustellaan miesten elintapoja ja niiden syitä. Tämä poeettinen genoteksti välittää enemmän kuvauksia miesten elintavoista kuin numeroita ja tieteellistä puhetta

²⁰⁹ Artikkelin I, 74.

²¹⁰ Artikkelin I, 82–83.

²¹¹ Artikkelin I, 76.

²¹² Artikkelin I, 74–77.

²¹³ Artikkelin I, 78–79.

²¹⁴ Artikkelin I, 83–84.

²¹⁵ Artikkelin I, 80, 82–83.

²¹⁶ Artikkelin I, 71–72.

²¹⁷ Artikkelin I, 74–77, 79–83.

sisältävä fenoteksti.²¹⁸ Analysoimalla tieteellisen tekstin ja poeettisen kielen vaihtelua voidaan huomio kiinnittää tapaan, jolla miesten toimintaa ja yksipuolista olemusta selitetään. Analyysilläni olen lisännyt ymmärrystä stereotyyppisistä mieskuvauksista ja tehnyt niitä näkyviksi. Avoimeksi kuitenkin tällaisessa analyysissä jäävät kysymykset näiden oppaiden mahdollisesta toimijuudesta osana lukijoiden elintapoja.

4.2 Elintapojen ja hyvinvoinnin moniaineksisuus

Artikkeleissa II ja III tarkastelin ryhmäkeskusteluissa avunhakemiseen sekä ruokaan ja syömiseen liitettyjä käytäntöjä, toimijoita ja tapahtumia. Artikkelissa IV analysoin, miten ja minkälaisissa tapahtumissa hyvinvointi lisääntyy luonnossa. Artikkeleissa II, III ja IV analysoin moniaineksisia toimijoita sommittumina, tapahtumina ja affekteina, joissa erilaiset asiat toimivat yhdessä. Tutkimuskysymyksen numero kaksi vastatessani teen näkyväksi elintapojen ja hyvinvointien monimuotoisuutta ja tapahtumallisuutta (sekä samalla näitä huomioivien analyysimenetelmien tärkeyttä) esittelemällä artikkelien tuloksista ajallisia, paikallisia, abstrakteja, materiaalisia, rakenteellisia, kehollisia sekä muihin ihmisiin ja lajeihin liittyviä toimijoita ja niiden kytkentöjä. Myös näiden kytkentöjen huomioiminen on tärkeää, koska esimerkiksi paikkoihin liittyvät toimijat voivat olla esimerkiksi materiaalisia, sosiaalisia ja/tai kehollisia. Tällainen tulosten luokittelu toimii siis moniaineksisuuden korostajana, reaalisessa maailmassa hyvinvoinnin tapahtumissa yhdistyy monia näistä toimijoista, ja elintavat ovat yhtä aikaa kulttuurisia, sosiaalisia ja materiaalisia ja niin edelleen.

Minkälaisia toimijoita miesten hyvinvointipuheissa elintapoihin liittyy ja mihin ne kytkeytyvät?

Ajallisuus ilmeni käsityksissä suomalaisten miesten lääkäriissäkäymättömyydestä ja vanhanaikaisesta lääkäriissä käymisestä, jolloin lääkäriillä oli ollut potilaille aikaa.²¹⁹ Ajallisuus ilmeni myös kulttuurisina ja yhteiskunnallisina muutoksina työterveyshuollossa, suhtautumisissa lääkäriissä käymiseen ja lääkäriin pääsemisen mahdollisuuksien parantumisena.²²⁰ Muistot, ja erityisesti affektoivat muistot, voivat toimia hyvinvointia tukevien ja lisäävien tapojen taustalla, kuten kuljeskeluun osallistuneen miehen hienot lapsuus- ja nuoruusmuistot luonnossa liikkumisesta.²²¹ Menneisyyden

²¹⁸ Artikkel I, 71–72.

²¹⁹ Artikkel II, 25–26.

²²⁰ Artikkel II, 26.

²²¹ Artikkel IV, 116–117.

ja nykyhetken lisäksi ajallisuus liittyy tulevaisuuteen ja mahdollisuuksiin. Miesten terveyttä, hyvinvointia ja elintapoja voisi tutkimukseen osallistuneiden mukaan parantaa niin miesten lähettäminen kuntoutukseen kokeilemaan uusia liikuntalajeja kuin sekin, että isät opettaisivat poikiaan laittamaan ruokaa.²²² Tulevaisuuden toimijuus nykyhetkessä konkretisoituu myös rajallisten resurssien ja antroposeenin kautta.²²³

Paikallisuus tekee kerrotuista elintapoihin liittyvistä tapahtumista konkreettisia. Ruokia laitetaan ja syödään usein kotona, liikuntaa harrastetaan tietyissä paikoissa ja luonnon lähelle halutaan muuttaa, siellä harrastetaan ja kuljetaan.²²⁴ Ympäristöjen, elintapojen ja niiden kautta hyvinvointien kytkentöjä nousi esille jo ennen kuljeskeluja järjestämissäni ryhmäkeskusteluissa. Miehet, jotka olivat osallistuneet kuntoutukseen, kertoivat ryhtyneensä harrastamaan liikuntaa, joka oli mahdollista kodin lähellä. Hienot maastot ja luontopolut olivat mahdollistaneet sauvakävelyn ja juoksemisen.²²⁵ Luonnonympäristöissä kehomielet siirtyivät kiireestä ja stressistä rauhallisuuteen, ja miehet kokivat positiivisia tunteita.²²⁶ Uudet ja tuntemattomat paikat tekivät miehiä uteliaiksi ja saivat muistelemaan lapsuuden hienoja kokemuksia.²²⁷ Maastot vaikuttavat keholliseen kulkemiseen, ja helppokulkuinen maasto vaikuttaa kehomieleen eri tavoin kuin vaikeakulkuinen.²²⁸

Aineettomia tai **abstrakteja toimijoita** ovat erityisesti arvot, tiedot, toiveet, halut ja käsitykset. Toiset kokivat terveellisen tai paremman ruuan ostamisen ja tekemisen erilaisten ohjeiden ja suositusten pohjalta haastavana sekä ohjeet ja suositukset vaikeatulkintaisina.²²⁹ Syömiseen liittyvissä valinnoissa vaikuttavat rutiinit sekä ruuanlaittotaidot tai niiden puuttuminen ja elintapoihin ja terveyteen liittyvissä valinnoissa vaikuttavat käsitykset terveydestä sekä hyvinvoinnista.²³⁰ Osa keskustelijoista olisi esimerkiksi kaivannut lääkäreiltä hyvinvoinnin kokonaisvaltaisempaa ymmärtämistä ja huomioimista sekä neuvontaa sairauksia ehkäisevistä elintavoista.²³¹ Nämä ryhmäkeskusteluissa kerrotut toiveet liittyvät sekä käsityksiin että toiveisiin. Luonnossa tehdyissä kuljeskeluissa miehet puhuivat enemmän jo toteutuneista toiveista luonnon läheisyydessä asumiseen ja luonnossa liikkumiseen sekä

²²² Artikkelii II, 28; artikkeli III, 11.

²²³ Artikkelii II, 26–27.

²²⁴ Artikkelii III, 9–12; artikkeli II 28; artikkeli IV, 116–119.

²²⁵ Artikkelii II, 28.

²²⁶ Artikkelii IV, 116–118.

²²⁷ Artikkelii IV, 116–117.

²²⁸ Artikkelii IV, 118.

²²⁹ Artikkelii III, 6–8.

²³⁰ Artikkelii II, artikkeli III, 6–10.

²³¹ Artikkelii II, 27–28.

siellä kokemiseen liittyen.²³² Näihin yhdistettiin esimerkiksi uteliaisuuden, rauhallisuuden ja hyvän olon tunteita.²³³

Materiaalisia toimijoita on esimerkiksi ruuanlaitossa ja syömisessä monenlaisia: elintarvikkeita, sokereita, rasvoja, pakastimia – ja tiskejä.²³⁴ Myös uusilla kasvisruuilla ja lihattomilla tuotteilla oli sijansa miesten ruokasommittumissa.²³⁵ Hyvään syömiseen kuuluvat myös pöytätavat, jotka tulevat materiaalisiksi esimerkiksi lippalakeissa, jotka miehet olivat neuvoneet ottamaan päästä pois ruokapöydässä.²³⁶ Nykyisin erityisesti elektroniikka on läsnä materiaalisena toimijana. Esimerkiksi ruokavalion parantamisen yrittämisessä oli innoittajana toiminut teknologiavälitteinen televisiosarja.²³⁷ Toisaalta esimerkiksi matkapuhelimilla käytetty sosiaalinen media voidaan ymmärtää myös sosiaalisena toimijana. Matkapuhelmien lisäksi luonnossa käytetään karttalaitteita ja kameroita. Nämä monipuolistivat miesten luontokokemuksia, samoin kuin erilaisia kulkemisia ja kokemisia mahdollistaneet veneet, kanootit, maastopyörät ja suksetkin.²³⁸

Rakenteellisista toimijoista näkyvimpiä ovat yhteiskunnan resursseihin ja taloudelliseen epätasa-arvoon liittyvät asiat. Taloudelliset toimijat voivat vaikuttaa ruokavalintoihin ja rajoittaa mahdollisuuksia syödä hyvin.²³⁹ Ajan ja rahan katsottiin selkeästi määrittelevän terveydenhuoltoa, esimerkiksi toteamalla, että julkisella puolella lääkäreille on jonoa ja sinne päätyvät ne, joilla ei ole varaa maksaa yksityislääkärillä käymisestä. Toisaalta työterveyshuollon ja mahdollisuuksien päästä lääkärille katsottiin parantuneen.²⁴⁰ Resursseista keskusteltiin samassa yhteydessä apua vastaanottamattomien miesten kanssa. Koska resurssit ovat rajallisia, niitä ei kannata tuhjata miehiin, jotka suhtautuvat apuun vastentahtoisesti.²⁴¹ Tässä tutkimuksessa rakenteellisia toimijoita tarkasteltiin niiden arjessa toimimisen kautta, jolloin näkyviin tulivat usein vain ne asiat, jotka koskettivat tutkimukseen osallistuneita henkilökohtaisesti ja jotka haluttiin mainita. Erilaiset mahdollisuudet ja epätasa-arvoisuudet kuitenkin pitäisi huomioida jo tutkimusta suunniteltaessa. Esimerkiksi kävellen tehtyyn haastatteluun osallistuminen ei ole kaikille mahdollista.²⁴²

Kehollisuus on tietenkin aina läsnä hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä tavoissa. Ympäristöihin osallistutaan kehollisesti, erilaisin aistein, katsomisesta

²³² Artikkelin IV, 116–121.

²³³ Artikkelin IV, 116–118.

²³⁴ Artikkelin III, 6–8.

²³⁵ Artikkelin III, 11–12.

²³⁶ Artikkelin III, 10.

²³⁷ Artikkelin III, 11–12.

²³⁸ Artikkelin IV, 118.

²³⁹ Artikkelin III, 9.

²⁴⁰ Artikkelin II, 26.

²⁴¹ Artikkelin II, 27.

²⁴² Artikkelin IV, 121.

maistamiseen.²⁴³ Kivut ja sairaudet tuntuvat kehoissa.²⁴⁴ Myös kaikenlaisessa liikunnassa keholla on keskeinen osuus. Kuntoutuksiin osallistuneet miehet olivat päässeet kokeilemaan erilaisia lajeja ja jatkaneet liikunnan harrastamista kuntoutuksen jälkeenkin.²⁴⁵ Ruuilla ja ravintoaineilla on kykyjä vaikuttaa kehoihin ja hyvänä syömisenä, ja nautintona pidetty, itsehty kotiruoka *tuntuu* paremmalta kuin ”eikotiruoka”.²⁴⁶ Onkin vaikea tehdä jakoa ”sisäisten” tunteiden ja kehossa koettujen tuntemusten välillä. Esimerkiksi luonnossa liikkuessa koettu ”hieno tunne” liittyi selkeästi keholliseen toimintakykyyn ja mahdollisuuksin kulkea.²⁴⁷ Kehollisuuden sijaan onkin mielekkäämpää puhua kehomielistä.²⁴⁸

Elintavat ja hyvinvointiin liittyvät käytännöt yhdistyvät **muihin ihmisiin**. Ruuanlaitto ja erityisesti hyvä syöminen kuvailtiin usein sosiaalisiksi tapahtumiksi. Ruokaa laitetaan läheisille ja toisten ruokavaliot huomioon ottaen. Kun miehet kertoivat omista ruuanlaitoistaan, mukana ruuanlaittajina ja/tai syöjinä oli usein läheisiä, kuten puolisoita ja miesten iästä riippuen pieniä tai aikuisia lapsia.²⁴⁹ Ruokasommittumat parantuvatkin usein vuorovaikutuksessa muiden kanssa.²⁵⁰ Toisten ihmisten toimijuus voi myös vaikuttaa näkökulmaan, josta tapoja tarkastellaan. Esimerkiksi toisten miesten avun hakemattomuus tekee heidän puolestaan asiaa hoitaneista miehistä lääkäriin viejiä ja auttajia.²⁵¹ Luonnossa oltaessa toiset ihmiset voivat olla läsnä sosiaalisen median kautta.²⁵² Toiset miehistä kertoivat liikkuvansa luonnossa yksin ja hakevansa sieltä rauhaa ja hiljaisuutta.²⁵³ Tämä tarkoitti toisten ihmisten poissaoloa, **muun lajisia** tällöinkin tietenkin kohdattiin. Kuljeskeluihin osallistuneet miehet kertoivat kohtaamisistaan esimerkiksi mäyrän, lintujen ja puiden kanssa.²⁵⁴ Kuljeskelujen aikana kohtasimme ihmisten ja muun lajisten lisäksi eläinten jälkiä, jätöksiä, höyheniä ja pesiä ja sekä syötäviä (mustikka) että muita syöviä (kihokki) kasveja.²⁵⁵

Miesten hyvinvointeihin ja elintapoihin liittyvät tavat ja tapahtumat koostuvat siis niin ajallisista, paikallisista, aineettomista kuin materiaalisistakin toimijoista, jotka yhdistyvät toisiinsa eri tavoin. Ne eivät vaikuta vain ihmisiin, vaan vuorovaikuttavat myös toistensa kanssa. Tämä huomioidaan esimerkiksi sosiologi Erik

243 Artikkeli IV, 116, 120–121.

244 Artikkeli II, 25.

245 Artikkeli II, 28.

246 Artikkeli III, 6–7, 9–10.

247 Artikkeli IV, 118.

248 Artikkeli IV, 112–113.

249 Artikkeli III, 10–12.

250 Artikkeli III, 12.

251 Artikkeli II, 25–27.

252 Artikkeli IV, 117.

253 Artikkeli IV, 116.

254 Artikkeli IV, 117–119.

255 Artikkeli IV, 116, 118–119, 121.

Allardtin hyvinvoinnin teorian pohjalta kehitetyssä *HDLB (having-doing-loving-being)* -lähestymistavassa. Se pohjaa relationaaliselle ontologialle, eli siinä korostetaan toimijoiden välisiä suhteita ja sitä, että hyvinvointimme ei riipu vain meistä itsestämme, vaan myös sosiaalisesta ja luonnonympäristöstä.²⁵⁶ Myös ajallisuus otetaan huomioon esimerkiksi siinä, miten rakastaminen (loving) määrittellään menneisyyteen ja tulevaisuuteen yhdistyvänä.²⁵⁷ Artikkeleissa käytin analyysin apuna humanismin jälkeisen tutkimuksen ajatuksia ja käytäntöjä. Myös niissä huomioidaan elämän moniaineksisuus ja relationaalisuus. Humanismin jälkeinen ajattelu perustuukin usein litteälle, monistiselle tai plurastiselle²⁵⁸ ontologialle, jossa voidaan nähdä arkisten materiaalisuuksien, ympäristöjen, ajallisuuksien ja tulemisten virtaamiset ja risteämiset. Ajatus tulemisesta voi terveyttä ja hyvinvointia tutkittaessa konkretisoitua esimerkiksi puhuttaessa terveen kehon sijaan terveeksi-tulemisesta,²⁵⁹ analysoimalla lihavaksi- ja laih(emm)aksi-tulemisiin kytkeytyviä affekteja ja sommittumia²⁶⁰ tai määrittelemällä toipuminen tapahtumaksi, jossa kehomielen kyvyt vaikuttaa ja tulla vaikutetuiksi kasvavat.²⁶¹

Tavoitteeni, tapahtumallisuuden ja muidenkin kuin ihmisten toimijuuksien ja kytkeäntöjen huomiointi, linkittyi artikkeleissani erityisesti humanismin jälkeiseen terveyden ja hyvinvoinnin tutkimukseen. Siinä rakenteellisilla, sosiaalisilla tai kulttuurisilla muuttujilla ei selitetä asioita, vaan niitä tarkastellaan toimijoina.²⁶² Artikkeleissa olenkin esittänyt toimijuutta olevan ihmisten lisäksi esimerkiksi paikoilla, materioilla, tiedoilla ja toiveilla. Kun toimijuutta nähdään olevan muillakin kuin ihmisillä, ei tapoja ja valintoja voida selittää vain yksilöihin ja käsityksiin liittyvillä vaikuttavilla tekijöillä. Kausaliteettien etsimisestä luopuva tutkija ei näin ollen edes voi löytää tarkasti määriteltyjä ”syitä” ihmisten toiminnalle ja valinnoille. Elintapojen ja hyvinvointien paranemisen ja tukemisen suhteen se tarkoittaakin lukuisten asioiden huomioimista, ja hyvinvoinnin ymmärtämistä muidenkin kuin ihmisten näkökulmasta. Tällainen terveyspuhe huomioi arkielämän materiaalisuuden, ekologisyyden ja ympäristön sekä muun lajisten hyvinvoinnin.²⁶³ Yhdistämällä humanistisen, ihmisiä käsittelevän perinnöntutkimuksen ja moniaineksisuuden huomioivan humanismin jälkeisen terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksen pystyin tarkastelemaan niin kulttuurisia ja ajallisia kuin materiaalisiakin elintapojen ja hyvinvointien puolia.

²⁵⁶ Helne 2021, 225–226.

²⁵⁷ Helne 2021, 224.

²⁵⁸ Deleuze & Guattari (1980/1987, 20–23) esittävät, että monistinen ja plurastinen ontologia ovat enemmän tai vähemmän sama asia.

²⁵⁹ Fox N 2011, 366.

²⁶⁰ Fox N et al. 2018.

²⁶¹ Duff 2014a, 117–119, Mcphie 2016, 283–284.

²⁶² Duff 2014a, 2–5, 34, 54; 2018, 140–142.

²⁶³ Artikkelit III, 12; artikkeli II, 29; artikkeli IV, 112.

Artikkeleissa II ja III olen käyttänyt aineistona ryhmäkeskusteluja, jotka on tehty tutkimukseni alkuvaiheessa, kun vielä suunnittelin tekeväni perinteistä laadullista perinnöntutkimusta, jossa aineistoa analysoidaan ja luokitellaan teksteinä, joista etsitään käsityksiä ja merkityksiä. Miten paljon moniaineeksisuudesta voidaan tavoittaa pelkillä haastatteluilla? Tavoista sekä hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä tapahtumista kerrottaessa mainitaan esimerkiksi esineitä, paikkoja ja muita ihmisiä, mutta arakisimmat asiat saattavat jäädä huomioimatta. Moniaineeksisten toimijoiden ymmärtämiseksi aineiston olisi kuitenkin hyvä olla muutakin kuin tekstiä, sisältäen kehollisuuden ja materiaalisuuden huomioivien menetelmin kerättyä ja tuotettua materiaalia. Arjen elintapoja, kuten ruokavalintoja, tarkemmin tutkittaessa, voitaisiin esimerkiksi visuaalisilla metodeilla saada laajempaa tietoa ruuan ostamis-, laittamis- ja syömistapahtumista. Toiveiden, käsitysten ja menneiden asioiden ymmärtämistä varten haastattelu, keskustelu tai muistelu saattaisi kuitenkin olla yhä tarpeen. Myös tutkimusaineiston siis olisi hyvä olla moniaineeksista. Tällöin moniaineeksisuus ja relationaalisuus olisivat jo tutkimuksen lähtökohtia ja toimijoiden sekä kytkentöjen kartoittaminen vain tutkimuksen ensimmäinen askel.²⁶⁴ Erilaiset aineistot ja tutkimusmateriaalit antavat kuitenkin erilaista ”tietoa” ja edellyttävät toisinaan erilaisia analyysimenetelmiä, koska tutkimukseen osallistujien kertomat asiat ovat menneiden tapahtumien (uudelleen-)esityksiä. Artikkeleissa olen kuitenkin osoittanut, että ajallisuus kietoutuu moniin elintapojen tapahtumiin ja hyvinvoivemmaksi tulemisiin. Moniaineeksisessä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa menneisyys ja tulevaisuus voidaankin huomioida parhaiten kytkentöjen ja affektien kautta.

4.3 Hyvinvointien kytkentöjä

Artikkeleissa II, III ja IV tarkastelin elintapoja ja hyvinvointeja sommittumien, kytköksien ja affektien kautta. Kuten edellisessäkin tutkimuskysymyksessä, tässäkin ei ole kyse kausaliteetista, eli ihmisiin vaikuttavien tekijöiden etsimisestä, vaan arjessa tapahtuvien vuorovaikutusten ymmärtämisestä ja tarkastelusta.

Miten hyvinvointiin ja elintapoihin liittyvien moniaineeksisten toimijoiden kytkeytymistä voidaan tarkastella?

Tarkastelin miesten avun hakemista ja hakemattomuutta näihin liittyvien toimijoiden sekä niiden muutoksien kautta. Mies, joka ei hae apua tai ei mene lääkäriin toimii erilaisissa vuorovaikutuksissa toisten ihmisten, paikkojen ja materioiden kanssa.

²⁶⁴ Esimerkiksi Nick Foxin (2017) uusmaterialistisessa terveysteknologioiden mikropoliittikkojen analyysissä on ensimmäisenä vaiheena ollut kartoittaa verenpainemittarin, aktiivisuusrannekkeen, insuliinipumpun ja rytmihäiriötahdistimen sommittumia.

Erään keskustelijan isä apua tarvitessaan soitti puhelimella ambulanssin sijaan pojalleen ja toinen keskustelija onnistui saamaan isoisänsä lähtemään lääkäriin, vaikei tämä hänen äidiltään ollut onnistunut.²⁶⁵ Reaalisessa maailmassa ei ole olemassa tietynlaista lääkäriä välttelevää miestä tai avun hakemattomuutta, vaan avun hakemisen tilanteita. Erilaiset kytkennät ja toimijuudet tulevat esille, kun lähtökohdaksi otetaan lääkäriissä käymistä välttelevän miehen (stereotypian) sijaan avun hakeminen kapitaloseenissa.²⁶⁶ Keskusteluissa miehet toivatkin esille käsityksensä, että aika ja raha määrittelevät terveydenhuoltoa nykyisin.²⁶⁷ Taloudellisten toimijoiden yhteyksiä miesten lääkäriissä käymiseen olisi hyvä tarkastella yksilöjä laajemmin ja monella eri tasolla samanaikaisesti. Terveyspolitiikka, arvot ja käytännöt kytkeytyvät toisiinsa ja yksilöihin.²⁶⁸ Näiden lisäksi terveydenhuollosta haetussa avussa ja lääkärin kohtaamisissa toimivat myös sairastavat ja oireilevat kehomiehet, käsitykset ja toiveet avusta sekä lääketieteellinen asiantuntijuus.²⁶⁹ Tarkastelemalla tapahtumia näkökulmani artikkelissa laajeni sekä ihmiskeskeisyydestä että paljon toistelluista apua hakemattoman miehen stereotypiasta ja käsityksestä apua hakemattomista miehistä.

Kuten edellisessä alaluvussa esitin, hyvinvointiin liittyviä valintoja tehdään arjessa, erilaisten toimijoiden kanssa. Tapoja, kuten ruuanlaittoa ja muita ruokaan ja syömiseen liittyviä asioita voidaan tarkastella sommittumina eli moniaineksisina tapahtumina. Esimerkiksi ruuanlaittotapahtumassa vaikuttavat ruuat, kuten peruna ja liha, sekä ruoka-aineet, kuten suola ja sokeri.²⁷⁰ Hyvinä ja huonoina pidetyillä ruuilla on kyky vaikuttaa kehomieleen.²⁷¹ Tässä vaikuttamisessa yhdistyvät tiedot, käsitykset ja materiat. Sommittumassa toimivat asiat ja niiden suhteet voivat muuttaa näitä ruokien vaikutuksia. Esimerkiksi ruuanlaittotaidot ja tieto siitä, minkälaisia ruoka-aineita käyttää, toimivat ruuanlaittosommittumassa.²⁷² Toisaalta pelkkä tieto tai ajatus siitä, että vihanneksia kannattaisi syödä, koska niillä on kyky tehdä ateriasta monipuolista, ei yksinään muuta ruuanlaittosommittumaa.²⁷³ Tavat ja käytännöt ovat tapahtumisia, eivätkä ne useinkaan toistu samanlaisina. Sommittumia on mahdollisuus muuttaa, ja niitä voidaan tehdä paremmaksi muuttamalla sommittumien osien suhteita sekä mahdollistamalla uusien osien kytkentöjä. Uusia kytkentöjä voi tulla niin televisio-ohjelmasta, perheenjäseniltä kuin uusista tuotteistakin.²⁷⁴ Kun ruuan-

²⁶⁵ Artikkeli II, 25.

²⁶⁶ Artikkeli II, 29.

²⁶⁷ Artikkeli II, 26.

²⁶⁸ Artikkeli II, 26.

²⁶⁹ Artikkeli II, 27–28.

²⁷⁰ Artikkeli III, 7–8.

²⁷¹ Artikkeli III, 7–10.

²⁷² Artikkeli III, 6–8.

²⁷³ Artikkeli III, 7–8.

²⁷⁴ Artikkeli III, 11–12.

laittoa ja parempaa syömistä tarkastellaan sommittumina, keskiössä ei ole yksilö, jota tai jonka käytöstä muutetaan. Sen sijaan voidaan huomata mahdollisuudet uusien asioiden liittymisestä näihin sommittumiin ja niiden vaikutukset sommittuman erilaisiin toimijoihin. Jotkin muutokset voivat tukea syömistä terveellisemmäksi tulemisessa.

Humanismin jälkeisessä tutkimuksessa sommittuman käsitteen avulla on tarkasteltu terveyttä, hyvinvointia ja elintapoja ihmiskeskeisyyttä laajemmin.²⁷⁵ Tarkastelun kohteeksi tulevat yksilön ja kehomielen sijaan biologiset, psykologiset, kulttuuriset, taloudelliset ja abstraktit suhteet erilaisten toimijoiden välillä.²⁷⁶ Esimerkiksi lihofan tai laihtuvan kehomielen sijaan analyysin kohteena ovat lihavaksi- ja laih(emm)aksitulemisen sommittumat.²⁷⁷ Sommittumien analyysissä on olennaista niissä tapahtuvien kulttuuristen, sosiaalisten ja materiaalistien suhteiden muodostuminen, affektien tapahtuminen, käsitysten (uudelleen-)tuottuminen sekä subjektiviteettien tuleminen.²⁷⁸ Elintapojen tarkastelu sommittumina mahdollistaa niiden ymmärtämisen alati muuttuvina sekä näihin muutoksiin osallisina olevien toimijoiden ja suhteiden havainnoinnin. Sommittumassa ei ole kyse yksisuuntaisesta vaikuttamisesta, vaan asioiden välisistä suhteista, niiden kyvyistä affektoida, eli vaikuttaa toisiinsa. Tätä kykyä on hyvää syömistä määrittelevien diskurssien lisäksi esimerkiksi materioilla, paikoilla, tavoilla ja muilla ihmisillä. Sommittuma mahdollistaa näiden toimijoiden lisäksi hyvien syömisten ajallisuuden ja paikallisuuden huomioimisen.²⁷⁹

Analysoidessani toimintakyvyn lisääntymistä tarkastelin affektiivisia tapahtumia ja niissä mahdollistuneita siirtymisiä ja tulemisia. Määrittelin hyvinvoinnin kehomielen kyvyksi affektoida ja tulla affektoiduksi. Tällöin hyvinvointi ei ole yksilön ominaisuus, vaan muodostuu kohtaamisissa.²⁸⁰ Myös humanismin jälkeisessä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa huomioidaan muidenkin kuin ihmisten kyvyt affektoida.²⁸¹ Rauhallisten paikkojen kyky affektoida mahdollisti miesten kehomielen siirtymisen kiireisestä arjesta ja stressistä rauhallisuuteen. Tähän paikkojen kykyyn affektoida vaikuttavat erilaiset toimijat, kuten esimerkiksi muistot ja elektro-

²⁷⁵ Humanismin jälkeisessä terveyden ja hyvinvoinnin tutkimuksessa sommittuman käsitettä ovat käyttäneet esimerkiksi Cameron Duff (2014a; 2016a), Nick Fox (2017; Fox N & Alldred 2018a; 2018b; Fox N et al. 2018; Fox N & Ward 2008) ja Jamie Mcphie (2016).

²⁷⁶ Fox N 2016, 68.

²⁷⁷ Fox N et al. 2018, 117–121.

²⁷⁸ Alldred & Fox N 2015, 912–918; Fox N 2017, 140; Fox N et al. 2018, 116, ks. myös Fox N & Alldred 2015, 406–407.

²⁷⁹ Artikkelin III, 13–14.

²⁸⁰ Artikkelin IV, 112.

²⁸¹ Esim. Duff 2016a; Fox N et al. 2018.

niset laitteet.²⁸² Miehet ottivat luonnossa toimiessaan huomioon myös omat kykynsä vaikuttaa eläimiin ja eläinten kyvyt tulla vaikutetuksi, esimerkiksi haikaroiden lähelle ei menty pesintäaikana, valokuvattavaksi toivotulle timalille soitettiin matkapuhelimella linnunlaulua ja kyyhkysset pyrittiin herneillä saamaan tulemaan ruokin-tapaikalle uudestaan. Luontoympäristöissä vaikuttamisiin ja vaikuttumiseen liittyi monenlaisia toimijoita sosiaalisesta mediasta ja lintukirjasovelluksista lintujen ääniin.²⁸³ Luonnossa viihtyvien miesten kanssa kuljeskellessani huomioin heidän kykyjään tulla eri tavoin muun lajisten affektoimiksi. Miehet osasivat huomata ja tunnistaa eläinten jälkiä, höyheniä ja kasveja sekä niiden affekteja.²⁸⁴ Nämä hyvinvointia lisäävät affektoitumiset ovat yksilöllisiä. Se, mikä on jollekin toimintakykyä lisäävää, ei välttämättä ole sitä toiselle.²⁸⁵ Hyvinvoivemmaksi-tulemisia tukevia asioita ei siis voida yleistää koskemaan kaikkia miehiä. Tutkimuksissa luonnosta ja hyvinvoinnista pitäisikin huomioida erilaisten ihmisten erilaiset toimintakyvyt ja niiden tukeminen.²⁸⁶

Tarkastelin elintapoihin ja hyvinvointeihin liittyviä toimijoita ja niiden kytken-töjä ottamalla analyysin kohteeksi ajallisaikallista toimintaa (kuten avun hakeminen kapitaloseenissa), moniaineksisia tapahtumia (kuten ruuanlaittosommittumat) ja affekteja. Moniaineksisten toimijoiden kytkeytymisien tarkastelu mahdollisti yksilöiden erilaisten arkisten hyvinvointien kokemusten huomioinnin sekä ihmiskeskeisyyttä laajemman näkökulman elintapoihin. Tällöin erilaiset käsitykset, kuten stereotypia apua hakemattomasta suomalaisesta miehestä, tulivat huomioitua mutta ne eivät määritelleet tutkimuksen tuloksia jo ennalta. Samoin käyttämällä artikkelin IV analyysissä affektin käsitettä pystyin huomioimaan erilaisia luonnossa olemisia ja tekemisiä sekä niiden yhteyksiä hyvinvointeihin. Kykenin ottamaan huomioon hyvinvoinnin yksilökohtaisena sekä tarkastelemaan muun muassa ihmisiin, muun lajiin, paikkoihin ja välineisiin yhdistyviä hyvinvoivemmaksi tulemisia. Sommittumissa tapahtuvia affekteja tarkastelemalla voidaan tutkia arkielämään liittyviä sosiaalisia ja materiaalisia vuorovaikutuksia terveydentilan muuttuessa.²⁸⁷ Humanismin jälkeisen ajattelun yhdistäminen perinnöntutkimukseen mahdollisti sekä materiaalisten että kulttuuristen näkökulmien yhdistämisen.

Nick Fox ja Pam Alldred esittävät, että spinozalais-deleuzelaisessa analyysissä keskitytään yksilöiden ja näiden oletettujen olemusten (essentia) sijaan sommittumiin ja arkipäiväisiin affekteihin.²⁸⁸ Myös humanismin jälkeisessä terveyden ja

282 Artikkeli IV, 116–117.

283 Artikkeli IV, 117–119.

284 Artikkeli IV, 118–119.

285 Artikkeli IV, 121.

286 Artikkeli IV, 121.

287 Fox N 2016, 68–70; Fox N & Alldred 2021b, 3–5; Fox N & Powell 2021.

288 Fox N & Alldred 2021b, 6.

hyvinvoinnin tutkimuksessa analyysin kohteena ovat ihmisten, ympäristöjen, materiaalien ja asioiden kytkeytyminen ja vuorovaikutukset, joita tutkijoiden mukaan voidaan tarkastella esimerkiksi toimijaverkostoina, sommittumina ja affekteina.²⁸⁹ Elintapojen kytkentöjä on siis mahdollista tarkastella erilaisten käsitteiden ja lähestymistapojen avulla. Keskeisintä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien tapahtumien ja kytkentöjen analyysissa mielestäni kuitenkin on avoimuus elämän ja arjen moninaisuutta ja ajallisuutta kohtaan. Kun painotus on tulemisissa ja yhdistymisissä, voidaan hyvinvointia tarkastella yksilöllisinä hyvinvoivaksi-tulemisina ja kyvyn affektoida ja affektoitua lisääntymisinä. Tästä näkökulmasta elintapoja parannetaan muuttamalla asioiden suhteita ja mahdollistamalla sekä tukemalla uusia kytkentöjä.²⁹⁰ Terveemmäksi-tultaessa keho(miele)n kyvyt affektoida ja tulla affektoiduiksi lisääntyvät, kun taas terveyden heiketessä ne vähenevät.²⁹¹ Kehomielen hyvinvointia voidaan parantaa esimerkiksi lisäämällä mahdollisuuksia tulla affektoiduiksi luonnossa.²⁹²

²⁸⁹ Andrews & Duff 2019; Duff 2018; Fox N 2016; Fox N & Alldred 2021b; Fox N & Powell 2021; Severson & Collins 2018.

²⁹⁰ Artikkelin III, 14.

²⁹¹ Duff 2014a, 117–121; Fox N 2012, 502–504.

²⁹² Artikkelin IV, 121.

5 Lopuksi

Tavoitteenani tässä tutkimuksessa oli selvittää, minkälaisina miesten elintavat ja niiden muuttaminen terveys- ja hyvinvointioppaissa kuvataan, minkälaisia moniaineksisia tekijöitä miesten hyvinvointipuheissa elintapoihin liittyy sekä minkälaisia kytköksiä, affekteja ja vuorovaikutuksia elintavoilla ja hyvinvoinneilla on. Käytin aineistoina miehille suunnattuja terveys- ja hyvinvointioppaita sekä miesten ryhmäkeskusteluja ja yhdessäkuljeskeluja. Tutkimus osoitti, että terveys- ja hyvinvointioppaissa miesten elintapoja pidetään yleisesti ottaen samanlaisina, ja niiden esitetään johtuvan biologisesta ja kulttuurisesta miehisydestä. Oppaissa miesten terveyteen liitetään erityisesti menneisyys, luonto ja työnteko. Toisena tavoitteenani oli huomioida elintapojen ja hyvinvointien moniaineksisuus sekä tapahtumallisuutta yhdistelemällä humanismin ja laadullisen tutkimuksen jälkeisiä käytänteitä ja näkökulmia kulttuuriseen terveyden ja hyvinvoinnin tutkimukseen. Tutkimus osoitti, että kartoittamisen, sommittuman ja affektin sekä yhdessäkuljeskelun avulla on mahdollista tarkastella arkisia elintapoja ja hyvinvoivemmaksi-tulemisia kulttuurisuus, materiaalisuus, ajallisuus ja paikallisuus huomioiden. Ryhmäkeskusteluissa ja kuljeskeluissa elintapoihin ja hyvinvointeihin liitettiin moninaisia toimijoita, kuten muutoksia, ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia, toiveita, taitoja, elektronisia laitteita, epätasaroisuuksia, kehomielen tunteja ja muita elollisia. Nämä affektoivat ja tulivat affektoituneiksi sommittumissa ja tapahtumissa. Kaikkea sitä, mikä hyvinvointiin ja elintapavalintoihin liittyy, en voinut tässä tutkimuksessa käsitellä. Tuloksena ei siis ole lista asioista, joita miesten elintapoihin aina ja kaikkialla liittyy. Erilaisten toimijoiden listaaminen sen sijaan osoittaa, että niiden toisistaan irrottaminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Se osoittaa myös sen, että elintavat, käytännöt ja tavat ovat tapahtumallisia, ja niihin osallistuu hyvin eriaineksisia toimijoita.

Ajatukseni ja käsitykseni hyvinvoinnin tutkimuksesta muuttuivat tutkimusprosessin aikana. Tutkimukseen tulivat mukaan monistinen ontologia sekä humanismin jälkeisen tutkimuksen ja postkvalitatiivisen ajattelun vaikutukset. Tutkimuksessani yhdistyivät useat tieteenalat ja olen käynyt keskusteluja muun muassa sosiologien, maantieteilijöiden, psykologien ja terveystieteilijöiden kanssa. Humanismin jälkeinen tiedeidenvälisyys mahdollisti näiden monialaisten keskustelujen käymisen lisäksi hyvinvoinnin monien ulottuvuuksien huomioinnin. Hyvinvointia ja elintapoja

olisikin hyvä tarkastella käyttäen menetelmiä, joilla arkielämä ja sen moniaineisuus tulevat huomioiduiksi. Monipuolisen tutkimusmateriaalin käyttäminen voi myös tehdä tutkimukseen osallistujista kanssatutkijoita ja näin olla tasa-arvoisempaa. Esittelemäni moniaineisuuden ja relationaalisen hyvinvoinnin ottaminen terveys- ja hyvinvointineuvonnan lähtökohdaksi monipuolistaisi neuvontapuhetta ja huomioisi monia muitakin elintapoihin liittyviä asioita kuin sukupuolen. Mielestäni onkin tärkeää huomioida ajallisuus, moniaineisuus sekä relationaalisuus ja olla avoin kaikille niille mahdollisille tekijöille, jotka hyvinvointeihin ja terveyksiin kytkeytyvät.

Perinnöntutkimus toi analyysiin mukaan ajallisuuden ja sen kytkenät. En määrittellyt miesten elintapoihin tai hyvinvointiin liittyvää toimintaa perinnöksi, enkä tutkinut yksilöiden tai yhteisöjen toimintaa terveysperintönä. Sen sijaan yhdistin kriittisen perinnöntutkimuksen ajatukset tutkittavien omien kokemusten tärkeydestä ja menneisyyden merkityksestä monistiseen ontologiaan ja postkvalitatiiviseen tutkimukseen. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että menneisyys huomioidaan yhtenä toimijana, osana sommittumaa. Miehille suunnatussa terveysneuvonnassa toimivat kirjoittajien myyttiseksi tekemä menneisyys sekä esi-isät ja heiltä periytyneet tavat ja ominaisuudet.²⁹³ Käsitukset miesten lääkärissä käymättömyydestä liittyivät miesten puheissa ennen kaikkea menneisiin tai vanhempiin sukupolviin, ja nykyajan lääkärissä käymistä vertailtiin parempaan menneeseen aikaan.²⁹⁴ Hyvään syömiseen yhdistettiin perinteitä esimerkiksi hyvänä syömisenä pidettävään kotiruokaan liittyen,²⁹⁵ ja lapsuudessa ja nuoruudessa luonnossa koetut asiat vaikuttivat affektoitumisiin aikuisena.²⁹⁶ Ajattelenkin, että perinnöntutkimuksen merkittävin anti (humanismin jälkeiseen) terveystutkimukseen on *menneisyys* ja koska perinnöntutkimuksessa on aina kyse myös tulevaisuudesta,²⁹⁷ myös *tulevaisuus*.

Määrittelin hyvinvoinnin kyvyksi muodostaa kytkentöjä. Tällöin menneisyydet ja tulevaisuudet ovat toimijoita, guattarilaisittain subjektiviteetin osakoostajia,²⁹⁸ joiden kanssa voidaan luoda kytkentöjä. Tämän pitää tapahtua yksilön itsensä tekemänä, ei terveyden tai hyvinvoinnin asiantuntijoiden tekemänä. Jos menneisyys toimii toimintakykyä lisäävänä asiana, se on positiivinen tekijä. Jos se rajoittaa olemista ja toimintaa, kuten miehille suunnatuissa oppaissa, se on negatiivista. Kun terveysoppaita kirjoittavat lääkärit kertovat, minkälainen on suomalaisen miehen menneisyys ja siitä johtuva nykytilanne, menneisyys ei useinkaan ole hyvinvointia lisäävä

²⁹³ Artikkel I.

²⁹⁴ Artikkel II.

²⁹⁵ Artikkel III.

²⁹⁶ Artikkel IV.

²⁹⁷ Harrison 2015, 27; Sterling 2020a, 192; 204.

²⁹⁸ Guattari 1992/2010, 23–32; 1996, 159.

asia.²⁹⁹ Se ei lisää mahdollisuuksia tai mahdollisia toimintakykyjä, vaan vähentää niitä. Menneisyyksiä voidaan käyttää rajoittamaan toiminnan mahdollisuuksia ja määrittelemään subjektia. Menneisyydet ja tulevaisuudet voivat toimia myös toimintakykyä lisäävinä. Minkälaisia asioita menneisyydestä hyvinvointiin liitetään, miten nämä asiat toimivat nyt ja miten ne tulevat mahdollisesti toimimaan tulevaisuudessa?³⁰⁰ Tulevaisuus on huomioitava muidenkin kuin ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Hyvinvoivemmaksi-tuleminen ei tapahdu erillään, menneisyydet ja tulevaisuudet yhdistävistä, teknologisesta kehityksestä, ilmastonmuutoksesta, sukupuuttoaaltoista tai luonto(perintö)politiikoista.³⁰¹ Tulevaisuus ja menneisyys ovat siis molemmat konkreettisia asioita. Hyvinvoinnin lisäämisestä puhuminen sisältää aina ajatuksen tietynlaisesta tulevaisuudesta. Hyvinvointitutkimuksessa ja -neuvonnassa olisikin huomioitava kapitaloseeni sekä planetaarinen hyvinvointi.³⁰² Tämä tarkoittaa esimerkiksi ympäristön ja muun lajisten hyvinvoinnin huomioimista puhuttaessa luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksista ihmisiin ja ravitsemusneuvonnassa ja -suosituksissa eettisyyden, ekologisuuden ja kestävän kehityksen huomioimista.

Tutkimuksessani osoitin, että perinnöntutkimuksessa on mahdollista kysyä ”miten menneisyys toimii” määrittelemättä tutkimukseen osallistuvien toimintaa (kulttuuri-)perinnöksi. Menneisyyksien näkeminen toimijoina tekee mahdolliseksi moniaineksisen, niin materiaalisen, ajallisen kuin sosiaalisenkin, maailman huomioivan analyysin tekemisen. Tämä sopii humanismin jälkeisen terveystieteiden ja sosiologian lähestymistapoihin, joissa myös pyritään tarkastelemaan ihmisten, ympäristöjen, materioiden ja muiden toimijoiden vuorovaikutuksia ja kohtaamisia. Tällainen näkökulma on lähellä Guattarin *ekosofiaksi* kutsumaa ajattelua, jossa yhdistyvät yksilöiden subjektiviteetit, yhteiskunnalliset suhteet ja ympäristöt, eli kolme ekologiaa: mentaalinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen.³⁰³ Hänen mukaansa ”psyhykeen, *sociukseen* ja ympäristöön vaikuttamista” ei pidä erottaa toisistaan. Mikäli halutaan vaikuttaa yksilöihin, on muokattava myös sosiaalista ja materiaalista ympäristöä – ja toisinpäin. Vain näin voidaan saada aikaan uusia käytäntöjä.³⁰⁴ Hyvinvoivemmaksi voidaan tulla vain yhdessä muiden ihmisten ja ympäristöjen kanssa – ja siten, että näiden kaikkien hyvinvointi tulee huomioiduksi.

299 Artikkelin I.

300 Elintavoista tulevaisuudessa ks. esim. Warin et al. 2015.

301 Ks. Harrison 2020; Sterling 2020a; 2020b; Sterling & Harrison 2020.

302 Esim. Haines et al. 2019; Helne & Silvasti 2012; THL & SYKE 2020.

303 Guattari 1989/2008; 1996, 262–272.

304 Guattari 1989/2008, 33–34; 1996, 264.

Lähteet

- Aalto, Ilana. 2012. *Isyyden aika: historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Abrams, Thomas. 2017. "Braidotti, Spinoza and Disability Studies After the Human." *History of the Human Sciences*, 30:5, 86–103.
- Ahlbeck, Jutta & Elina Oinas. 2012. "Terveys, ruumis ja sukupuoli feministisessä tutkimuksessa." Teoksessa *Terveyttä kulttuurin ehdoilla: näkökulmia kulttuuriseen terveystutkimukseen*, toimittajat Marja-Liisa Honkasalo & Hannu Salmi, 131–166. Turku: k&h.
- Aho, Mikko. 2019. *"Kun meiltä laiva lähtee ulos, ni siitä voi olla kaikki ylpeitä" Raumalaisten laivanrakentajien ammatillinen omakuva teollisena kulttuuriperintönä*. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura.
- Ahonen, Johanna, Anna Hynninen, Jaana Kouri & Tiina Mahlamäki. 2015. "Ruumiillisuus." Teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*, toimittaja Jaana Kouri, 265–284. Turku: Turun yliopisto.
- Allred, Pam & Nick J. Fox. 2015. "The Sexuality Assemblages of Young Men: A New Materialist Analysis." *Sexualities*, 18:8, 905–920.
- Andrews, Gavin J. 2014. "Co-creating Health's Lively, Moving Frontiers: Brief Observations on the Facets and Possibilities of Non-representational Theory." *Health & Place*, 30, 165–170.
- Andrews, Gavin J. 2018a. "Health Geographies II: The Posthuman Turn." *Progress in Human Geography*, 43:6, 1109–19.
- Andrews, Gavin J. 2018b. *Non-representational Theory & Health: The Health in Life in Space-time Revealing*. New York: Routledge.
- Andrews, Gavin J., Sandra Chen & Samantha Myers. 2014. "The 'Taking Place' of Health and Well-being: Towards Non-representational Theory." *Social Science & Medicine*, 108, 210–222.
- Andrews, Gavin J. & Cameron Duff. 2019. "Matter Beginning to Matter: On Posthumanist Understandings of the Vital Emergence of Health." *Social Science & Medicine*, 226, 123–134.
- Anstiss, David & Anita Lyons. 2014. "From Men to the Media and Back again: Help-Seeking in Popular Men's Magazines." *Journal of Health Psychology*, 19:11, 1358–1370.
- Asikainen, Eveliina. 2011. "Asukkaat lähiöluonnon osallisina." *Alue Ja Ympäristö*, 40:1, 29–41.
- Augustine, Sharon Murphy. 2014. "Living in a Post-Coding World: Analysis as Assemblage." *Qualitative Inquiry*, 20:6, 747–753.
- Aula, Inkeri. 2018. "Aistikävely kaupunkimaisemaan – yhteisen tilan kokemus ja joutomaiden polut." *Elore*, 25:1, 74–95.
- Barnfield, Andrew. 2016. "Affect and Public Health – Choreographing Atmospheres of Movement and Participation." *Emotion, Space and Society*, 20, 1–9.
- Bennett, Eleanor & Brendan Gough. 2012. "In Pursuit of Leanness: The Management of Appearance, Affect and Masculinities Within a Men's Weight Loss Forum." *Health*, 17:3, 284–299.
- Braidotti, Rosi. 2013. *The Posthuman*. Cambridge: Polity.
- Braidotti, Rosi. 2017. "Posthuman Critical Theory." *Journal of Posthuman Studies*, 1:1, 9–25.
- Braidotti, Rosi. 2019a. *Posthuman Knowledge*. Cambridge: Polity.
- Braidotti, Rosi. 2019b. "Introduction to Posthuman Knowledge." Luento, Posthuman Knowledge(s) summer school, Utrecht University, Utrecht, 19.8.2019.

- Bunn, Christopher, Sally Wyke, Cindy M. Gray, Alice Maclean & Kate Hunt. 2016. "Coz Football is What We All Have': Masculinities, Practice, Performance and Effervescence in a Gender-sensitised Weight-loss and Healthy Living Programme for Men." *Sociology of Health & Illness*, 38:5, 812–828.
- Campos, Lúcia, Sónia Bernardes & Cristina Godinho. 2018. "Food as a Way to Convey Masculinities: How Conformity to Hegemonic Masculinity Norms Influences Men's and Women's Food Consumption." *Journal of Health Psychology*, 25:12, 1842–56.
- Carpiano, Richard M. 2009. "Come Take a Walk With Me: The "Go-Along" Interview as a Novel Method for Studying the Implications of Place for Health and Well-Being." *Health & Place*, 15:1, 263–272.
- Clarke, David A. G. & Jamie Mcphie. 2014. "Becoming Animate in Education: Immanent Materiality and Outdoor Learning for Sustainability." *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 14:3, 198–216.
- Clarke, David A. G. & Jamie Mcphie. 2015. "From Places to Paths: Learning for Sustainability, Teacher Education and a Philosophy of Becoming." *Environmental Education Research*, 22:7, 1002–1024.
- Clarke, David A. G. & Jamie Mcphie. 2020. "New Materialisms and Environmental Education: Editorial." *Environmental Education Research*, 26:9–10, 1255–1265.
- Coffey, Julia. 2013. "Bodies, Body Work and Gender: Exploring a Deleuzian Approach." *Journal of Gender Studies*, 22:1, 3–16.
- Coffey, Julia. 2016. "'I Put Pressure on Myself to Keep That Body': 'Health'-Related Body Work, Masculinities and Embodied Identity." *Social Theory & Health*, 14:2, 169–188.
- Coleman, Rebecca & Jessica Ringrose, toim. 2013. *Deleuze and Research Methodologies*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Coole, Diana & Samantha Frost, toim. 2010. *New Materialisms: Ontology, Agency, and Politics*. Durham: Duke University Press.
- Courtenay, Will H. 2000. "Constructions of Masculinity and Their Influence on Men's Well-being: A Theory of Gender and Health." *Social Science & Medicine*, 50, 1385–1401.
- Creighton, Genevieve & John L. Oliffe. 2010. "Theorising Masculinities and Men's Health: A Brief History with a View to Practice." *Health Sociology Review*, 19:4, 409–418.
- Deleuze, Gilles. 1992. *Autiomaan Kirjoituksia vuosilta 1967–1986*. Toimittajat Jussi Kotkavirta, Keijo Rahkonen & Jussi Vähämäki. Helsinki: Gaudeamus.
- Deleuze, Gilles. 1981/2012. *Spinoza. Käytännöllinen filosofia*. Suomentanut Eetu Viren. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Deleuze, Gilles & Félix Guattari. 1972/2007. *Anti-Oidipus. Kapitalismi ja skitsofrenia*. Suomentanut Tapani Kilpeläinen. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Deleuze, Gilles & Félix Guattari. 1980/1987. *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia*. Kääntänyt Brian Massumi. London: Bloomsbury.
- Deleuze, Gilles & Félix Guattari. 1991/1993. *Mitä filosofia on?* Suomentanut Leevi Lehto. Helsinki: Gaudeamus.
- Dolphijn, Rick & Iris van der Tuin, toim. 2012. *New Materialism: Interviews & Cartographies*. Open Humanities Press.
- Duff, Cameron. 2012. "Exploring the Role of 'Enabling Places' in Promoting Recovery from Mental Illness: A Qualitative Test of a Relational Model." *Health Place*, 18:6, 1388–1395.
- Duff, Cameron. 2014a. *Assemblages of Health. Deleuze's Empiricism and the Ethology of Life*. Dordrecht: Springer.
- Duff, Cameron. 2014b. "The Place and Time of Drugs." *International Journal of Drug Policy*, 25:3, 633–639.
- Duff, Cameron. 2016a. "Atmospheres of Recovery: Assemblages of Health." *Environment and Planning A*, 48:1, 58–74.
- Duff, Cameron. 2016b. "Assemblages, Territories, Contexts." *International Journal of Drug Policy*, 33, 15–20.

- Duff, Cameron. 2018. "After Posthumanism. Health Geographies of Networks and Assemblages." Teoksessa *Routledge Handbook of Health Geography*, toimittajat Valorie A. Crooks, Gavin J. Andrews & Jamie Pearce, 137–143. London: Routledge.
- Duff, Cameron & Hill Nicholas. 2022. "Wellbeing as social care: On assemblages and the 'commons'". *Wellbeing, Space and Society*, 3.
- Enges, Pasi, Anne Heimo, Tiina Mahlamäki & Timo J. Virtanen. 2015. "Tila, paikka ja ympäristö." Teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*, toimittaja Jaana Kouri, 133–150. Turku: Turun yliopisto.
- Feely, Michael. 2016. "Disability Studies after the Ontological Turn: A Return to the Material World and Material Bodies Without A Return To Essentialism." *Disability & Society*, 31:7, 863–883.
- Fowler, Stephanie L., & Andrew L. Geers. 2017. "Does Trait Masculinity Relate to Expressing Toughness? The Effects of Masculinity Threat and Self-Affirmation in College Men." *Psychology of Men & Masculinity*, 18:2, 176–186.
- Fox, Nick J. 2011. "The Ill-health Assemblage: Beyond the Body-with-organs." *Health Sociology Review*, 20:4, 359–371.
- Fox, Nick J. 2012. "Creativity and Health: An Anti-humanist Reflection." *Health*, 17:5, 495–511.
- Fox, Nick J. 2016. "Health Sociology from Post-structuralism to the New Materialisms." *Health*, 20:1, 62–74.
- Fox, Nick J. 2017. "Personal Health Technologies, Micropolitics and Resistance: A New Materialist Analysis." *Health*, 21:2, 136–153.
- Fox, Nick J. & Pam Alldred. 2015. "Inside the Research-Assemblage: New Materialism and the Micropolitics of Social Inquiry." *Sociological Research Online*, 20:2, 122–140.
- Fox, Nick J. & Pam Alldred. 2018a. "The Materiality of Memory: Affects, Remembering and Food Decisions." *Cultural Sociology*, 13:1, 20–36.
- Fox, Nick J. & Pam Alldred. 2018b. "Mixed Methods, Materialism and the Micropolitics of the Research-assemblage." *International Journal of Social Research Methodology*, 21:2, 191–204.
- Fox, Nick J. & Pam Alldred. 2019. "Sustainability, Feminist Posthumanism and the Unusual Capacities of (Post)Humans." *Environmental Sociology*, 6:2, 121–131.
- Fox, Nick J. & Pam Alldred. 2021a. "Applied Research, Diffractive Methodology, and the Research-Assemblage: Challenges and Opportunities." *Sociological Research Online*, 1–17.
- Fox, Nick J. & Pam Alldred. 2021b. "Doing New Materialist Data Analysis: A Spinozo-Deleuzian Ethological Toolkit." *International Journal of Social Research Methodology*.
- Fox, Nick J., Paul Bissel, Marian Peacock & Joanna Blackburn. 2018. "The Micropolitics of Obesity: Materialism, Markets and Food Sovereignty." *Sociology*, 52:1, 111–127.
- Fox, Nick J. & Katie Powell. 2021. "Non-Human Matter, Health Disparities and a Thousand Tiny Dis/Advantages." *Sociology of Health & Illness*, 43:3, 779–795.
- Fox, Nick J. & Katie J. Ward. 2008. "What are Health Identities and How May We Study Them?" *Sociology of Health & Illness*, 30:7, 1007–1021.
- Fredengren, Christina. 2015. "Nature:Cultures: Heritage, Sustainability and Feminist Posthumanism." *Current Swedish Archaeology*, 23, 109–130.
- Fugitt, Jessica L., Lindsay S. Ham & Ana J. Bridges. 2017. "Undifferentiated Gender Role Orientation, Drinking Motives, and Increased Alcohol Use in Men and Women." *Substance Use & Misuse*, 52:6, 760–772.
- Gorman, Richard. 2019. "Thinking critically about health and human-animal relations: Therapeutic affect within spaces of care farming." *Social Science & Medicine*, 231, 6–12.
- Gough, Brendan, Sarah Seymour-Smith & Christopher R. Matthews. 2016. "Body Dissatisfaction, Appearance Investment, and Wellbeing: How Older Obese Men Orient to "Aesthetic Health". " *Psychology of Men & Masculinity*, 17:1, 84–91.
- Guattari, Félix. 1989/2008. *Kolme ekologiaa*. Suomentaneet Anna Helle, Mikko Jakonen & Eetu Viren. Helsinki: Tutkijaliitto.

- Guattari, Félix. 1992/2010. *Kaaosmoosi*. Suomentaneet Mariaana Ficandt-Jäntti & Heikki Jäntti. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Guattari, Félix. 1996. *The Guattari Reader*. Toimittaja Gary Genosko. Oxford: Blackwell.
- Guttorm, Hanna Ellen. 2012. "Becoming-(a)-Paper, or an Article Undone: (Post-)Knowing and Writing (Again), Nomadic and so Messy." *Qualitative Inquiry*, 18:7, 595–605.
- Guttorm, Hanna. 2014. *Sommitelmia ja kiepsahduksia. Nomadisia kirjoituksia tutkimuksen tulemisesta (ja käsityön sukupuolisopimuksesta)*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Guttorm, Hanna, Riikka Hohti & Antti Paakkari. 2015. "Kohti seuraavaa" – Elizabeth Adams St. Pierren ajatuksia laadullisesta tutkimuksesta." *Kasvatus*, 46:3, 287–293.
- Haines, Andy, Pauline Scheelbeek, Kamran Abbasi. 2019. "Challenges for Health in the Anthropocene Epoch." *BMJ British Medical Journal*, 364, 460–461.
- Hankonen, Ilona. 2019. "Porilaisten joki." Teoksessa *Joen taju*, toimittajat Marjo Heino, Maunu Häyrynen, Vuokko Kemppe-Vienola & Kati Kunnas-Holmström, 106–131. Pori: Porin taidemuseo.
- Hankonen, Ilona. 2021. *Ihmisiä metsässä. Luonto kulttuuriympäristökysymyksenä*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Haraway, Donna, Noboru Ishikawa, Scott F. Gilbert, Kenneth Olwig, Anna L. Tsing, Nils Bubandt. 2016. "Anthropologists Are Talking – About the Anthropocene." *Ethnos*, 81:3, 535–564.
- Harding, Christine & Christopher Fox. 2015. "It's Not About 'Freudian Couches and Personality Changing Drugs': An Investigation Into Men's Mental Health Help-Seeking Enablers." *American Journal of Men's Health*, 451–463.
- Harrison, Rodney. 2013. *Heritage: Critical Approaches*. New York: Routledge.
- Harrison, Rodney. 2015. "Beyond 'Natural' and 'Cultural' Heritage: Toward an Ontological Politics of Heritage in the Age of Anthropocene." *Heritage & Society*, 8:1, 24–42.
- Harrison, Rodney. 2018. "On Heritage Ontologies: Rethinking the Material Worlds of Heritage." *Anthropological Quarterly*, 91:4, 1365–1384.
- Harrison, Rodney. 2020. "Heritage as Future-making Practices." Teoksessa *Heritage Futures: Comparative Approaches to Natural and Cultural Heritage Practices*, toimittajat Rodney Harrison, Caitlin DeSilvey, Cornelius Holtorf, Sharon Macdonald, Nadia Bartolini, Esther Breithoff, Harald Fredheim, Antony Lyons, Sarah May, Jennie Morgan & Sefryn Penrose, 20–50. London: UCL Press.
- Helne, Tuula. 2021. "Well-Being for a Better World: The Contribution of a Radically Relational and Nature-Inclusive Conception of Well-Being to the Sustainability Transformation." *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 17:1, 221–231.
- Helne, Tuula & Tiina Silvasti, toim. 2012. *Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla*. Kela: Helsinki.
- von Herten, Anna. 2018. "Suomalainen mies ei mene lääkäriin kuin vasta pää kainalossa tai ambulanssilla suoraan pallolaajennus-leikkaukseen – Vanha sanonta pätee edelleen, sanoo asiantuntija." *Helsingin Sanomat* 5.4.2018. <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000005629203.html> Luettu 2.6.2021
- Hickey-Moody, Anna. 2013. "Affect as Method: Feelings, Aesthetics and Affective Pedagogy." Teoksessa *Deleuze and Research Methodologies*, toimittajat Rebecca Coleman & Jessica Ringrose, 79–95. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Himmelstein, Mary S. & Diana T. Sanchez. 2016. "Masculinity in the Doctor's Office: Masculinity, Gendered Doctor Preference and Doctor-Patient Communication." *Preventive medicine*, 84, 34–40.
- Hintsu, Merja. 1998. *Mahdottoman rajoilla. Derrida ja psykoanalyysi*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Hodgetts, Darrin & Kerry Chamberlain. 2002. "The problem with Men': Working-class Men Making Sense of Men's Health on Television." *Journal of Health Psychology*, 7:3, 269–283.
- Hotanen, Juha. 2008. *Lihan laskos. Merleau-Pontyn luonnos uudesta ontologiasta*. Helsinki: Tutkijaliitto.

- Hotanen, Juha. 2010. ”Merleau-Ponty ja ruumiillinen subjekti.” Teoksessa *Fenomenologian ydinkysymyksiä*, toimittajat Timo Miettinen, Simo Pulkkinen & Joonas Taipale. Helsinki: Gaudeamus.
- Huhtinen, Aki-Mauri & Juha Tuominen. 2020. ”Fenomenologia. Ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena.” Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*, toimittajat Anu Puusa & Pauli Juuti, 296–307. Helsinki: Gaudeamus.
- Hunt, Kate, Claire McCann, Cindy M. Gray, Nanette Mutrie & Sally Wyke. 2013. ”You’ve Got to Walk Before You Run”: Positive Evaluations of a Walking Program as Part of a Gender-Sensitized, Weight-Management Program Delivered to Men Through Professional Football Clubs.” *Health Psychology*, 32:1, 57–65.
- Husso, Marja-Liisa. 2015. ”Mitä mies sanoo ensimmäisenä lääkärin vastaanotolla?” *ET-lehti* 16.12.2015. https://www.etlehti.fi/artikkeli/terveys/mita_mies_sanoo_ensimmaisena_laakarin_vastaanotolla Luettu 8.11.2022
- Hämeenaho, Pilvi & Eerika Koskinen-Koivisto. 2014. ”Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet.” Teoksessa *Moniulotteinen etnografia*, toimittajat Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto, 7–31. Helsinki: Ethnos.
- Jackson, Alecia Youngblood. 2010. ”Deleuze and the Girl.” *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 23:5, 579–587.
- Jackson, Alecia Youngblood & Lisa A. Mazzei. 2012a. ”Thinking With Theory: A New Analytic for Qualitative Inquiry.” Teoksessa *The SAGE Handbook of Qualitative Research*, toimittajat Norman K. Denzin & Yvonna S. Lincoln, 717–737. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Jackson, Alecia Youngblood & Lisa A. Mazzei. 2012b. *Thinking With Theory in Qualitative Research: Viewing Data Across Multiple Perspectives*. London: Taylor & Francis Group.
- Jeffries, Mark & Sarah Grogan. 2012. ”’Oh, I’m Just, You Know, a Little Bit Weak Because I’m Going to the Doctor’s’: Young Men’s Talk of Self-Referral to Primary Healthcare Services.” *Psychology and Health*, 27:8, 898–915.
- Jokinen, Ari, Eveliina Asikainen & Kirsi Mäkinen. 2010. ”Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä.” *Sosiologia*, 47:4, 255–269.
- Juuti Pauli & Puusa Anu. ”Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan?” Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*, toimittajat Anu Puusa & Pauli Juuti, 9–19 Helsinki: Gaudeamus.
- Kaarenkaski, Taija. 2020. ”Octav lypsää kuin elävä vasikka: Monilajinen toimijuus ja sukupuoli lypsykoneen käyttönotossa 1950–1970-luvuilla.” Teoksessa *Kanssakulkijat: monilajisten kohtamisten jäljillä*, toimittajat Tuomas Räsänen & Nora Schuurman, 208–233. Helsinki: SKS.
- Kaarenkaski, Taija. 2021. ”Katse ei-inhimilliseen: eläinkäänne perinnetieteissä.” Teoksessa *Paradigma: Näkökulmia tieteen periaatteisiin ja käsityksiin*, toimittajat Niina Hämäläinen & Petja Kauppi, 329–349. Helsinki: SKS.
- Karhu, Sanna. 2020. ”Moninainen mutta yhdenvertainen ihminen.” Teoksessa *Ihminen kaleidoskoopissa: Ihmiskäsitysten kirjoja tutkimassa*, toimittajat Vilma Hänninen & Elisa Aaltola, 243–262. Helsinki: Gaudeamus.
- Kivilaakso, Sirpa. 2008. *Lumometsän syli. Anni Swanin satusymbolismi 1896–1923*. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Koskinen, Outi, Malla Mattila, Nina Mesiranta & Elina Närvänen. 2018. Hoiva ruokahävikin vähentämisen arkisissa käytännöissä. *Alue ja ympäristö*, 47:2, 17–31.
- Kosonen, Päivi. 1996a. ”Johdanto.” Teoksessa *Naissubjekti & postmoderni*, toimittaja Päivi Kosonen, 7–20. Helsinki: Gaudeamus.
- Kosonen, Päivi. 1996b. ”Subjekti.” Teoksessa *Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen*, toimittajat Anu Koivunen & Marianne Liljeström, 175–196. Tampere: Vastapaino.
- Kristeva, Julia. 1974/1984. *Revolution in Poetic Language*. Kääntänyt Margaret Waller. New York: Columbia University Press.
- Kristeva, Julia. 1993. *Puhuva subjekti – Tekstejä 1967–1993*. Suomentaneet Pia Sivenius, Tiina Arppe, Kirsi Saarikangas, Helena Sinervo & Riikka Stewen. Gaudeamus: Helsinki.

- Kusenbach, Margarethe. 2003. "Street Phenomenology: The Go-Along as Ethnographic Research Tool." *Ethnography*, 4:3, 455–485.
- Laine, Timo. 2018. "Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma." Teoksessa *Ik-kunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtö-kohtiin ja analyysimenetelmiin*, toimittaja Raine Valli, 29–50. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Latvala-Harvilahti, Pauliina. 2017. "Suomenlinna etnografisen pitkäaikaistutkimuksen kohteena: Esitutkimusvaihe tutkimusprosessin osana." *J@rgonia* 15:29, 31–61.
- Leimumäki, Anna. 2012. "Kuinka kokemuksesta voi kertoa?" Teoksessa *Terveyttä kulttuurin ehdoilla: näkökulmia kulttuuriseen terveystutkimukseen*, toimittajat Marja-Liisa Honkasalo & Hannu Salmi, 359–396. Turku: k&h.
- Lempiäinen, Kirsti. 2003. *Sosiologian sukupuoli. Tutkimus Helsingin ja Tampereen yliopistojen sosiologian kurssikirjoista 1946–2000*. Tampere: Vastapaino.
- Leraillez, Laura. 1995. "Tekstin kohdussa. Julia Kristeva." Teoksessa *Kuin avointa kirjaa. Leikkivä teksti ja sen lukija*, toimittaja Mervi Kantokorpi, 89–133. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Lillbroända-Annala, Sanna. 2014. "Kulttuuriperintö prosessina ja arvottamisen välineenä." Teoksessa *Muuttuva kulttuuriperintö. Det föränderliga kulturarvet*, toimittajat Tytti Steel, Arja Turunen, Sanna Lillbroända-Annala & Maija Santikko, 19–40. Helsinki: Ethnos.
- Lummaa, Karoliina & Lea Rojola. 2014. "Johdanto: Mitä posthumanismi on?" Teoksessa *Posthumanismi*, toimittajat Karoliina Lummaa & Lea Rojola, 13–32. Turku: Eetos.
- Lyytikäinen, Pirjo. 1995. "Johdatus subjektiin." Teoksessa *Subjekti. Minä. Itse. Kirjoituksia kielestä, kirjallisuudesta, filosofiasta*, toimittaja Pirjo Lyytikäinen, 7–11. Helsinki: SKS.
- Lähdesmäki, Heta. 2020. *Susien paikat. Ihminen ja susi 1900-luvun Suomessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- MacLure, Maggie. 2013a. "Classification or Wonder? Coding as an Analytic Practice in Qualitative Research Deleuze and Research Methodologies." Teoksessa *Deleuze and Research Methodologies*, toimittajat Rebecca Coleman & Jessica Ringrose, 164–183. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- MacLure, Maggie. 2013b. "Researching Without Representation? Language and Materiality in Post-Qualitative Methodology." *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26:6, 658–667.
- Mahalik, James R., Shaun M. Burns & Matthew Syzdek. 2007. "Masculinity and Perceived Normative Health Behaviors as Predictors of Men's Health Behaviors." *Social Science & Medicine*, 64:11, 2201–2209.
- Mahalik, James R. & Faedra R. Backus Dagirmanjian. 2018. "Working Men's Constructions of Visiting the Doctor." *American Journal of Men's Health*, 12:5, 1582–1592.
- Mallyon, Anna, Mary Holmes, John Coveney & Maria Zadoroznyj. 2010. "I'm not Dieting, 'I'm Doing It for Science': Masculinities and the Experience of Dieting." *Health Sociology Review*, 19:3, 330–342.
- Marila, Marko. 2020. *Introductory Notes to a Speculative Epistemology of Archaeology*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Mazzei, Lisa A. & Kate McCoy. 2010. "Thinking With Deleuze in Qualitative Research." *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 23:5, 503–509.
- McDougall, Allan, Elizabeth Anne Kinsella, Mark Goldszmidt, Karen Harkness, Patricia Strachan & Lorelei Lingard. 2018. "Beyond the Realist Turn: A Socio-Material Analysis of Heart Failure Self-Care." *Sociology of Health & Illness*, 40:1, 218–233.
- McLeod, Kim. 2017. *Wellbeing Machine: How Health Emerges from the Assemblages of Everyday Life*. Durham: Carolina Academic Press.
- Mcphie, Jamie. 2016. "The Accidental Death of Mr. Happy: A Post-Qualitative Rhizoanalysis of Mental Health and Wellbeing." Unpublished doctoral thesis. Lancaster University.

- McPhie, Jamie. 2019. *Mental Health and Wellbeing in the Anthropocene. A Posthuman Inquiry*. Singapore: Palgrave Macmillan.
- McPhie, Jamie & David A. G. Clarke. 2019. "Post-Qualitative Inquiry in Outdoor Studies: A Radical (Non-)Methodology." Teoksessa *Research Methods in Outdoor Studies*, toimittajat Heather Prince & Barbara Humberstone, 186–195. London: Routledge.
- Miettinen, Timo, Simo Pulkkinen & Joonas Taipale. 2010. "Johdanto." Teoksessa *Fenomenologian ydinkysymyksiä*, toimittajat Timo Miettinen, Simo Pulkkinen & Joonas Taipale, 9–22. Helsinki: Gaudeamus.
- Monaghan, Lee F. 2007. "Body Mass Index, Masculinities and Moral Worth: Men's Critical Understandings of 'Appropriate' Weight-For-Height." *Sociology of Health & Illness*, 29:4, 584–609.
- Moore, Jason W. 2017. "The Capitalocene, Part I: On the Nature and Origins of Our Ecological Crisis." *The Journal of Peasant Studies*, 44:3, 594–630.
- Mäki-Kuutti, Anna-Maria & Sinikka Torkkola. 2014. "Tarkkuuskello ja höyrykone: terveysoppaat su-kupuoleen kasvattajina." *Kasvatus & Aika*, 8:1, 37–54.
- Männistö-Funk, Tiina. 2016. "Rykelmät. Työkaluehdotus materiaalistien toimijoiden menneisyyden tutkimiseen." *Historiallinen aikakauskirja*, 114:2, 178–189.
- Nicholls, David A. 2018. "New Materialism and Physiotherapy." Teoksessa *Manipulating Practices: A Critical Physiotherapy Reader*, toimittajat Barbara E. Gibson, David A. Nicholls, Jenny Setchell & Karen Synne Groven, 101–122. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Nielsen, Dorte S., Kim Brixen & Lotte Huniche. 2011. "Men's Experiences of Living With Osteoporosis: Focus Group Interviews." *American Journal of Men's Health*, 5:2, 166–176.
- Nygren, Nina & Jokinen, Ari. 2013. "Significance of Affect and Ethics in Applying Conservation Standards: The Practices of Flying Squirrel Surveyors." *Geoforum*, 46, 79–90.
- O'Brien, Rosaleen. 2006. "Men's Health and Illness: The Relationship Between Masculinities and Health." Unpublished doctoral thesis. University of Glasgow.
- O'Brien, Rosaleen, Kate Hunt & Graham Hart. 2005. "'It's Caveman Stuff, But That is to a Certain Extent How Guys Still Operate': Men's Accounts of Masculinity and Help Seeking." *Social Science & Medicine*, 61:3, 503–516.
- O'Brien, Rosaleen, Kate Hunt & Graham Hart. 2009. "'The Average Scottish Man Has a Cigarette Hanging Out of His Mouth, Lying There With a Portion Of Chips': Prospects for Change in Scottish Men's Constructions of Masculinity and Their Health-Related Beliefs and Behaviours." *Critical Public Health*, 19:3–4, 363–381.
- Ojanen, Karoliina. 2018. "Pysähdyttävät paikat. Videoitu kävelyhaastattelu etnografisena menetelmänä." *Elore*, 25:2, 128–140.
- Oksanen, Atte. 2004. "Haluvat, persoonattomat ja rajattomat ruumiit: Gilles Deleuzen ajattelu ruumiillisuuden ja kuvataiteilijoiden tutkimuksessa." Teoksessa *Vastarintaa nykyisyydelle. Näkökulmia Gilles Deleuzen ajatteluun*, toimittajat Teemu Taira & Pasi Väliäho, 223–249. Turku: Eetos.
- Oksanen, Atte. 2008. "Veren viemää: Lyyrinen maskuliinisuus ja psyykkinen vampyrismi Verenpisarayhteyden sanoituksissa." Teoksessa *Moniääninen mies. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen musiikissa*, toimittajat Kai Åberg & Lotta Skaffari, 130–162. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimuskeskus.
- Olsson, Pia, Pasi Enges, Tiina Mahlamäki, Timo J. Virtainen & Jaana Kouri. 2015. "Johdanto." Teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*, toimittaja Jaana Kouri, 15–35. Turku: Turun yliopisto.
- Onikki-Rantajääskö, Tiina & Johanna Enqvist. 2018. "Tieteen termipankki kehittää suomen kielen käyttöä tieteen kielenä." *Kielikello*, 1/2018.
- Paloste, Airi, toim. 2016. *Miehin juttu: Opas miesten terveyden edistämiseen*. Lapin ammattikorkeakoulu.
- Palosuo, Hannele, Marita Sihto, Eero Lahelma, Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen. 2013. *Sosiaaliset määrittäjät WHO:n ja Suomen terveyspolitiikassa*. Helsinki: THL.
- Paterson, Mark. 2009. "Haptic Geographies: Ethnography, Haptic Knowledges and Sensuous Dispositions." *Progress in Human Geography*, 33:6, 766–788.

- Pentti, Piia. 2022. ”Kaupunki ja osalliseksi tuleminen.” *Yhdyskuntasuunnittelu*, 60:2, 53–69.
- Pétursdóttir, Þóra. 2013. ”Concrete Matters: Ruins of Modernity and the Things Called Heritage.” *Journal of Social Archaeology*, 13:1, 31–53.
- Pietarinen, Juhani. 1993. *Ilon filosofia – Spinozan käsitys aktiivisesta ihmisestä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pietilä, Ilkka. 2008. *Between Rocks and Hard Places: Ideological Dilemmas in Men's Talk About Health and Gender*. Tampere: Tampere University Press.
- Pietilä, Ilkka. 2009. ”Kontekstuaalinen vaihtelu miesten puheessa terveydestä: yksilöhaastatteluiden ja ryhmäkeskustelujen vertaileva analyysi.” *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 46:4, 171–183.
- Ponto, Heli. 2017. *Young People's Everyday Lives in the City. Living and Experiencing Daily Places*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Precarias a la deriva. 2009. *Hoivaajien kapina. Tutkimusmatkoja prekaarisuuteen*. Suomentaneet Laura Böök, Riie Heikkilä, Eeva Itkonen, Anna-Reetta Korhonen & Eetu Viren. Helsinki: Like.
- Pulkkinen, Tuija. 1998. *Postmoderni politiikan filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Puusa, Anu & Pauli Juuti. 2020. ”Organisaatiokulttuurinäkökulma esimerkkinä laadullisen tutkimuksen yleistyisestä.” Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*, toimittajat Anu Puusa & Pauli Juuti, 61–74 Helsinki: Gaudeamus.
- Pyry, Noora. 2019a. ”Akateeminen hengailu: Lumoutumisen tiloja ja radikaalin ajattelun mahdollisuuksia.” *Terra*, 131:4, 223–233.
- Pyry, Noora. 2019b. ”From Psychogeography to Hanging-Out-Knowing: Situationist Dérive in Non-representational Urban Research.” *Area*, 51:2, 315–323.
- Pöysä, Ville. 2022. *Syrjäseudun pojat. Tutkimus paikasta, materiaasta ja maskuliinisuudesta aikuistuvien poikien elämässä*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Rantala, Outi. 2012. ”Eri alojen luontokäsityksiä: Matkailututkimus.” Teoksessa *Monitieteinen ympäristötutkimus*, toimittajat Karoliina Lummaa, Mia Rönkä & Timo Vuorisalo, 91–94. Helsinki: Gaudeamus.
- Rautio, Pauliina. 2017. ”“A Super Wild Story”: Shared Human–Pigeon Lives and the Questions They Beg.” *Qualitative Inquiry*, 23:9, 722–731.
- Reynolds, Grace L., Dennis G. Fisher, Melissa Dyo & Loucine M. Huckabay. 2016. ”Using the Bem and Klein Grid Scores to Predict Health Services Usage by Men.” *Behavioral medicine*, 42:3, 143–149.
- Rinne, Jenni, Anna Kajander & Riina Haanpää. 2020. ”Johdanto: affektit ja tunteet kulttuurien tutkimuksessa.” Teoksessa *Affektit ja tunteet kulttuurien tutkimuksessa*, toimittajat Jenni Rinne, Anna Kajander & Riina Haanpää, 5–30. Helsinki: Ethnos.
- Robertson, Steve. 2006. ”‘I’ve Been Like a Coiled Spring This Last Week’: Embodied Masculinity and Health.” *Sociology of Health & Illness*, 28:4, 433–456.
- Rock, Melanie J., Chris Degeling & Gwendolyn Blue. 2014. ”Toward Stronger Theory in Critical Public Health: Insights From Debates Surrounding Posthumanism.” *Critical Public Health*, 24:3, 337–348.
- Roudavski, Stanislav & Julian Rutten. 2020. ”Towards More-than-Human Heritage: Arboreal Habitats as a Challenge for Heritage Preservation.” *Built Heritage*, 4:4, 1–17.
- Räisänen, Arja-Liisa. 1995. *Onnellisen avioliiton ehdot. Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisissa avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa 1865–1920*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Salo, Ulla-Maija. 2015. ”Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet.” Teoksessa *Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*, toimittajat Sanna Aaltonen & Riitta Högbäck, 166–190. Tampere: Tampere University Press.
- Shildrick, Margrit, Andrew Carnie, Alexa Wright, Patricia McKeever, Emily Huan-Ching Jan, Enza De Luca, Ingrid Bachmann, Susan Abbey, Dana Dal Bo, Jennifer Poole, Tammer El-Sheikh & Heather Ross. 2018. ”Messy Entanglements: Research Assemblages in Heart Transplantation Discourses and Practices.” *Medical Humanities* 44:1, 46–54.

- Schösler, Hanna, Joop de Boer, Jan J. Boersema & Harry Aiking. 2015. "Meat and Masculinity Among Young Chinese, Turkish and Dutch Adults in The Netherlands." *Appetite*, 89, 152–159.
- Seighworth, Gregory J. & Melissa Gregg. 2010. "An Inventory of Shimmers." Teoksessa *The Affect Theory Reader*, toimittajat Melissa Gregg & Gregory J. Seighworth, 1–25. Durham & London: Duke University Press.
- Seppä, Tiina. 2021. "Katsooko metsä ihmistä? Suomen Kansan Vanhat Runot ja lajienvälinen kommunikaatio." *AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti*, 17:4, 22–45.
- Severson, Meryn & Damian Collins. 2018. "Well-Being in Health Geography. Conceptualizations, Contributions and Questions." Teoksessa *Routledge Handbook of Health Geography*, toimittajat Valorie A. Crooks, Gavin J. Andrews & Jamie Pearce, 124–130. London: Routledge.
- Seymour-Smith, Sarah, Margaret Wetherell & Ann Phoenix. 2002. "'My Wife Ordered Me to Come!': A Discursive Analysis of Doctors' and Nurses' Accounts of Men's use of General Practitioners." *Journal of Health Psychology*, 7:3, 253–267.
- Siltala, Pirkko. 2006. "Julia Kristeva. Kerroksellinen subjekti." Teoksessa *Psykoanalyysin isät ja äidit. Teoreettisia näkökulmia*, toimittajat Kristiina Mälkönen, Pirkko Sammallahti, Kristina Saraneva & Terttu Sitolahti, 322–370. Helsinki: Therapie-säätiö.
- Siltala, Pirkko. 2012. *Psykoanalyttisia esseitä*. Helsinki: Prometheus.
- Simonen, Jenni. 2012. "Humala ja sukupuoli. Eri-ikäisten naisten ja miesten puhe humalasta ja juomisen kontrollista." *Janus*, 20:2, 111–130.
- Sloan, Claire, Mark Conner & Brendan Gough. 2015. "How Does Masculinity Impact on Health? A Quantitative Study of Masculinity and Health Behavior in a Sample of UK Men and Women." *Psychology of Men & Masculinity*, 16:2, 206–217.
- Sloan, Claire, Brendan Gough, & Mark Conner. 2010. "Healthy Masculinities? How Ostensibly Healthy Men Talk About Lifestyle, Health and Gender." *Psychology and Health*, 25:7, 783–803.
- Smith, Anne-Marie. 1998. *Julia Kristeva: Speaking the Unspeakable*. London: Pluto Press.
- Smith, Thomas S. J. & Louise Reid. 2018. "Which 'Being' in Wellbeing? Ontology, Wellness and the Geographies of Happiness." *Progress in Human Geography*, 42:6, 807–829.
- Solli, Brit. 2011. "Some Reflections on Heritage and Archaeology in the Anthropocene." *Norwegian Archaeological Review*, 44:1, 40–54.
- Spinoza, Benedictus de. 1677/1994. *Etiikka*. Suomentanut Vesa Oittinen. Helsinki: Gaudeamus.
- St. Pierre, Elizabeth Adams. 2013. "The Appearance of Data." *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 13:4, 223–227.
- St. Pierre, Elizabeth Adams. 2014. "A Brief and Personal History of Post Qualitative Research: Toward 'Post Inquiry'." *Journal of Curriculum Theorizing*, 30:2, 2–19.
- St. Pierre, Elizabeth Adams. 2017. "Haecceity: Laying Out a Plane for Post Qualitative Inquiry." *Qualitative Inquiry*, 23:9, 686–698.
- St. Pierre, Elizabeth Adams. 2018. "Writing Post Qualitative Inquiry." *Qualitative Inquiry*, 24:9, 603–608.
- St. Pierre, Elizabeth Adams. 2019. "Post Qualitative Inquiry in an Ontology of Immanence." *Qualitative Inquiry*, 25:1, 3–16.
- St. Pierre, Elizabeth Adams. 2021a. "Post Qualitative Inquiry, the Refusal of Method, and the Risk of the New." *Qualitative Inquiry*, 27:1, 3–9.
- St. Pierre, Elizabeth Adams. 2021b. "Why Post Qualitative Inquiry?" *Qualitative Inquiry*, 27:2, 163–166.
- Steel, Tytti & Eerika Koskinen-Koivisto. 2019. "Läsnäolevaa ja sitoutunutta : osallistumisen hyöty ja mielekkäisyys etnologisessa tutkimuksessa." Teoksessa *Liikettä rajapinnoilla : keskusteluja etnologian osallistavuudesta*, toimittajat Hanneleena Hieta, Karri Kiiskinen, Maija Mäki, Päivi Roivainen, & Ann-Helen Sund, 36–68. Helsinki; Ethnos.
- Sterling, Colin. 2020a. "Heritage as Critical Anthropocene Method." Teoksessa *Deterritorializing the Future. Heritage in, of and after the Anthropocene*, toimittajat Rodney Harrison & Colin Sterling, 188–218. London: Open Humanities Press.

- Sterling, Colin. 2020b. "Critical Heritage and the Posthumanities: Problems and Prospects." *International Journal of Heritage Studies*, 26:11, 1029–1046.
- Sterling, Colin & Rodney Harrison. 2020. "Introduction: Of Territories and Temporalities." Teoksessa *Deterritorializing the Future. Heritage in, of and after the Anthropocene*, toimittajat Rodney Harrison & Colin Sterling, 19–54. London: Open Humanities Press.
- Stewen, Riikka. 1991. "Julia Kristeva & teksti". Teoksessa *Intertekstuaalisuus. Suuntia ja sovelluksia*, toimittaja Auli Viikari, 128–144. Helsinki: SKS.
- Suni, Henrik. 2010. "Mikä saisi suomalaisen miehen liikkumaan?" *Keskisuomalainen* 25.8.2010. <https://www.ksml.fi/paikalliset/2786314> Luettu 2.6.2021
- Suomimies seikkailee. 2015. "Mies kuntoon." *Kunnossa kaiken ikää- ohjelma*. https://web.archive.org/web/20151115022542/http://www.suomimies.fi/mies_kuntoon Haettu Internet Archive -palvelusta 2.6.2021.
- Suopajarvi, Tiina. 2010. "Kävelyssä rakentuva paikka. Oulun kaupunkikeskusta seniorikaupunkilaisten sosiomateriaalisena ympäristönä." *Sosiologia*, 51:4, 332–346.
- Suopajarvi, Tiina, Eerika Koskinen-Koivisto, Kristiina Korjonen-Kuusipuro, Kirsi-Maria Hytönen & Pilvi Hämeenaho. 2019. "Tunteilla on väliä: Tutkijan tunteet etnografisessa tutkimusprosessissa." *Elore*, 26:2, 42–67.
- Suoranta, Juha & Sanna Ryyänen. 2014. *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into.
- Taguchi, Hillevi Lenz & Elizabeth Adams St.Pierre. 2017. "Using Concept as Method in Educational and Social Science Inquiry." *Qualitative Inquiry*, 23:9, 643–648.
- THL 2022. "Sukupuolen moninaisuus." Tasa-arvotiedon keskus. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus> Luettu 8.11.2022
- THL & SYKE. 2020. "Helsinki Declaration to Protect Human and Planetary Health for 2020's." <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202001283715>. Luettu 8.11.2022
- Tieteen termipankki. "Folkloristiikka: kulttuuriperintö." <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Folkloristiikka:kulttuuriperintö> Luettu 2.6.2021
- Tieteen termipankki. "Perinnöntutkimus: perintö." <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Perinnöntutkimus:perintö> Luettu 2.6.2021
- Tuikkanen, Riitta & Paula Mäkeläinen. 2015. *Työmiesten työaikaiset ruokapalvelut ja syöminen työaikana*. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Turun yliopisto. 2021. "Tohtorikoulutus humanistisessa tiedekunnassa – hakuohjeet." <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/Humanistinen-tiedekunta/tohtorikoulutus/hakuohjeet> Luettu 25.05.2021
- Törrönen, Jukka. 2001. "Haastattelemisen virikkeillä: virike johtolankana, pienoismaailmana ja/tai provosoijana." *Sosiologia*, 38:3, 205–217.
- Valkonen, Jukka & Olavi Lindfors. 2012. "Perinteinen maskuliinisuus miesten psykoterapian haasteena." *Psykoterapia*, 31,4: 330–347.
- de Visser, Richard O. & Elizabeth J. McDonnell. 2013. "'Man Points': Masculine Capital and Young Men's Health." *Health Psychology*, 32:1, 5–14.
- Vuori, Jaana. 2001. *Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Warin, Megan, Tanya Zivkovic, Vivienne Moore, Paul R. Ward & Michelle Jones. 2015. "Short Horizons and Obesity Futures: Disjunctures Between Public Health Interventions and Everyday Temporalities." *Social Science & Medicine*, 128, 309–315.
- Zizek, Slavoj. 1989/2005. *Ideologian ylevä objekti*. Suomentaneet Heikki Kujansivu & Janne Kurki. Vantaa: Apeiron.

Liitteet

Liite 1. Aineistot & tutkimusmateriaalit.

Miehille suunnatut terveys- ja hyvinvointioppaat

- Aalto, Otto. 2000. *Suomalaisen miehen laihdutuskirja. Tosi mies laihtuu – vaan ei kuihdu*. Jyväskylä; Helsinki: Gummerus.
- Cacciatore, Raisa, Samuli Koiso-Kanttila, Erja Korteniemi-Poikela, Juha Ryyänen & Antti Ryyänen. 2004. *Korkkari. Jokamiehen jännityslukemisto*. Helsinki: Tammi.
- Dunderfelt, Tony. 2010. *Vetovoima ja rakkaus*. Helsinki: Dialogia.
- Jääskeläinen, Janne. 2009. *Läski syö miestä. Suorapuheinen laihdutusopas suomalaiselle miehelle*. Jyväskylä: Atena.
- Larsen, Andreo & Jukka Ukkola. 2000. *Terve, mies!* Helsinki: WSOY.
- Nurmenniemi, Vesa. 2008. *Miesklinikka*. Helsinki: Tammi.
- Kiianmaa, Kari. 2009. *Parisuhteen huoltokirja: ohjeita miehelle*. Helsinki: Multikustannus.
- Keinänen, Eero & Hannu Säävälä. 1998. *Asiaa nuorelle miehelle*. Helsinki: Väestöliitto.
- Larva, Leena & Heikki Takala. 2004. *Ikimies*. Helsinki: Otava.
- Petäys, Pellervo. 2004. *Miehen elämäнкаari. Turvaa ja puhtia lisääntyviin ikävuosiin*. Helsinki: Gummerus.

Ryhmäkeskustelut

- Ryhmäkeskustelu, kolme osallistujaa 28.8.2018 kesto 1:33:04
- Ryhmäkeskustelu, neljä osallistujaa 28.09.2018 kesto 1:29:04
- Ryhmäkeskustelu, neljä osallistujaa 2.10.2018 kesto 1:53:58
- Ryhmäkeskustelu, neljä osallistujaa 3.10.2018 kesto 1:20:53

Nauhoitukset ja litteraatiot kirjoittajan hallussa.

Yhdessäkuljeskelut

- Yhdessäkuljeskelu 19.03.2020. Kesto. 1:17:18
- Yhdessäkuljeskelu 29.06.2020. Kesto 0:51:08
- Yhdessäkuljeskelu 09.08.2020. Kesto 1:41:41
- Yhdessäkuljeskelu 19.08.2020. Kesto 2:16:15
- Yhdessäkuljeskelu 25.08.2020. Kesto 1:15:14

Nauhoitukset ja litteraatiot kirjoittajan hallussa.

**TURUN
YLIOPISTO**
UNIVERSITY
OF TURKU

ISBN 978-951-29-9205-8 (Sähköinen)
ISSN 0082-6987 (Print)
ISSN 2343-3191 (Online)